



Átalyvető



2013. március

Az Erdélyi Körök Országos Szövetségének és az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesületének negyedéves lapja



A TARTALOMBÓL

Aktuális	2
Március 15.	4
Elemző (Csapó Endre, Ágoston A.)	6
Erdély viharos története	
Előszó és részletek a könyvből	10
Szász I. Tas naplójából	18
Erdélyi körkép (Borbély Zs.A. Ágoston	
András, Demeter Szilárd, Bartos Lóránd,	
Szőke Mária Magdolna írásai	20
Beszámolók	
Erdélyi Don-kanyari áldozatok	26
Thorma-kiállítás a várban	30
In memoriam Veress Zolán	36
Csépi Sándor	39
Könyvbemutató	
A medgyesi szabadegyemről	40
Támogatóink	43
A kulturáltság	47
Gömbvillámok - recenzió	53
Eleven hagyomány: Tóth István	56



...Nézz meg egy hóvirágot! Honnan tudja bent a föld alatt, hogy odakint már elment a hó, s az ágak könnyező rügyein cinkék hintáznak a napsütésben? Hideg föld öleli még a gyökeret, de már megindulnak benne az élet nedvei és moccan a csíra. Egy láthatatlan nagy művész keze dolgozik körülöttem...

(Wass Albert: Te és az Isten)

Székely zászlót minden házra!

Az Erdélyi Körök Országos Szövetségének (EKOSZ) állásfoglalása

A román kormány, a román hatalom minden eddigieket meghaladó intenzitással dolgozik a székelység, az erdélyi magyarság felszámolásán, eltüntetésén. A székely zászló elleni támadást sokan jelképes ügynek mondják, miközben a mögötte álló valóság annál konkrétabb és fenyegetőbb: a székely önazonosság jelképét, a székely-magyar identitástudat, évezredes itt-létünk jelképét akarják megsemmisíteni. Ami nem kirekesztő, csupán önkifejező, nem támadó, csupán igényünk kifejezése a saját nemzeti létre. Tiltása, büntetése nemzetközileg elismert jogokat vesz semmibe, egyben merényletet jelent Románia egyik meghatározó államalkotó népcsoportja ellen, jelképes genocídium, a román nemzetiszocializmus jelenvalóságának bizonyítéka. Eljött az ideje, hogy egysült erővel megálljt parancsoljunk ennek a gyilkos folyamatnak!

Ezért felkérünk minden Romániában működő nemzethű politikai pártot, civil szervezetet, hogy hirdessenek civil engedetlenségi mozgalmat: szólítsák fel a Székelyföld minden lakóját, tűzzön ki székely zászlót otthonára. A székelyföldi régió kívül a ma-

gyar címeres vagy akár a székely zászló kitűzésével csatlakozzon minden erdélyi magyar e mozgalomhoz, továbbá csatlakozunk a budafoki önkormányzat kezdeményezéséhez, mely javasolja a székely zászló kitűzését az önkormányzatok épületeire, az összmagyar szolidaritás jeleként. Nemzeti jelképeink nem üres külsőségek, hanem magyar létünk kifejezői, tagadásuk egyszerre jelenti múltunk, jelenünk és jövőnk tagadását.

Támogatjuk a megoldásra irányuló diplomáciai lépéseket, de civil szervezetenként jogunk és lehetőségünk van egy határozott álláspont kifejezésére, melyet ezennel közléseztünk. Tisztaban vagyunk azzal, hogy Magyarországon, az esetleges negatív következményektől védve élünk, ezért állásfoglalásunk csupán saját véleményünket tükrözi, a konkrét lépéseket az erdélyi magyarság nemzethű legitim képviselőitől reméljük, velük szolidárisak vagyunk.

Mondjuk ki: az erdélyi magyarság élni akar, magyarként akar létezni Romániában is, és ezen Isten-adta jogát egy ellenséges szándékait bizonyító intoleráns hatalom nem veheti el!

2013. február 8.

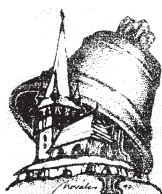
Az EKOSZ elnöksége és tagszervezetei

tózó valamennyi civil és politikai szervezet figyelmét arra, hogy veszélybe került a történelmi Székelyföld területi egysége és a szülőföldjén jelentős többségben élő, őshonos székely-magyarság azon törekvése, hogy megmaradása és boldogulása érdekében kivívja Székelyföld területi önrendelkezését. A Székely Nemzeti Tanács népszavazásán Székelyföld 240.000 szavazópolgára mondott igent az autonómiára. Ezt egy demokratikus országban figyelmen kívül hagyni nem lehet. Ráadásul, a székely nép ezen jogos igényét nemzetközi dokumentumok és Románia uniós csatlakozáskor vállalt kötelezettségei is alátámasztják.

Az új, szociálliberális Ponta-kormány eddigi megnyilvánulásai azonban minden kétséget kizáróan jelzik, hogy csírájában akarják elfojtani ezt a törekvést. A Románia vésszesen közelgő közigazgatási átszervezéséről szóló elképzelések egyértelműen bizonyítják, hogy annak legfőbb célja a történelmi Székelyföld feldarabolása, a székely megyék (Hargita-Kovácsa-Maros) olyan nagy, román többségű régiókba történő betagozása, amelyekben a magyarság 30% alatti kisebbségbe szorul. Ezt minden eszközzel meg kell akadályozni! Hívunk minden magyart, támogassuk együtt a Székely Nemzeti Tanács demonstratív kezdeményezését: **Marosvásárhelyen és Budapesten is nyilvánítsuk március 10-ét a Székely Szabadság Napjává!**

A Székelyföldért Társaság mindig nyíltan kiáll Székelyföld autonómiája mellett. Tettük ezt 2012 szeptemberében a román nagykövetség előtt, és tesszük most is ugyanezen a helyszínen, támogatva a Marosvásárhelyre összehívott tüntetést. A Székely Szabadság Napján, 2013. március 10-én várunk mindenkit a román nagykövetség elé (1146 Budapest, Thököly út 72-Izsó utca sarok) székely zászlókkal, hogy megmutassuk: a székely autonómia jogos ügye mellett tömegek állnak!

A Székelyföldért Társaság elnöksége
Székelyföldért Társaság Közhasznú Egyesület 2030 Érd, Zsilip utca 3.
www.szekelyfoldert.hu



Az EKOSZ elnökének felhívására több tagszervezet fordult saját önkormányzatához a székely zászló kitűzésének tárgyában.

A Mezőberényi Erdélyi Kör tagjai leveléből idézünk:

A Mezőberényi Erdélyi Kör tagjai, magyar állampolgárként, tiszteletben tartják más népek, nemzetek önrendelkezését, de ugyanakkor eme alapvető jogot másoktól is elvárják.

Mezőberényben évszázadok óta több nemzetiség él békében, tiszteletben tartva egymás népének hagyományait, szokásait, kultúráját. Testvérvárosunk, Szováta a

Székelyföld egyik gyöngyszeme. A székely zászló kitűzésével a világhírű fürdőváros magyar ajkú polgáraival is együttérzését fejezhetné ki Mezőberény.

Tisztelettel Kajlik Péter, a Mezőberényi Erdélyi Kör elnöke

Azóta naponta jelentik a körök vezetői, hogy városuk polgármesteri hivatalára kikerült a székely zászló

Székelyföld területe egységes és feloszthatatlan!

A Székelyföldért Társaság – a magyar Alaptörvény D. cikke alapján – határozottan felhívja az egységes magyar nemzet fennmaradásáért felelősséggel tar-



Szerkesztőbizottság:

Dr. Kövesdy Pál főszerkesztő, B. Osvát Ágnes (irodalom és gyermekoldal), Szabó M. Attila (Székelyudvarhely)

Kiadja az EKOSZ elnöksége

Alapító főszerkesztő: Orbán László

Levelezési cím: Dr. Kövesdy Pál – 7100 Szekszárd, Otthon u. 2. Tel./fax: (36) 74/417-705
E-mail: ekosz@tolna.net

A kiadásért felel a lap főszerkesztője • ISSN 1416-4698

Nyomdai előkészítés: Galamb Marietta • Nyomdai munkák: Böcz Nyomda, Szekszárd

Nyílt levél Thorbjorn Jagland Úrnak, az Európa Tanács főtitká- rának

Tisztelt Főtitkár Úr!

Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének januári ülészakán egy magyar képviselő megkérdezte Öntől: kiáll-e a romániai székelyek autonómia-törekvése mellett? Ön a válaszában azt mondta, nem ismeri a romániai állapotokat, de kiáll minden kisebbség mellett. A mi számunkra nagyon fontos ez, és nem felejtjük el, hogy azt is mondta: „Természetesen be kell tartassuk a Keretegyezménybe foglalt kötelezettségeket”.

Engedje meg tisztelt Főtitkár Úr, hogy tájékoztassuk a székelység helyzetéről, és a Romániai állapotokról.

Románia, amikor csatlakozott az Európa Tanácshoz, egy sor olyan kötelezettséget vállalt, amelyek többségét máig sem teljesítette. Az 1201/1993 számú ajánlás teljesítésére tett kötelezettségvállalása is beváltatlan ígéret maradt. Székelyföld 13.500 négyzetkilométernyi területén 700.000 magyar nemzeti önazonosságú székely ember él. Bár 75%-nyi többséget alkot szülőföldjén, hiába nyilvánította ki népszavazáson is, hogy autonómiát akar, a román hatóságok erről még a párbeszédet is elutasítják.

A Székely Nemzeti Tanács a székely nép autonómiaigényét felvállaló civilszervezet, a helyi hagyományokra, a működő európai autonómiákra és az Európa Tanács ajánlásaira épülő törvénytervezetet terjesztett a román törvényhozó hatalom elé, amely épp az Európa Tanács 1201/1993 számú ajánlására hivatkozva utasította el a törvénykezdeményezést. Ahhoz azonban, hogy ezt megtehessek, a román hatóságoknak előbb meg kellett hamisítaniuk az Európa Tanács dokumentumát, amelynek a 12. cikkét rosszhiszeműen átírták, bár a helyes, román nyelvű fordítás is a rendelkezésükre állt. Büntető feljelentést tettünk az illetékes bukaresti hatóságnál, amely nem indít eljárást, azzal az indoklással, hogy a törvényhozási folyamatban nagy jelentőségű Törvényhozási Tanács csak konzultatív testület!

Romániában ezzel elfogadott gyakorlattá vált,

hogy az Európa Tanács kisebbségvédelmi ajánlásait, határozatait a hatóságok meghamisítják és a kisebbségek ellen használják fel.

Románia közigazgatási átalakítás előtt áll, és bár a kormány – tiltakozó beadványunkra válaszolva – ígéretet tett arra vonatkozóan, hogy tiszteletben fogja tartani Románia nemzetközi kötelezettségvállalásait, mégis egy olyan tervet tett közzé, amely betagolná Székelyföldet egy olyan régióba, amelyben a székelység részaránya mindössze 29%. Ez sérti a Kisebbségi Keretegyezményt, a Kisebbségi és Regionális Nyelvek Chartájának előírásait, de ellentétes az Európa Tanács 1881/2007 számú ajánlásával is.

A kommunizmus alatt jogtalanul elkobzott egyházi és közösségi javak visszaszolgáltatása elakadt, az erre vonatkozó vállalásának is alig egy töredékét teljesítette Románia, és egyre nyíltabban adja jelét a román kormány, hogy nincs már szándékában a restitúciós folyamatot folytatni.

Tisztelt Főtitkár Úr! Meggyőződésem, hogy a kisebbségi szervezetek és mozgalmak radikalizálódását úgy lehet megelőzni, ha az Európa Tanács képes betartatni a tagállamok által vállalt kötelezettségeket, érvényt tud szerezni azoknak a jogoknak, amelyeket a tagállamai elismertek, és nem engedi meg, hogy határozatait, ajánlásait meghamisítsák és rendeltetésükkel ellentétes célokra használják fel.

Tisztelettel kérem, fogadja Főtitkár úr a Székely Nemzeti Tanács küldöttségét, hogy személyesen tudjuk ismertetni a Székely Nemzeti Tanács törekvéseit és Székelyföld helyzetét.

Marosvásárhely 2013. február 11.

Izsák Balázs,

a Székely Nemzeti Tanács elnöke



Hol itt a baj ?!

Ha már Köpeczi Sebestyén József által 1921-ben szerkesztett román címeren ott van a székely nap és félhold, az Erdélyi nemességet jelképező sas és a százszok hét bástyája, mi nem tetszik a mai hatalomnak? Vagy talán címert váltanak?

A székellyé lett román

Szolidaritása jeléül „kitűzte” Facebook-oldalára a székely zászlót Lucian Mandruta újságíró.

Az egyik legnagyobb hírtelevízió népszerű műsorvezetője Facebook-bejegyzésének magyar változatát a kolozsvári portál közölte.

„Nem értem, mi bajunk a Székelyföld zászlójával. Nyugaton bármerre jársz, mindegyik vidéknek megvan a történelmi zászlaja, fesztiválja, sajtófelesége, könyvesboltja és kastélya. Ezek mind elmondanak valamit arról a helyről, és hozzáadnak valamit az övezet kultúrkincséhez. Miért ne lehetne ez így nálunk is? Végül is, mi bajunk a magyarokkal? Nem igaz, hogy legalább ezer éve itt vannak? Nem igaz, hogy védték a határt? Tudják a román emberek, hogy hány csatában haltak meg magyarok, hogy megvédjék Erdélyt a töröktől és a tatártól? Nem tudják. Mert nincs szemünk és füliünk, csak Stefan és Mihai számára. Mivel a mi tankönyveink szerint más nemzeteknek nincsenek hőseik, azoknak a népeknek sem, amelyekkel történetesen ugyanazon a történelmen osztozunk, amely megérdemelné, hogy megbékéléssel érjen véget. Én azt hiszem, hogy a botrány a székely zászló körül annak a szélsőjobb magyar elméletnek hajtja a malmára a vizet, miszerint a románok primitívek, és az undorító nacionalizmust támogatja mindkét oldalon. Azoknak használ, akiknek most be kellene indítaniuk a gazdaságot, és akiknek nincs más megoldásuk, mint újraszítani a gyűlöletet. Éppen ezért kitűzőm ide a székely zászlót. Kedves magyarok, mivel román állampolgárok vagytok, akárcsak én, történelmi jelképeitek az enyéim is... Ma én is székely vagyok. Az első argesi székely!... A hazaszeretet nem azt jelenti, hogy bunkó módon viselkedsz azokkal, akiknek a neve nem végződik 'escu'-ban... A hazaszeretet nem azt jelenti, hogy korlátozod a melletted élők szabadságjogait csak azért, mert ezeket a jogokat más nyelven és más módon kérik... A hazaszeretet, kedves román testvérem, úriemberi viselkedést jelent. Úriemberi magatartást a magyarokkal, a zsidókkal, a cigányokkal, a bolgárokkal, a németekkel, a törökökkel és a tatárokkal szemben. Úriember elfogadja azt, hogy a mellette élők identitásának éppen annyi joga van megnyilvánulni, mint az övének. Minden körülmények között.

Még akkor is, ha ez ellentétes a hitveddel, dogmáiddal és azokkal a mesékkel, amelyekkel teletömték a fejed történelemórán.”

Óvatos elmélkedés forradalmi évfordulón

Európa forradalmi elzúgtanak. De Európa nem csendesedett el. Korántsem csendes. Zaj van, és zajlás. Törvényszóva úszó jégtáblákként feszülnek egymásnak a kontinens elhibázott múltjának olvadó nagy darabjai. De imitt- amott még összefüggő a jég.

Forradalmi tettek akadnak, de már nem az egykor volt egyesség szent hangulatában. Ma, ha egy apró merész kis jégtörő nekifeszül a jégtömegnek, jeges emberek dermesztő ordítózása, jeges asszonyok sikolyai hallatszanak az ugyancsak hideg partokról.

Mert kell a jég! Kell nekik. Már csak az konzerválhatja az egykor mindnyájunkat halálba vinni kész mamutok tetemeit.

De az olvadás, akár a tundrák befagyott metángázait, az oszlásnak indult múlt maradványait is kibocsátja a jég védelme alól. Okos kutyák pedig felfedezik, kikaparják. Oda járnak lakmározni, s ettől mintha maguk is mamut-hangon kezdenének ugatni. Mamut-narratíva kísértete járja be Európát. A jegek alól agyarak villannak elő. Felejthetetlen agyarak.

S hogy mennyire felejthetetlenek, azt egy olyan jelenség bizonyítja, melyről az ünneprontás szándéka nélkül, de éppen március idusán illendő beszélni.

Ama jeges emberek narratívája sűrűn hivatkozik félelmeikre. A demokrácia halálára. Sőt diktatúrára. S ha ellenpéldákkal érvel a velük vitázó, azt mondják, hogy: ja kérem, ez nálunk a fű alatt működik. Öncenzúra formájában, a központi szó gerjesztette, rejtett, mélységesen mély szorongások, a kisember félelmei formájában, az értelmiség csendes bús rettegése formájában.

Ha ezt valaki elhiszi, csak egyre gondolhat: bizony ez nem márciusi hangulat. Bizony ez nem méltó a „rabok leszünk vagy szabadok” imperatívuszára emlékezőkhöz.

Csakhogyl!

2013. március 15. hangulatában mégis meg kell kísértennem az ünneprontás bűnét. Mert a jégtörő kis személyzete nem sok támogatást kap. * Tegye csak a dolgát, gondolják sokan. Mi csendben szurkolunk, örvendezünk sikereinek, számoljuk az áttört métereket. Csendben, csak szépen csendben. Óvatosan. S vajon miért?

A valódi félelem miért éppen azokban él, akikről azt állítják „jegeseink”, hogy tőlük kellene félni? Ezen gondolkodtam és ezt figyeltem az utóbbi hónapok eseményeit követve. Vélemények, óvatos ellenvélemények, látványos közép-rehelyezkedési kísérletek, megértő „békéskedések”, megbocsátások, elhatárolódások, kilépések és aláírások idején.

Nos, van egy titkos fegyver. Bizony nem a forradalmakkal szemben felvonuló nyílt küzdelem fegyvere. És ez nem más, mint annak elhitése, hogy ha valakit egyszer valahonnan besározunk, soha le nem mosható bélyeg marad rajta, olyan, mint az, melyet hóhér ütött egykor volt Myladyk habfehér vállára.

A fegyver azonban nem új. Csak módszerei, sőt lehetőségei gazdagodtak s az alkalmazók táborai gyarapodtak. Ha visszatekintünk a baloldali múltba, mely a nemzeti liberalizmus dolgvégeztével beköszöntő neoliberalizmussal már régen szövetségre lépett, akkor észrevehetjük a módszer fejlődéstörténetét.

Valaha a két háború között kezdődött a feudális rendiséggel, aztán adta magát a valóban szörnyű fasizmusból „nyert” fasiszta jelző (mely alatt tulajdonképpen a Hitlerizmust értették) letörölhetetlen bélyege, aztán a még szelídnek szánt apolitikustól az imperialista ügynökig, sőt kémig szaladt a skála, s jött a felesleges antiszemitázás, mely a lelkekben éppen a legnagyobb ártását végezte az antiszemitizmus elleni valódi és szükséges küzdelemnek. (Közbevetőleg örömmel állapítom meg, hogy néhány nappal e sorok leírása után olvashattam Ilan Mor izraeli nagykövet beszédét, melyet 2013. január 27-én az ENSZ Holokauszt Emléknapon az Urániában mondott. Számos figyelemreméltó bölcs mondata közül itt a következőt emelném ki: „Mindez azt is jelenti, hogy nem szabad a Holokauszt témáját a politikai, populista viták eszközeként kezelni, úgymond kereskedelmi forgalomba állítani, vagy nevetség tárgyává tenni.”)

A morális gátakat sokkal komolyabban átérző konzervatív ember számára ezek a bélyegek valóban félelmetesek. És ezek nem csak kormányváltások idején okozhatnak egzisztenciális veszedelmet, hanem mindenkor nehezen elviselhető terhet jelentenek, a gyanúba keveredés terhét. Irtóznak tőle. S ebben rejlik eme fegyver igazi ereje. A felhasználói pedig ezt jól tudják. Az áldozatokat is jól ismerik.

Nem csak Március 15. ilyen-olyan örökösei küzdenek ezzel a gonosz fegyverrel - megosztva, ki vele, ki ellene. Sőt maga a világ is kétbalkézeskedik. Mert valahol elvárják, hogy – mostani szóval – politikailag korrekt legyen.

Így aztán ókori stadionok fényei tűnnek el ki tudja ki által vezérelt hazai vezérszónokok provokatív szavai nyomán, és mai stadionokat zárnak be a társadalom szemetének néhány tagja miatt. Értékelhetetlenné teszik a nemes sportvetélkedés majdani eredményét. Arra pl. nem is gondolnak, hogy ha kellőképpen ármányosak lennénk – s erre nem kizárt, hogy volt már valahol példa –, ellenfeleink stadionjaiba küldhetnénk fizetett hőzöngőket. S akkor mi lenne? Vajon ők is megkapnák a büntetést? Ki tudja? Mert amikor minket gyaláztak, erre senki sem gondolt. S ez végképp összezavarja az összeesküvés-elméletektől ódzkodó elmét.

A nemzet valódi, befogadó egységének szellemében gondolkodó magyar bizony most azokra az időkre emlékezik, amikor még együtt küzdött ennek minden tagja. A vagyont és életet áldozni kész hazafiak ott voltak a magyar nemzet minden eredetű fiai között. Hol vagyunk ma ettől! Kétségbeesetten küzdünk a kettészakadt ország, sőt már azt is mondhatjuk, a kettészakadt magyarság egyesíthetlenségének remével. Magyar gyűlöl magyart. Közénk ravasz módszerekkel új éket Wer-be(r) az elátkozott határokon belül s azokon kívül is. A tizenötmillió magyar megosztójának szerepére van tehát jelentkező. A célt más módszer szolgálja kint, s megint más bent. Egyidőben lehet a 2004-ben nyíltan kikiáltott ellenséget listázni és attól bocsánatot kérni. Attól függően, hogy éppen melyik a megosztás és elbizonytalanítás legcélravezetőbbnek vélt eszköze. Elkecsereztük látjuk, hogy az antiszemitizmus elleni nemes küzdelem éppen annak politikai fegyverré silányítása miatt akadozhat, és nem tudjuk már, merre a jobb s merre a baloldali érték, ki képviseli a nemzet érdekeit, és ki a

komprádor? Csak az látszik világosan, hogy ki a szegény és ki a gazdag, s hogy ki az, aki igazán képes gyűlölni, és ki az, aki a fröcskölő gyűlölet nyálát törölgetné homlokáról.

Március 15. a magyar nemzet egységének emlékével kell ma hasson. Nyíljanak ki a szemek. Vegyük észre, hogy mi az, ami igaz, s mi az, ami a hazugság ármányos eszköze csupán, hogy elerőtlenítsen, hogy szorongást keltsen és megtörje a közös, valamennyiünk megmaradását szolgáló igyekezetet, hogy felni tanítson saját mesterségesen felvetített árnyékunktól.

Mert az elkövetkező történelmi örvénylések korában csak az egységes nemzetek fognak túlélni. Lám, 1948 egysége

végül még vesztesen is győzelemhez vezetett. Mai megosztottságunk a még innen-onnan így-úgy elhangzó győzelmi ígéretek esetén sem jelentheti ama egykor volt igazi, befogadó, nagy baj esetén közös irányba lépni képes nemzetünk megmaradását.

Szász István Tas

A szerk. kapcsolódó közbevetése: az EKOSZ – egészen apró, piciny jégtörő – működési támogatásra beadott pályázatát, ami lapunk kiadásának pénzügyi alapját adja sok éve, egy képtelen rendelkezés ürügyével 3 évre terjedően (!) visszautasították.

Az Átalvető márciusi kommentárja

Újságcikk és tanulságai

A Magyar Nemzet 2013. január 19-i számában rövid írás jelent meg *A vajdasági autonómiáról* címmel, Milinszki Márton tollából. A szerző ugyancsak a MN-ben megjelent *Autonómiát, de melyet?* című, Juhász György által jegyzett íráshoz fűz észrevételeket. Az alábbiakban az írás érdemi részét idézzük fel.

– Van azonban a cikkben (Juhász Györgyében – a szerk.) egy mondat, amivel nem tudok egyetérteni. Így szól: „Vajon érdemes Újvidéken küzdeni, ahova százezer szerb települt be, s ahol ősszel három magyar első osztály indult, öt, nyolc, illetve tíz tanulóval?” A cikkíróval ellentétben úgy gondolom, hogy érdemes Újvidéken is küzdeni. Meg Temerinben, meg Budiszaván, meg Piroson és a dél-bánati szórványokban, sőt Szerémségben is. Úgy gondolom, nem szabad, hogy megijesszenek minket a számadatok. Nekünk küzdenünk kell, tekintet nélkül arra, hogy most mit mondanak a számok, mik a „reális esélyek”. Jómagam Újvidéken születtem, ott éltem le fiatal éveimet, és ma is gyakran járok arrafelé. Ismerem a helyzetet. Valóban, ha csak a számokat nézzük, semmi remény a megmaradásra. De higgyék el nekem, látok valamiféle nemzeti ébredést ott is. Am azt éltetni kell ahhoz, hogy erősödjék. (Az anyaországnak is feladata van ebben.) Ne feledjük, ha lemondunk a végekről, győnül a tömb is. A Tisza mentén már most súlyos identitászavarral küzd az ottani tömbmagyarság. Szabadka büszke magyarjai húsz évvel ezelőtt még rajtunk, újvidéki magyarokon, a „novisádiaikon” élcelődtek, s lám-lám, mára elérte a végzet a „szubotcikaiakat” is. Nincs magyar többség Szabadkán, sőt magyar szót is alig hallani. Ezt csak azért mondok, mert érzékeltem szeretném, hogy a vajdasági magyarok ugyanabban a hajóban eveznek. Olyan koncepciókat gyártani, hogy kivel érdemes és kivel nem érdemes foglalkozni, enyhén szólva is nem egy bölcs dolog. A visszavonulás és a bezárkózás nem megoldás. Besavanyodott magyarokra senkinek sincs szüksége. Bátran, a jövőbe vetett szilárd hittel kell küzdenünk mindenütt. Egy területi autonómia segíthet, de csak akkor, ha nyitott marad. Egyébként téves az a megközelítés, amely szerint a Vajdaság autonómiája a magyar önrendelkezés egyik alternatívája. Hogy lesz-e a Vajdaságnak autonómiája, s ha igen, akkor milyen, az nem csak rajtunk, magyarokon múlik. Sajátos, de minket első sorban nem annyira kulturális szempontból érint mindez, hiszen egy szerbiai autonóm területen a lehetőségek meghatározottak. Az viszont egyértelmű, hogy gazdasági szempontból nagyon is lehet jelentősége ennek a kérdésnek. Meggyőződésem,

hogy a délvidék magyarjainak, csak-úgy, mint valamennyi határon túli magyar közösségnek küldetése van.

Ezt a küldetést pedig csak nyitottsággal, derűs szívvel lehet teljesíteni. Nincs más hátra, mint előre!

Eddig a cikk. Mindannyian természetesen azonnal saját helyzetünkre transzponáljuk az olvasottakat. A tömbmagyar jellegét még őrző Székelyföldön, melynek autonómiájáért folyik a harc, talán nem, vagy nem ennyire élesen vetődnek fel hasonló gondolatok, gondok és kételyek, annál inkább Erdély megannyi többi részén, a szórványban és a szórványosodás útjára lépő vagy azon már előrehaladt magyar városokban, régiókban. Hiszen sorolhatnánk mi is Szabadka és Újvidék helyett Marosvásárhelyt (azt azért talán még nem), de Kolozsvárt, Dél-Bánát helyett Dél-Erdélyt, aztán Nagybányát, Zilahot, Szatmárt, Dést, és a sor hosszú, nagyon hosszú. A lehangoló számadatok, folyamatos számbeli fogyásunk, az egyke-divat, az elvándorlás ténye (immár nem az anyaországba, hanem messze, idegen tájakra), a vegyes házasságok révén történő feloldódás, szórványbeli sorvadása nyelvünknek, és annyi más, felsorolhatatlan, szomorú tapasztalata mindennapjainknak kikezdi a legbátrabbak, legkitartóbbak bizakodását is a magyar jövőben.

Miközben annyi, de annyi szép kezdeményezés sikerének is tanúi lehetünk! Lapunkban (akár jelen számunkban is) örömmel adtunk és adunk teret e híreknek, új iskolák, alapítványok létrejöttének. Előttünk áll városaink magyarjainak kitartása, csillapíthatatlan vágyakozása minden iránt, ami magyar, dühödt elszántsága (legújabbban például a székely zászló ügyében), különféle szerveződési formái, és igaz ugyan, hogy nem elegendő, de azért születnek, még hozzá nem Andrék és Rolandok, Vivienek és Eszmeraldák, hanem Botondok, Zsoltok, Zsuzsák, Csengék és Enikők. És itt van Csaba atya példája is, aki soha nem kérdezte, hogy mi értelme, lehet-e, futja-e, és miből futja. Hanem tette, és lett miből, és lett eredmény, siker, hála, köszönet, elismertség, ami lavinaszerűen újabb és újabb erőket mozdit meg, anyagiakban és lelkiekben egyaránt. Szülessenek hát magyar gyermekek, minél többen, és mielőbb!

Hinnünk kell, hogy születni is fognak. Hinnünk kell, hogy a dolgok valamiként mindig a helyükre kerülnek, a teremtet világban igenis összhang és egyensúlyra törekvés van. A fák – még az oly globálisak sem – nem nőnek az égig, a telet pedig mindig is a tavasz, a március, a hóvirág rügyezése követte. A mi dolgunk – Ady nyomán – megőrizni magunkat erre a tavaszra, igazunknak sarjadásáig. Mert igazunk van, ha száz éve folyton sérül is. És tényleg: nincs más, mint előre!

K. P.

Az 1848-49-s forradalom és szabadságharc évfordulóján megkíséréljük Csapó Endrével követni a nemzet létét fenyegető mai folyamatokat.

Csapó Endre

„Orbán-Magyarország: demokratikus arculatú diktatúra”

A baloldaliak esetenként nem szeretik a diktatúrát, pedig létük éltető eleme. Olyankor félnek tőle, amikor nem ők vezénylik a demokrácia-adta hatalmat. Elméleti irományaikban még mindig úgy írnak a baloldaliságról meg a demokráciáról, mint valami egyértelműen nemes fogalomról, aminek címkéje alatt megvalósul a néphatalom. Baloldali értékekről szavalnak, ami a szegények, elesettek, a kisemberek iránti elkötelezettséget és gondoskodást jelenti, a demokrácia pedig ennek olyan politikai irányzata, ami a nép akaratából jön létre a nép érdekében. Pedig a harcos internacionalizmus 220 éves történelme forradalmak, háborúk, osztályharcok, mérenyletek hosszú sora a „haladás” ellenzői, a „reakció” ellen, az emberi élet minden természetes rendje ellen.

Most éppen Magyarországot támadja a nemzetközi baloldal, mert olyan kormánya van, amely a nemzet védelmét vállalta magára.

A baloldal erős nemzetközi szövetkezés a Föld javainak birtoklására és a világ népei fölötti hatalom megszerzésére. Ez a nemzetközi diktatúra nehezedik most Magyarországra, mert az védi javait, nemzete érdekeit, jövőjét. Most éppen zsarnoksággal, diktatúrával vádolják a magyar kormányt. Nem tudja elviselni a Nemzetközi Baloldal, hogy a magyar nép leleplezte országában a megbukott szocialista és a helyébe érkezett liberalista irányzat azonosságát. Ilyen felismerés elterjedése nagy veszélyt hozhat számára. A hírszolgálatok minden eszközét bevetik a magyar kormány ellen. Naponta jön hír valamilyen amerikai és nyugat-európai sajtó, internet, rádió, televízió útján elkövetett támadásról: „Magyarország veszélyezteteti a demokráciát”.

A *hungarianvirus* nevű internetlap, az „Orbán Diktatúra Elleni Szövetség: Milla, Szolidaritás, Haza és Haladás” szócsöve közli most egyik nyugati támadás részleteit, ebből közöljük a lényeges részt:

„*Jean-Christophe Rufin* orvosdiplomata, világhírű francia író és emberjogi aktivista még 2012 év elején fogalmazta meg Orbánról és diktatúrájáról azt, amit ma már az egész világ meg kellett, hogy tanuljon: »Ma már egyetlen autokrata sem keres magának baloldali-nacionalista ideológiát, egyáltalán: izmust; nem nyúl fegyverhez, hanem demokratának álcázza magát. Az Orbán-Magyarország tökéletes mintapéldánya a demokratikus arculatú diktatúrának. Ennek a vírusnak egyelőre nincs meg az ellenszéruma, de meglesz! Zsarnokságot tudniillik úgy is lehet gyakorolni, hogy valaki tiszteletben tartja a demokratikus formákat. Minden döntés, amelyet meghoz, gondosan be van csomagolva demokratikus sztaniolba. És ezzel példát ad, itt Európa közepén, halálosat. Mert halálos vírust injekcióz a demokrácia testébe: korlátozza a szabadságot, de gondosan ügyel arra, hogy minden korlátozást republikánus frazeológia kísérjen. Ezt a magyar miniszterelnök kiválóan megtanulta és csinálja.«”

Honnét veszi ez a francia orvosdiplomata-elvtárs ezt az információt, ami szerint a demokrácia szabályainak megfelelő magyar kormányzás csak arculat, valójában diktatúra? Ter-

mészetesen a magyarországi bolsevistáktól. Ez a *hungarianvirus* magyar olvasók részére is szolgál leleplezéssel: „*Ma már minden tekintélyes és kevésbé nagynevű nyugati sajtótermék több-kevesebb pontossággal, de a lényegét tökéletesen értve fel tudja sorolni Orbán Viktor magyar miniszterelnök összes olyan intézkedését és törvényét, amellyel kivégezte a magyar demokráciát. Tette ezt úgy, hogy látszólag betartotta a parlamentáris demokrácia és a jogállamiság alapvető szabályait: a törvényeket a parlament hozza, és a végrehajtó hatalom alá van vetve a népképviselő által alkotott törvényeknek. Orbán azonban a maga cinikus módján kíméletlenül kiforgatott és kihasználta mindent, elvet normát és gyakorlatot, amit a nyugati világ hosszú évszázadok alatt kiizzadt magából a polgárok »jó élete« érdekében. Pártját, a Fideszt előrelátóan már régen átformálta vezérfüggő, akarat és vélemény nélküli végrehajtó gépezetté. A pártból 1995-től, Orbán jobboldali pálfordulása óta vagy önként távozott, vagy kénytelen volt távozni mindenki, akiben az ellenvéleménynek csak a gondolata is felmerült. Így a mai fideszes kétharmados »népképviselő« az orbáni akarat képviselőjének feladatát látja el. Orbán törvényei Orbán torz elképzeléseit védik hatalomról, gazdaságról, népről, és nem a polgárokat védik a torz hatalmi akarat megnyilvánulásaitól. Ezért nem vehető össze semmilyen mai nyugati és korábbi demokratikus magyarországi gyakorlattal az, ami a Fidesz-uralom alatt történik. Európa nehezen értette ezt meg – nem csoda, Magyarország is. ...Amíg Orbán Viktor és pártja, a Fidesz van hatalmon Magyarországon, sem a magyarok, sem Európa nincs biztonságban. Orbán ugyanis kiismerte a Nyugat működési módját, és úgy véli, tudja, hogyan kell túljárni az eszén. ... Az Orbán-rendszer veszélyessége nem a nemzetközi fellépéshez szükséges eszközeiben rejlik, hanem a példaadó értékében. Van veszélye a fertőzésnek. Mert a mai demokráciák ellenfele nem egy konkurens modell, mint a szovjet korszakban. A veszély a karikatúra, a belső bomlasztás, a demokrácia átalakítása az ellenkezőjébe, olyan pártok tevékenysége nyomán, amelyek demokratikusnak mutatják önmagukat, de a programnak, amit képviselnek, semmi köze a köztársasághoz. A magyar gyakorlat az Európai Unió szívében több mint kellemetlen – halálos példa. Hát ezért muszáj szétszálazni és lerántani az álarcait.*”

Az idei magyarországi tavaszon megkezdte a Fidesz-kormány hivatali idejének negyedik évét. A csúf vereséget szenvedett baloldal talpon maradt maradék pártjai és a töredékek új formátumai egy választási összefogáson fáradoznak, ami nagyon nehezen jön össze amiatt, hogy ki legyen 2014-re a miniszterelnökjelölt. Sok mindent el kellene rendezni a magyarországi baloldalnak, amely csak akkor tudott egységet alkotni, amikor volt mit elosztani hatalomból és javakból.

Vannak széplelkek, akik a magyarországi politika törésvonalának két oldalát összebékítenék valamilyen „fogjunk össze az ország érdekében” alapon. A szépséghibája ennek csak az, hogy most éppen balról jön, és csak a baloldali szétesést követően. Egyébként – mint tudjuk – a baloldal min-

dent a győzelemre fordít – ez a harc lesz a végső – aminek érdekében a múlt század derekán kiírtották a magyar felső- és középosztályt. Kétségtelen, hogy ma a bal–jobb törésvonal „két Magyarországot” produkál, de most arra van lehetőség, hogy végre a nemzeti oldal rendezkedhet be a magyar politikai téren, és a posztkommunista-balliberális tábor tűnjön el a porondról. Másszóval ideje eltakarítani a 45+20 éven át ártó kommunizmus maradványait.

A baloldalon természetesen másképpen fogalmaznak. Az MSZMP-s, majd SZDSZ-es, ma gyurcsányista **Bauer Tamás** azt vallja, hogy:

„A magyar politikában és a most folyó választási kampányban valójában nem három pólus van jelen, hanem kettő. Az egyik pólus a húsz évvel ezelőtt létrejött és azóta fennálló nyugati típusú parlamenti demokráciát föl akarja számolni, a másik oldalon pedig azok az erők vannak, amelyek fönn akarják tartani. Ez az alapvető kérdése 2010-nek és az előttünk álló éveknek: meg lehet-e védeni, át lehet-e menteni a magyar demokráciát, ha úgy tetszik, a magyar szabadságot. A kölcsei beszédnek az az üzenete, hogy a Fidesz föl akarja számolni a magyar demokráciát. Olyan berendezkedést akar Magyarországon kialakítani, ahol leválthatatlan lesz, ahol a kormányzó Egységes Pártnak nincs alternatívája. Ez a demokrácia végét jelentené.... Itt húzódik ma a választóvonal.”

Magyarországon a baloldal két irányzatából (szocializmus és liberalizmus) egy irányzat lett a rendszerváltoztatáskor úgy, hogy az MSZP megtagadta addigi mivoltát, elfogadva az SZDSZ liberalizmusát, vagyis a 45 éven át elgyalázott kapitalizmus szolgálatába szegődött, eltakarította a szakszervezeteket, a munkás szót is törölte a párt nevéből. Abból a híres baloldali értékrendből a nép kimaradt, az uzsorások bejöttek. Bauer elvtárs is SZDSZ-es lett, ma is vallja:

„Mindazt, amit a magyar politikában az elmúlt másfél évtizedben az SZDSZ elért a gazdaságpolitikában, a jogalkotásban, a társadalompolitikában, az MSZP-vel közösen érte el. A liberális gazdaságpolitikát, amely a privatizációban, a külgazdasági nyitásban és az európai integrációban, vagyis abban manifestálódott, hogy Magyarországot a világba integrálódó és nem attól elzárkózó gazdaságnak tekintjük, az MSZP-vel együtt sikerült megvalósítani. Ugyancsak egyedül az MSZP volt partner az egészségügy legalább részleges reformjában, nyugdíjreformban, a büntető törvénykönyv liberalizálásában, az új Polgári Törvénykönyvben és a racionális alapokon nyugvó szomszédságpolitikában.”

Mindez az „eredmény” annak a neoliberális nyomulásnak az elvi alapjait követi, amit az Egyesült Államok rácrőszakolt Európára a második világháború után.

Az Európai Unió alkotmányának tekintett Liszaboni Szerződés a neoliberális gazdaságpolitika kódexe. A Liszaboni Szerződés magyar nyelvű szövegében a pénz 222-szer, az áru 140-szer, a piac 122-szer, a verseny 49-szer, a kereskedelem 39-szer jelenik meg. E szavak mindegyike a versennyel kapcsolatos. A fentiekkel ellentétben, a kultúra 29-szer, az emberi jogok 19-szer, a történelem, mint tőszó 4-szer, a kisebbség (kisebbségekhez tartozó személyek) 1-szer jelenik meg. A nemzet, nemzetiség, nemzetiségek, az anyanyelv, a nyelvhasználat szavak a 479 oldalas dokumentumban egyetlen egyszer sem fordulnak elő. Ismeretes, hogy az Európai Unió alapító levelének számító dokumentumban az Isten, a

keresztény, vagy a kereszténység szavak sem fordulnak elő. A már idézett **Jean-Christophe Rufin** így fogalmazott a Paris Matchban:

„Őszintén szólva nem hiszek Orbán politikájának a sikerében. Országga gazdaságilag túlságosan is függ Európától ahhoz, hogy a saját kísérletét olyan messzire vigye, mint Putyin (gondolkodásbeli mestere) Oroszországban. Remélem, hogy az Európai Unió tudni fogja, hogyan használja azokat a fegyvereket, amelyekkel rendelkezik, hogy megbuktassa Orbán Magyarország rovására elkövetett holdup-ját. Ez a győzelem azonban, ha bekövetkezik is egyszer, semmit sem ér majd, ha nem vonjuk le az ügy minden tanulságát. Holnap lehetnek Orbánok más országokban, talán a miénkben is, ha nem védelmezzük a demokráciát azok ellen, akik éppen rá hivatkozva semmisítik meg.”

Ez már halálos fenyegetés, és ezen a fronton Rufin úr csak egyike a fenyegetőknek, a Paris Match is csak egyike a nemzetközi sajtóhálózatnak, amely hirdetője és védelmezője a neoliberális szemléletnek világszerte. A világ hírközlő szolgálatának a fundamentalizmusra hajazó szinte hézagmentes egyöntetűsége és a neoliberalista elv dominanciája félelmetes terjedelmű. „Van veszélye a fertőzésnek” – olvastuk a francia lapban megjelent riadóban, és ha „az Orbán-rendszer veszélyessége” című riadalom befészkel a neoliberalista nyugati politika központi stratégiájába, harmadik csapás is érheti (Trianon és szovjet megszállás után) országunkat.

Amikor elégedetlenek vagyunk az egypártrendszer tovább élő hatalmi állásai lebontásának ütemével, gondoljunk arra a külföldi szolidáris hálózatra, ami azonnal vészjeleket adott a nyugati világban 2010-ben. A magyarországi baloldal politikai szerkezetének összeomlása nem közömbös a „létező demokrácia” számára, ezért tudnivaló, hogy a magyarországi elvtársak minden segítséget megkapnak a „reakcióval” szembeszegülő törekvéseikhez.

A hatalomból kiesett magyarországi baloldal már kibontotta a jövő évi választási hadi zászlót. Heterogén állaga ellenére igyekszik közös palettán egységet mutatni, de a kísérlet harmadik évében még nem alakult ki, hogy melyik szín domináljon. Egy dologban már 2010-ben egyetértettek: Orbánt le kell váltani. Ennek az egyetértésnek valahogy nincs meg az a varázsereje, ami kellene a csapatok hadsereggé egyesüléséhez.

Gyurcsány nem kell az MSZP-ek, áttáncolt az egykori SZDSZ megmaradt táborába, magával vitte tucatnyi képviselőtársát. Az így 2011. novemberében létrehozott párt, a Demokratikus Koalíció magát nyugatos, polgári balközépként határozta meg. A „nyugatos” szó bizonyára arra utal, hogy számítanak a nyugati hatalmak támogatására, mint ahogy részesültek is „demokratikus ellenzéki” koruktól mindmáig. Egyes számú tagkönyvét **Vitányi Iván** kapta. A párt elnöke **Gyurcsány Ferenc**, alelnökei **Bauer Tamás** közgazdász, **Debrecei József** közíró, **Molnár Csaba** volt kancelláriaminiszter és **Niedermüller Péter** etnográfus lettek. Gyurcsány mellett **Molnár Csaba**, **Vadai Ágnes**, **Varju László**, **Vitányi Iván**, **Baracska József**, **Ficsor Ádám**, **Kolber István**, **Szűcs Erika** és **Oláh Lajos** lépett át az MSZP-ből a Gyurcsány-pártba. Számos egyéb közszereplő csatlakozott még a párthoz, vagy lett nyíltan támogatója, többek között **Gréczy Zsolt**, **Eörsi Máttyás** és **Vágó István**. A nyugati támogatás révén nagy vonzereje lesz ennek a pártnak. Miniszterelnökelőtjük **Bajnai Gordon**.

„A Demokratikus Koalíció bizalmat szavazott a politikába visszatérő Bajnai Gordon elképzeléseinek. Tudjuk, mert régóta mondjuk, hogy az Orbán-rendszert csak széleskörű demokratikus összefogással lehet leváltani. Reméljük, hogy Bajnai, akinek átadtam a kormányzást 2009-ben, képes lesz az együttműködés kereteit kialakítani, és a pártokkal, civil szervezetekkel együtt olyan programot alkotni, amely helyreállítja a demokráciát, a gazdaságot, a külkapcsolatokat és az erkölcsi viszonyokat. Ebben a DK szívesen lesz partner.” – Gyurcsány Ferenc.

A Demokratikus Koalíció fenti névsorából ítélve a párt meghatározó személye szellemi kapacitás tekintetében **Bauer Tamás** – érdemes ráfigyelni. A Lendvai-féle Orbán-ellenes filmmel kapcsolatban közzétett írásában olvasható az alábbi bekezdés, ami pontos képe Bauer politikai filozófiájának:

„[Van olyan lap, amely] tiszteletben tartja a második világháború után kialakult, mindannyiunk emberi méltóságát tiszteletben tartó normarendszert, a politikai korrektséget, a másik elutasítja azt. Ez az itthon hódító szemlélet messze van attól, ahogy a nyugati mainstream politikai újságírás gondolkodik. A nyugati újságíró, aki a mainstream lapoktól, vagy az ottani közszolgálati médiától jön hozzánk, e liberális normák gondolati keretében ítéli meg a magyarországi fejleményeket. Ha pedig segítséget kér ehhez hazai értelmiségektől, leginkább olyanokhoz fordul, akik maguk is hozzá hasonlóan gondolkodnak a világról, a jogállam és az önkényuralom közötti különbségről, a politikai szalonképesség és az azon kívül álló szélsőségek megkülönböztetéséről, mint ő maga.”

Nem sokat kell hozzáfűzni e néhány mondathoz. Ami a második világháború után kialakult, az egy Európát keletről-nyugatról megszálló normarendszer volt, a politikai korrektség alapja pedig az, hogy a győztes mindent visz, neki van csak igaza, joga, ő írja a történelmet. Ez a normarendszer tartós, talán végleges Európa számára, és ebben a szemléletben gondolkodik a nyugati mainstream politikai újságírás. És – ahogy írja – ezek fordulnak a hasonló gondolkodásúakhoz Magyarországon. Vagy fordítva, a honi bolsik tömrik a rossz hírre éhes nyugatiakat rémhírekkel. Így természetes, hogy:

„Sem a kérdezők, sem a megkérdezettek nem fogadják el, ahogy Magyarországon az orbáni közmédia ma azonosul Magyarország második világháborús szerepével, ahogy magukat függetlennek tartó elemzők még mindig demokratikusnak tekintik az orbáni berendezkedést.”

Ahogy a magyarországi baloldal érthetetlenkedik a politikai vereségen, úgy szaporodnak a nyugat „mainstream” média számára küldött hazugságok, hogy „a magyar médiában szalonképessé vált a cigányellenes uszítás és a kódolt antiszemitizmus, a Fidesz-kormány a piacgazdaság és az európai integráció alapjait teszi kérdésessé, Orbán elmélyíti a különbségeket, erősíti a szegregációt. Orbán egypárti berendezkedést épít, s a választási rendszer és a médiaviszonyok megerősökölésével leválthatatlanná próbálja tenni magát.”

Gyurcsány hitvallása sem meglepő. Hangsúlyozta: nem ért egyet azzal, hogy a szocialista

párt vezetése elnézést kért a határon túli magyaroktól az MSZP-nek a kettős állampolgárságról szóló, 2004. decemberi népszavazáson képviselt álláspontjért. Továbbra is helyteleníti, hogy állampolgárságot kapjanak azok, akik nem élnek Magyarországon, nem osztoznak a teherviselésben, nem viselik szavazatuk következményeit. Kitért arra is, más ellenzéki erőkkal szemben a Demokratikus Koalíció kitart amellett, hogy a rendőrséget – az elkövetett jogsértések ellenére – meg kell védeni 2006. őszi fellépéséért. Kijelentette, hogy vissza kell térni a 2010-es kormányváltás előtti alkotmányhoz. Ezt azzal indokolta, hogy az alaptörvény „illegitim”, sérti az 1989-ben létrejött köztársaság alapeszméit, és vezetőinek képére akarja formálni az országot.

Szólt arról is, hogy pártja az egyetlen Magyarországon, amely támogatja az Európai Egyesült Államok létrehozását. Emellett bírálta a kormányt az oktatási rendszer átszervezése miatt. Mint mondta, tiltakoznak az ellen, hogy az iskolákat uniformizálják, ideológiai átnevelő táborokká alakítsák.

A régi SZDSZ-nek egyelőre satnya utóda Demokratikus Koalíció néven kínálja kellemeit a nemzetközi nagytőkének ebben a mucsai országban, ahol még nem alakult ki a fejlett parlamenti demokrácia és jogállam, mint szerte nyugaton, ahol a mindenkori kormány is, meg a mindenkori ellenzék is a politikai korrektség szellemében versengve küzdenek a kormányhatalomért, aminek birtokában biztosítják a tőke és a munka szabad áramlását, a versenyalapú érvényesülést – tekintet nélkül annak ártalmaira.

Magyar Élet, 2013. február 7.



Nemzedékek

Jelen lapszámunkban Mőzsi-Szabó István lino-metszeteiből mellékelünk.

Ágoston András:

Autonómia helyett érdekérvényesítés?

Ha valaki átböngészi a Kárpát-medencében működő magyar pártok vezetőinek év végi nyilatkozatait, az első, ami szembetűnik, az autonómiatörekvések hangsúlyozásának a hiánya. A vezető politikusok, mintha csak összebeszéltek volna, szívesebben beszélnek érdekérvényesítésről, pontosabban annak lehetőségéről, valamint pártjaik (relatív) sikereiről.

Három oka lehet ennek a jelenségnek.

Az első talán a legfontosabb. Minél idősebbek követeléseink, a politikában annál nagyobb az autonómiatörekvések körüli eszmei zűrzavar. A helyi politikai közegellenállás megtörte a külhoni magyar politikai tevékenység lendületét. Sok magyar politikus a kisebb ellenállás mentén igyekszik boldogulni.

Mit értsünk magyar politikai autonómia alatt? Mi legyen a magyar politikai egység (összefogás) tárgya? Elégedjünk meg az európai standardoknak megfelelő zajos helyben járással, hiszen az, bizonyos szemszögből lázas tevékenységnek tűnhet, vagy közös irányelvek alapján, régióként, alkossuk meg autonómiamodelleinket? Hogy világossá tegyük magunk és a világ számára, mit akarunk. Megtegyük-e ezt annak ellenére, hogy jól látjuk: az a cipő, amelyet Európa kínál számunkra, elviselhetetlenül szorít?

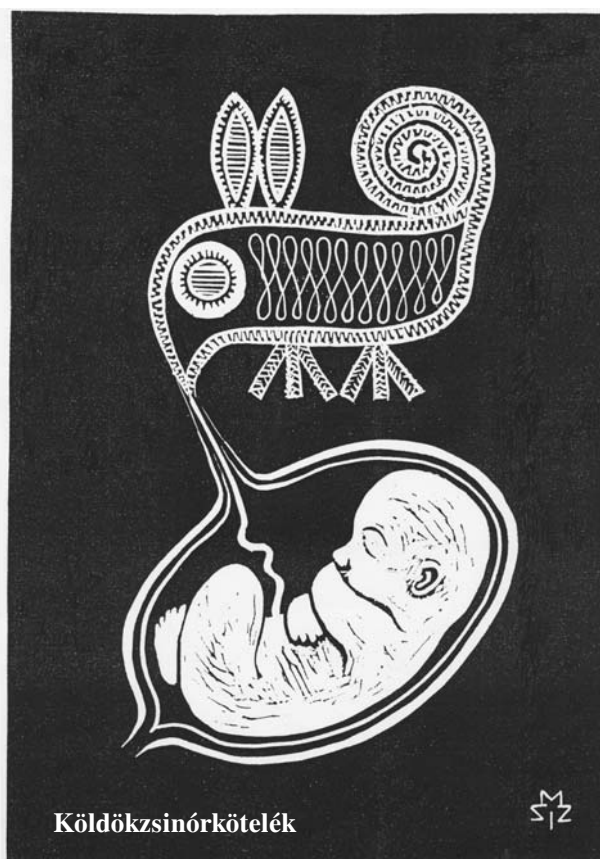
Az eredmény-orientált magyar versenypártok vonakodnak feltenni a politikai lécet, mert ha ezt megteszik, a vezetőik számára lehetetlenné válhat a helyi többségi elit által felállított bizalmi minimum (csendes) elfogadása. S lezárulhat az út a hőn áhított kormányzati felelősségvállalás előtt. Hangos médiatámogatással körülbástyázva, inkább a pártjaik ügyeskedését méltatják, s túlbecsülve azt, tényleges politikai tényezőként kívánnak megjelenni az erdélyi, a felvidéki illetve a szerbiai magyarok előtt. Természetes, hogy ezzel a politikai taktikával a tényleges politikai autonómia követelése még a látszat kedvéért sem párosítható.

Másodszor, a külhoni magyar politikai elitekben ma nagy elcsendesedés érzékelhető. Ez azonban mégsem jelenti azt, hogy a helyi többségi elitek biztosak lehetnek a dolgukban. Az elmúlt néhány évben kialakult nyilvánvaló dominanciájuk, a kisebbségi pártok inkább nagyobb, mint kisebb mértékű bekebelezése nem végleges fejlemény. Lévn, hogy ők is bizonytalanok, növelik a politikai csatornákon zajló, nem mindig nyilvánvaló nyomást. Jól példázza ezt a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) esete a román kormánypárttal kötött hamvában holt paktummal, vagy éppen a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) május óta többedik, akár réteg-specifikus színeváltozása. Ez a nyomás bújhat meg a Magyar Közösség Pártja (MKP) autonómia-követeléssel kapcsolatos hezitálása mögött is. Mert az érdek, különösen a személyes- és csoportérdek, ilyen ínséges időkben különösen nagy úr.

Harmadszor, nem lehet nem észrevenni, hogy mi magyarok a Kárpát-medencében újra fáziseltolódásban vagyunk. Nem vitás, hogy a második Orbán-kormány a kettős állampolgárságnak már a mandátuma elején megtörtént el-

fogadásával, valamint a Nemzeti Együttműködés Rendszérének (NER) az Alaptörvénybe való beiktatásával egészséges erjedési folyamatokat indított el, amelyek az autonómiakövetelések erősödését, s egyben a magyar pártok közötti választóvonal kiélesedését eredményezték. Csak-hogy, az Európai Parlamentben a Magyarországot ért látványos bal-liberális letámadás, valamint az Európai Bizottságban észlelt kötözködés, s ennek következtében a magyar kormány gazdasági szabadságharca miatt csökkent a ma már mindenütt kialakult kétpólusú kisebbségi elitek helyi hatalomhoz simuló szárnyára nehezedő, a nemzeti egységet szorgalmazó, különben is szelíd nyomás. Ezen nincs mit csodálkozni, hiszen a hajlékony magyar pártok készséges vezetői szeretnének visszatérni a régi megoldáshoz. Nehezen, nagyon nehezen mondanak le a húsz évig jól működő „partneri” modellről. Melyben kezelhették a Magyarországról érkező támogatásokat, s személyesen, vagy csoportosan beseperhették a helyi többségi elit által „a bőség asztaláról” számukra lehullajtott morzsákat is.

A 2013-as év – s ennek Budapesten minden feltétele adott – meghozhatja a fáziseltolódás által okozott nehézségek enyhítését. A következő, a 2014-es pedig a NER tartalmi kiteljesedését, s így az autonómia eszméjének felemelkedését is. Jó lenne, ha a sima érdekérvényesítés helyett a külhoni magyar nemzeti közösségekben újra a magyar autonómia válna meghatározó politikai követeléssé.



Köldöksinórkötélék

M. Z.

Csapó Endre

Erdély viharos története

avagy az oláh nép kialakulásának, majd a román állam létrejöttének, a magyarellenességek, a román mozgalmaknak, Erdély elvesztése körülményeinek montázstörténete

E könyv teljes tartalma harmadik alkalommal kerül olvasóközönség elé. Először folytatásos könyvismertetőként jelent meg az ausztráliai Magyar Élet című hetilapban 1987-ben. A Budapesti, a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában megjelent Erdély története című háromkötetes művet ismertette Csapó Endre, kiemelve a magyar-román viszonyra utaló részeket, időszzerűen,



mert az Erdélyben éppen felburjánzó magyarül-dőzés idején mindenhol hiánypótló volt a részletes történelmi munka. A hetilap olvasóközönsége érdeklődéssel fogadta a rég várt akadémiai vállalkozás ismertetését, melyet a szerző kiegészített más forrásokból származó anyagokkal is, az alaposabb tájékoztatás érdekében. Bőven idézett az emigrációban 1980-ban megjelent A nemzetek és vallások története Romániában című kötetből, melynek szerzője, Domokos

Pál Péter akkor Siculus Verus álnevet használt. A munka könyv-alakban, szép kiállításban, változatlan tartalommal készült el Csapó Endre offset nyomdájában 1997-ben. Ebből 500 példányt átadott Budapesten a Magyarok Világszövetsége akkori főtitkárnak, Bakos Istvánnak, aki a kérésnek megfelelően továbbította azokat érdeklődő, főleg erdélyi szervezeteknek, személyeknek. Ezt kívánja megismételni Csapó Endre most, 15 év múltán.

Csapó Endre könyvének 2013-as újradolgozása elé

Az 1921-ben született és 1949-ben a kommunizmus elől Ausztráliába emigrált Csapó Endre 1964 óta alapító-szerkesztője volt a Sydneyben Ausztráliai Magyarság néven megjelenő havilapnak. Ezt a Magyar Élet c. melbourne-i hetilappal egyesítve 1978-ban nemzeti elkötelezettségű honlapot hoztak létre. Az Ausztrália valamennyi magyar szervezetét összefogó Ausztráliai Magyar Szövetség saját fórumának szerepét is betölti a Magyar Élet, melynek ő a főszerkesztője. Ebben, de a világ számos sajtóorgánumban, köztük az EKOSZ lapjában, az Átalvetőben is rendszeresen közölt magas színvonalú írásai a magyarság, benne kiemelten az erdélyi magyarság sorsa iránti elkötelezettségről, kristálytisztán elmérő és meleg szívről vallanak. Csapó Endre a Magyar Örökség Díjának és a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjének birtokosa.

Könyvének magyarországi újradolgozása nyomán feltételez-

hetően lesznek olyanok, akik megkérdőjelezzik majd az Ausztráliában, Erdélytől messze élő szerző (aki ráadásul még csak nem is történész) jogát „beavatkozni” az „itteni” valóságba. Nos, Csapó Endre minden írásának minden leírt sora hihetetlen tájékozottságról árulkodik, ami kicsinyre zsugorodott világunkban, az internet korában is párját ritkítja. Továbbá az egységes magyarság eszméje jegyében fogant együttműködés jogát sem vitathatja el tőle senki. A kérdésre egyébként a megfelelő választ - többek között a lejjebb közölt idézetben is - ő maga adja meg, amihez tegyük itt hozzá: az kérdőjelezze meg Cs.E. elhivatottságát, aki nála többet foglalkozott a témával.

De az első-író személyét illetően is felvethető, hogy orvosként hogyan vállalkozhat véleményt nyilvánítani egy történelemkönyv kapcsán. A válasz: nem a könyv szakmai vonatkozásait, hanem annak napjainkhoz szóló üzenetét igyekszik az alábbiakban taglálni, az erdélyi magyarság fennmaradásért folytatott küzdelmének szempontjai szerint. Amit erdélyi magyarként nemcsak jogának, de kötelességének is érez.

Ennek megfelelően máris kimondja: Csapó Endrének az Erdély viharos története c. összefoglaló munkája nemzetstratégiai jelentőségű, mert erőt ad a lelkeknek és municiót a kezekbe. A múltról szól a jelenhez, a jövő érdekében. Megírásakor a szerző elsősorban a diaszpóra vonatkozásában érezte munkáját hiánypótlónak, mi viszont bátran kijelenthetjük, hogy hiánypótló ez az anyaországban is, igazi szerepét viszont az erdélyi magyarság, kiemelten az erdélyi fiatalok körében töltheti be.

Magyarnak maradásunk elemi feltétele ugyanis a saját, egészséges nemzeti identitástudat, melynek sarkkővét a valóságghú történelmi háttér, ezeréves államalkotó mivoltunk átérzése, a „honnan jövünk” tudata és a „hova tartunk” bizonyossága képezi. Előbbiről, a múltunkról elmondhatjuk, hogy nemzeti létünk egyik fő tartóoszlopa („a múlt erős gyökér, jelen és jövő belőle él” – írja Bábel Balázs érsek), míg utóbbi fontosságát igazolja, hogy az elnemzetlenítés egyik alapeszköze mindenkoron a közösségi és egyéni perspektívák, a remény lerombolása volt, és ma is az. Továbbá, a történelmileg „így alakult” (számunkra is elfogadható) együttélésnek is csak az igazság, a múlt hiteles ismerete biztosíthatná az alapját.

Sajnos az is „úgy alakult”, hogy a nagyromán nemzetpolitika célja nem az elfogadás, az együttélés feltételeinek biztosítása, egyenjogúságunk elismerése, hanem az együtt élők – történelmi meg demográfiai súlya miatt elsősorban a magyarság – ellenségkénti kiszorítása, lassú eltüntetése lett. A hazug történelem, a téves ön(nem)ismeret eddig hasznos eszköznek bizonyult a románság elképesztően sikeres országszerző-építő hadjáratában, de nagy kérdés, hogy az igazsággal történő valamikori, törvényszerűen bekövetkező szembesülés milyen következményekkel jár majd. Ha elfo-

gadjuk ugyanis azt a mindedig (román vonatkozásban mindenképpen) történelmietlennek bizonyult tapasztalatot, hogy csalárd, hazug alapokra építkezni nem lehet, akkor megkockáztatható a feltevés, miszerint az erdélyi románságnak is csak hasznára válhatna a könyvben foglalt ismerethalmaz. És ami ebből következhet: talán némileg ahhoz is hozzájárulhatna, hogy ellenséggépüket oldja, és hogy szemléletváltozásuk ne csak a „magyar veszély” elmúltával, trianoni pszichózisukból kigyógyulva következzen be, amikor már csupán mint néhai őslakosokról emlékeznek meg rólunk elismerőleg és a valóságnak megfelelően. Egyelőre azonban sem a külső, nemzetközi paraméterek, sem a belső erőviszonyok alakulása nem kényszeríti őket erre, az eszmei alapok, a történelmi „gyökerek” vonatkozásában pedig jól látják, hogy a hazug alapokat feladva és azokat igazolt tényekkel pótolni nem tudván az egész építmény stabilitása kerülhet veszélybe; mindeközben az ellenséggép jól bevált alapanyagként mindenkor felhasználható marad a politikum boszorkánykonyhájában. (A Romániában az utóbbi időkben – elsősorban a fiatal történész-nemzedék némely kiváló képviselője részéről – jelentkező józan, szakszerű hangok ezért hazaárulónak minősítettnek.) Arról az emberi vonásról nem is szólva, hogy sokkal kellemesebb egy dicső múlt, hősi erények birtokosának tudnunk magunkat, mint szembenézni a sokszor nem éppen kedvező valósággal. (Pedig így a valóban létező pozitívumok is mennyivel értékesebbek lehetnének!) Így aztán utópisztikus, napjaink romániai realitásaitól, a folyamatok ottani, de összeurópai irányultságától is ma még idegen elképzelésnek tűnik a változás/változtatás reménye, legalábbis az egységes román nemzetállam tézisének további fennmaradása esetén. Az alkotmány alaptételről van szó, ami ugyan ma még csak fikció, de mint elérendő cél (mert az!) félelmetes távlatként áll előttünk!

Létezne ugyanakkor egy másik, áhított és remélt változat is, a föderalizálódó román állam keretében kivívott autonómia a magyarság számára. A kiutat keresők jelszavává vált föderalizáció viszont – be kell látnunk - jó ideig szintén fikciónak tűnik, lévén ellentét az egységes nemzetállam szemléletével, egyben Erdély balkanizálódásának folyamatával is. (Sajnos a fizikaihoz hasonlóan a társadalmi entrópia változása is negatív irányt mutat, Romániában különösképpen. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy nem Erdély emeli magához a regáti régiókat, hanem azok züllesztik őt magukhoz – az egységes nemzetállam jegyében.) Erről így ír Csapó Endre: „*És hogy a belátható jövőben sem lesz (föderáció- K. P.), azt két imperialista békeszerződés biztosítja az utódállamok részére, melyekben az ajándékba kapott területek boldog megemlékezési folyamatát állítaná le, területi áldozatokat és függetlenség egy részének feláldozását is megkövetelné bármiféle föderáció.*” Kérdés persze, mikor ébred rá az erdélyi románság, hogy „*az ország déli része valójában a lábukhoz kötözött kolonc, ami meggátolja őket a fejlődésben*” (Bartos Lóránd), és mikor szánja el magát azokra a lépésekre – egy valódi kibékülésre – melyek nyomán végre nem rándul majd görcsbe a gyomruk a történelmi igazságtalanság tudat alatt fenyegető következményeitől tartva.

Vágyálmainkból viszont rá kell ébrednünk a valóságra, arra, hogy ma és ki tudja még meddig csak magunkra számíthatunk, szemben azzal az általánosan elfogadott közhellyel,

miszerint a tömeg-románság és a román politikum ellenében autonómiát, megmaradásunk feltételeit kivívni nem lehet. Ellenkezőleg, minden történelmi tapasztalat és az ún. rendszerváltozás napjainkig tartó gyakorlata (ahol a politikai küzdelek csupán a hatalomért, a nagyobb koncert folynak, a társadalmi-eszmei mélyrétegeket soha nem érintik) azt bizonyítja, hogy velük szemben kell azt elérnünk. Ezért **nem lehetséges egyidőben a hatalommal szövetkezni és a magyar közösség önrendelkezéséért kiállni.** A politikusi pragmatizmus, a romániai magyarság eddigi politikai képviseletének elvei és húsz éves gyakorlata (legyünk megértőek: jóhiszemű próbálkozásai) ezzel a kitétellet ellentétesek, alapvető sikertelensége viszont ezt a tételt igazolja. Egyértelmű tehát, hogy megalkuvással, kushadással, oportunizmussal, a kis lépések politikájával, törleszkedéssel nem érünk célt, hiszen ezek sikereként legfeljebb az asztalról lehulló morzsákat meg az esetenként odavetett (és bármikor visszavehető) koncokat lehet felmutatni. Ami felettébb súlyossá és igazzá teszi a nemzetinek mondott oldal hosszú távú stratégiát felvázoló álláspontját. Nem valamely politikai tömörülés, pártvezér vagy médiaguru, de maga a történelem, e könyvben foglaltak tanulságai igazolják ezt. (Félreértés ne essék, nem erőszakra, rebellióra, hanem az eddigi politikai gyakorlat téves voltára és megváltoztatásának szükségességére gondolok. Melynek okán bizony a polgári engedetlenség lehetőségét, „unortodox” eszközöket is számba kellene venni, és - mindezek előtt - erőt kellene felmutatni.) A múlttal ellentétben a jövő nem lezárt valami, folyamatosan alakul, és alakítói mi vagyunk. Ezért a következetes, önzetlen és okos cselekvés, demográfiai mutatóink határozott javítása (ami talán a legfontosabb lenne!), a remény felcsillantása és a hit fenntartása szorítóan szükséges marad, hiányát semmi, még a jelen helyzet kiáb-rándító, kilátástalannak tűnő volta sem igazolhatja, a sok feltételes mód pedig felszólító-, sőt parancsoló móddá válik számunkra. A cselekvésnek sok formája és változata létezik, politikusok és civilek részéről egyaránt. Ezek egyikét próbálgatjuk mi is, civilként, jelen könyv szerzőjének segítségével.

Külön erénye a könyvnek, hogy részletesen szól saját történelmi hibáinkról, bűnös vakságunkról, naiv hiszékenységeinkről, ostoba elbizakodottságunkról, testvérharcainkról és nemzetárulóinkról, szembeállítva mindezt a románság hihetetlen céltudatosságával, elszántságával és következetességével. Ami csodálatra méltó lehet ugyan, de egy bizonyos ponton túl - nemegyszer, és nem csak Ceausescu rendszerében (mint ahogy az a könyv 1987-ben írt bevezetőjében is olvasható) – a faj mindenekfölöttiségének, tehát a náciizmusnak a jegyeit viselő paroxizmusokba csap át, ideológiailag és bizony a gyakorlatban is. Ennek ismeretében az előző-író kötelességének érzi feltenni a kérdést: vajon nem ugyanezen elvek és gyakorlat rendszeremleges folyamatosságát és jelenlevőségét igazolja a magyar vidékek, városok lassan évszázados, erőszakos elrománosítási folyamata, amit a tervezett új adminisztratív átrendezéssel szándékoznak betetőzni? Ma, a XXI. században, az Európai Unió tagállamaként! Milyen (béke-Nobel-díjas!) politikai közösség az, ahol a kisantanti - román és szlovák - kisebbséggyilkos gyakorlat háborítatlanul működik, sőt érinthetetlennek bizonyul? Az alábbiak talán némi magyarázatot adnak erre, miközben fenti hi-

báink változatlan meglétét mutatja a tény, hogy képtelenek vagyunk hatásosan szembesíteni ezzel a nagyvilággal. (Ahol – mindezek dacára – mi vagyunk a „fasiszták”). A 24. órában vagyunk, és ezen az úton tovább haladva a kreált múlt és a nagyhatalmi erőszakkal kialakított helyzet letipor és megsemmisít!

A szerző saját véleménynyilvánításához, ítéleteihez kapcsolódóan feltétlenül ide kívánczik két megjegyzés.

Elsőként: munkájában gyakran olyan tényeket, dokumentumokat sorakoztat fel és olyan következtetéseket kénytelen kimondani, melyek a nagyromán eszmén nevelkedettekben felháborodást keltenek majd. Ennek elébe menve kell itt rámutatnunk arra – amit maga Csapó Endre is többször hangsúlyoz –, hogy nem annyira az Erdélyben több száz éve velünk jól-rosszul együtt élt románságot illeti mindez, hanem a betelepülőket, a hódítókat, gyarmatosítókat, a XX. sz.-ban a „szent cél” érdekében összekovácsolódott nációt, az agyakat elborító és felfőző nagynemzeti gőzt, kiemelten a múltban nemegyszer tömegmészárlásokhoz vezető, ma már „civilizáltabb”, ám annál hatékonyabb eszközökkel élő agresszív és expanzív, önhitt és öntömjénező román nemzetpolitikát. Amire-akikre viszont, tények által igazoltan, nem lehetnek eléggé elítélőek a jelzők, a mai napig érvényesen. És legfőképpen: a tények tények maradnak, utólagos szépítgetésük szükségtelen, de lehetetlen is.

Másodsorban: a munka születése, a '80-as évek második fele óta bekövetkezett nagy világpolitikai változások, a globalizáció, az erőterek módosulása nyomán szükséges rámutatnunk arra, hogy „mindezek nem érintették a Kárpát-medencei helyzetet, ahol a szláv és ortodox hódítás kegyetlenül folyik tovább a hadizsákmány-magyarok asszimilálásával, gyötrésével.” (Cs.E.) Egyben - szélesebb kitekintésben - elmondható, hogy változatlanok maradtak a nagy világfolyamatok máig obskurus, „politikailag inkorrekt”-nek mondott, ezért megnevezhetetlen mozgatórugói, immár egy újabb gyarmattartó hatalom szerepkörében, amelyek ismét csak a létünket fenyegetik, igaz, hogy most már megannyi más nemzetét, így a románokét is. Vajon ennek felismerése nyit majd új fejezetet a román-magyar viszonyrendszerben? A választ a jövő fogja megadni, ám a román jelen válasza egyértelműen nemleges, ami az „ösellenség-szemlélet” továbbélése mellett sajnos természetesnek is mondható. Annál inkább, hiszen az állandósult hátrányos megkülönböztetés, a kettős mérce alkalmazása velünk szemben (kezdve az EU fórumaitól a nagy világlapok

szerkesztőségein és az USA külügyminisztériumán át egészen a FIFA irodájáig) azt igazolják, hogy ismét csak más nemzeteket meghaladóan vagyunk minősített céltáblája a globalitás sötét erőinek, és lassan száz éve folyamatosan szenvedjük el a trianoni ítéletek sorát, különösen az utóbbi néhány évben, amióta megpróbálunk ellene szegülni. Mindez Csapó Endre könyvének megkülönböztetett időszerűséget ad.

Kötetünk természetesen nem töltheti be a részletes történelemkönyvek szerepét. Akik netán többet várnának tőle, azok figyelmét felhívjuk a könyv tartalmát, célját jól kifejező alcímre. Annál sem több, sem kevesebb. E vonatkozásban nem haszontalan magát a szerzőt idézni, aki a könyv Zárófejezetében ezt írja: „*Nem szeretnék hamis (történetírói) tollakkal tetszelegni, és főleg nem szeretném történetírásnak nevezni azt, ami nem az. Ez a sorozat nem történetírás, nem történészeti szakmunka, csupán egy nagyon is hézagpótló, vagyis történészeti szakmunkát helyettesítő hírlapi publicisztika.*” Ezzel együtt – sőt, éppen ezáltal – a maga, száznál alig több (igaz, A4-s formátumú) oldalán közölt, tehát könnyen áttekinthető és érdekfeszítő tényanyagával, idézeteivel, dokumentumaival és értékes kommentárjaival, melyek a reflektorfényt a kritikus pontokra irányítják és megszívlelendő tanulságokat tartalmaznak, a tárgyalt vonatkozásokban komoly segítséget, értékes háttéranyagot jelenthet a történelmet oktatók, az érdeklődő felnőttek vagy a világlátásukat, nemzeti öntudatukat éppen kialakító fiatalok számára.

Mindezzel nagyon is tisztában lehetett a szerző, amikor szükségét látta munkája magyarországi megjelentetésének. Külön megtiszteltetésnek érezzük, hogy éppen minket, az Erdélyi Körök Országos Szövetségét kereste meg e céllal. És ha már az EKOSZ lett az, amely felvállalta ezt a kiemelten fontos feladatot, akkor természetesnek mondható, hogy a szerző szándékának megfelelően gondoskodunk nemcsak a könyv kiadásáról, de erdélyi terjesztéséről, a tulajdonképpeni célközönséghez történő eljuttatásáról is. Ami szövetségünk alapvető céljaival, törekvéseinkkel tökéletesen egybecseng.

Csapó Endre tisztán látó, bölcs ember. Egész élete a messzi távolban is a féltő odafigyelés jegyében telt, és most, 91 évesen változatlanul és fáradhatatlanul ezt teszi, amikor jóakarattal, segítő szándékkal ajánlja fel könyvét a magyarságnak, kiemelten az erdélyi magyaroknak. Ezen túlmenően jelentős anyagi segítséget is nyújtott a könyv megjelentetéséhez. Szívből köszönjük.

És végezetül: tisztában vagyunk azzal, hogy a könyv megjelenését Erdélyben ismét csak ellenséges lépésnek, provokációnak tekinti majd a román hatalom. Bízunk ugyanakkor a jóakarátú erdélyi románok belátásában, józanságában, annak felismerésében, hogy „nem ellenetek, de értetek haragszunk.” Haragszunk arra az évszázados betegségre, ami mindkét nép életét megkeseríti, és meggyőződésünk, hogy másként, jobban is lehet. Naivitás? Meglehet, de igazunkba vetett hitünk szilárd, és mindennél jobban ragaszkodunk Istenadta jogunkhoz, az élethez. Ezért reményünk is örök.

Szekszárd, 2013 januárjában

Kövesdy Pál, az EKOSZ t.b. elnöke



Bivalyos

Részletek a könyvből

Erdély a török időkben c. fejezetből:

A vlach pásztornép őshazájára nem lehet rámutatni, mert nyomaik megtalálhatók az egész Balkánon, Bulgáriában, Görögországban, Jugoszláviában. A „vlach” szó gót eredetű és „idegen”-t jelent. Szinte minden letelepedett nép számára idegenek voltak, éltek a maguk külön életét, ezer, kétezer évet is eltöltve anélkül, hogy bárhol is lényegesen beavatkoztak volna a törzsi szervezetekben vagy városokban élő népek életébe. Ezért feltűnés nélküli életet élő őslakosokként említés nélkül maradtak, és persze, fejlődés nélkül is évezredek át. Nem hódítani jöttek ők Erdélybe sem, csak legeltetni, megélni. A török hódítás nyomta fel őket mai hazájukba és hozta őket olyan helyzetbe, hogy beletöredeztek egyrészt az erdélyi társadalomba, illetve a Kárpátokon kívüli „senki földjén” vazallus vajdaságokat alapíthattak. A törökök elvonulása, mint látni fogjuk, nagy területre szétszórta, jelentős számú románságot hagyott hátra. Mint igénytelen pásztornép, jobbágnép, kevés veszteséggel élte át azokat a évszázadokat, amelyek alatt a magyar nép a természetes négyeszeresre szaporodás helyett negyedére apadt. Felix Romania. Ma nem akarják elismerni, hogy az volt a szerencsájuk, hogy nem válhattak Erdélyben „negyedik nemzet”-té.

A szabadságharctól a kiegyezésig c. fejezetből:

A könyvből vett idézeteket itt most egyelőre szüneteltetjük azzal a megjegyzéssel, hogy az előző fejezetben idézett rész a tárgyilagosság hiányában szenved, nyilván annak érdekében, hogy ne sértse a román nemzeti álláspontot, amely hazafias cselekedetnek hirdeti a magyar lakosság elleni galád, minősíthetetlen román tömeggyilkosságot. Mint valami védőbeszéd mentőkörülményei, háttérben sorakoznak olyan szavak, mint: *ideális egyensúly, elveszett boldogság, prédikáció, imádság, paraszti világkép, lojalitás, császárhűség, vallásos mozzanat, fenyegetettség*. A valóság az, hogy a primitív törzsi nacionalizmus mámoros gyilkolási örületet váltott ki a barbár oláh tömegekből, amiről Európa-szerte felháborodott hangú tudósítások jelentek meg. Az oláh nép ekkor mutatkozott be, ezzel lépett be Európa történetébe. „Dicső” cselekedeteikről két korabeli litográfiát mutatunk be az I. rész végén. A magyar népet Erdélyben a teljes legyilkolástól csak a szabadságharcos honvédsapátok gyors győzelme mentette meg...

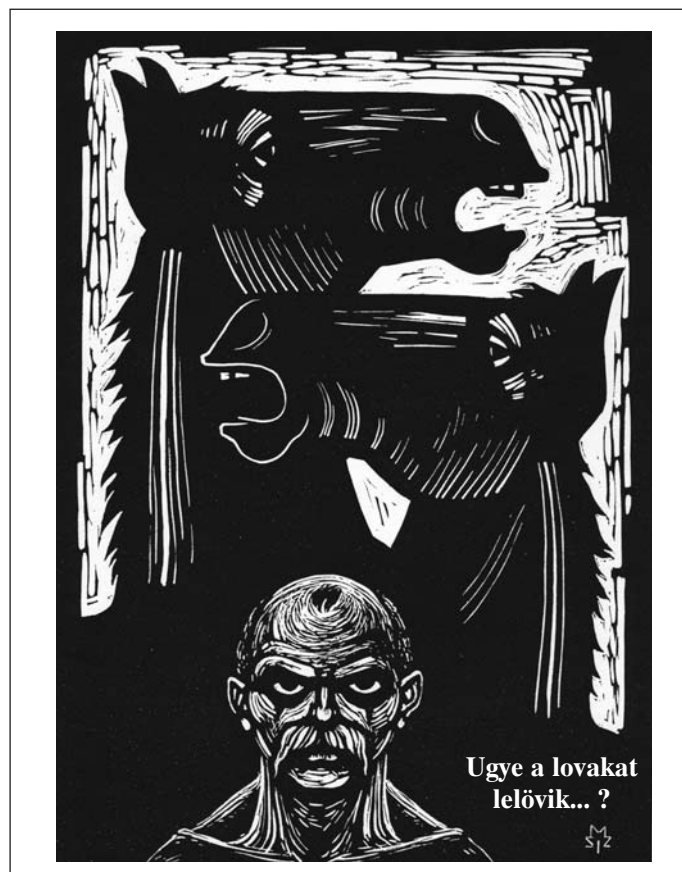
A megegyezés sikertelen kísérletei c. fejezetből:

Bizonyára érzékelhető az *Erdély története* itt közölt kivonataiból (amelyek a román nemzeti törekvéseket követik) az a folyamat, ami a török idők örökségéből Erdélybe vándorolt és ott számszerű többségbe került román népből történelmi problémát alkotott. A folyamatot két tényező táplálta: az egyik a román nép lassú polgárosodási és nemzeti öntudatra ébredő fejlődése volt, míg a másik a korszellem áramlata: a *nacionalizmus* és a vele párosult *nemzetállam* eszméje. Helyében bizonyára bármely más nemzet is hasonlóan viselkedett volna, de a román viselkedésben mégis van egyéni sajátosság: kevés egyéni akcióval jár, hosszú türelemmel kívárja az alkalmat, amikor tömegerejével lehengerel, levantei ravaszsággal és balkáni kegyetlenséggel. Megállapodni vele nem lehet, nem értékeli a megértő engedményeket, csak egy

dolgot ismer el igazságosnak, Nagyromániát és benne a román törekvések kizárólagosságát. Nagyon nehéz és felelősségteljes dolog ezek ismeretében ítéletet mondani a liberális korszak önámító, de hatástalan, magyarosító, a nemzetiségeket háttérbe szorító törekvései fölött, különösen akkor, ha elfogadjuk a 19. században kialakult és ma is következetesen betartott nemzetállami elvet, amely még azonfelül, hogy országokat nemzetközileg kötelezően telekkönyvezett, nem fogadta el a történelmi fejlődés során többnemzetiségű Magyarországot, de előkészített, majd kreált helyébe erőszak által többnemzetiségű újabb országokat, amelyekben többé nem bűn az „idegen elemek” felszámolása...

Balga forradalom, Erdély elárultatása c. fejezetből

„Megindultak a fegyveres román hadak Orsovánál, a Vöröstoronyi szoroson, a tömösi, ojtózi, gyimesi, tölgyesi szorosokon, ahol egykor a kicsiny Erdély sikeresen verte vissza a hatalmas törököt, tatárt, muszkát. Most senki sem állott a hódítók elé, aki ellenállni akart, azt leintették vagy megfenyegették, mint hitvány, reakciós ellenforradalmárt. És jöttek a balkáni hódítók, Szent Isten! Milyen karaván: kiéhezett, lesóványodott, lerongyolódott, fegyelmezetlen csürhe, hasonló vezetőkkal, rossz fegyverekkel, halálosan unva a háborút, amelyben az elmúlt két évben annyiszor kiporolták őket. És jöttek Brassóba, Szebenbe, Kézdivásárhelyre, Csíkszeredába, Gyergyószentmiklósbá, a gyönyörű tiszta kis székel falvakba, és minél tovább mentek, annál jobban kigömbölyödött arcuk, szebb és jobb lett a ruhájuk és ürültek ki a magyarok lelmi készletei, ruhaszekrényei. Csattogott a huszonöt bot, vízszintesre fektetett, embernek irányzott román katonaszuronyok között magyar papok és polgári vezetők tiszteletreméltó, szájalomra méltó alakjai láncok-



Ugye a lovakat
lelövik... ?

ban akárhányszor...” (Szemtanú közlése, Vasárnap, 1943.december 31.)...

...A páduai fegyverszünet Ausztria-Magyarország utolsó nemzetközi jogi ténykedése volt. Katonai szempontból súlyos feltételei voltak, de nem írta elő Magyarország katonai megszállását. Ez a szerződés egyrészt Ausztria-Magyarországot, másrészt a szövetséges és társult hatalmakat kötelezte, jogi szempontból végtelenül fontos lett volna, ha magyar részről ragaszkodtak volna hozzá a Monarchia megszűnte után is. A páduai fegyverszünet a Duna-Dráva vonalat jelölte meg Magyarország új határaként, míg egyéb területállományát nem érintette. Így a fegyverszüneti egyezményre hivatkozva jogosan tiltakozhatott volna a magyar kormány a cseh és román fegyveres behatolás ellen. Károlyi Mihály azonban, miután „lerázta az ezeréves rongyot”, kijelentette, hogy új fegyverszüneti szerződést köt az antanthatalmakkal, mivelhogy „a nemes magyar nemzet függetlenségi fogalmával nem fér össze az a fegyverszüneti szerződés, amelyet a korhadtt monarchia nevében a gyűlölt hadsereg tábornokai kötöttek Páduában november 3-án”. Ezt a balga okoskodást követte a megalázó belgrádi út...Az ott átvett új fegyverszüneti ultimátum már intézkedett területi változásokról, mi több, Belgrádból irányították a „fegyverszüneti szerződés” utáni kisantant-háborút Magyarország ellen.

Katonai összeomlás, szétfut a vörös kormány, román megszállás c. fejezetből

„...A megszállás egészen simán ment. Budapest népe le-targiás volt annyi kormányváltás után, nem volt szervezett ellenállás. A letartóztatások kommunistaság gyanújával, megerőszakolás, gyilkosság, rablás és egyéb kegyetlenkedés a mindennapok gyakorlata volt...”

Dr. Munro, a British Food Commisioantól és Captain Brunier a svájci Nemzetközi Vöröskeresztől számos román-megszállta várost meglátogattak, és távirati stílusban jelentést tettek 1919 októberében: -Minden román-megszállta városban olyan mértékű elnyomást tapasztaltunk, ami az életet elviselhetetlenné teszi. Gyilkosság napirenden van, általánosan fiatalokat és asszonyokat megkorbácsolnak, személyes tulajdont rekvirálás címén elrabolnak. Nyugat-európaiak számára teljesen lehetetlen elképzelni és érzékelni az itteni állapotokat anélkül, hogy látná és hallaná a történeteket. Az embereket arra kényszerítik, hogy hűségesküt tegyenek a román királyra, és aki ezt megtagadja, gyötrelmes ítéletet hajtanak végre rajta. A kórházak gyakorlott magyar főorvosait gyakorlatlan román orvosokkal váltják föl. A román katonai hatóságok a kérvényezés kényszerét rendelik el minden utazáshoz, szén és élelmiszer-igényléshez. A kérvényeket román nyelven kell beadni, erre román ügyvédet kell alkalmazni, aki viszont hatalmas összeget követel érte...Az elmúlt nagypénteken a románok hirtelen elfoglalták Boros-Sebest és kétszázötven magyar katonát foglyul ejtettek. Ezeket a legbarbárabb módon ölték meg, meztelenre vetkőztették és bajonettel szurkálták a lehető leghosszasabban, hogy szenvedésüket tovább élvezhessék a kínzóik.”

A tejet rendszeresen elrabolták már a vasúti vagonokból, a megszálló hadsereg tisztjei és katonái gyakori látogatást tettek a városi vásárcsarnokban és elragadták az árucikketeket a kirakódók asztalairól, polcokról, fizetés nélkül. A románok sikertelenül megkísérelték kirabolni a Nemzeti Múzeumot

azzal az ürüggyel, hogy a magyar hatóságok mintegy száz láda anyagot vittek oda Erdélyből, ami a románok holmija volt. A terv meghiúsult, mert a szövetséges misszió tisztjei Bandholtz amerikai tábornok vezetésével az épület ajtajában álltak, amikor a katonák társzekerekkel megérkeztek. Később az Erdély történetére vonatkozó anyagot mégiscsak át kellett adni a románoknak a békekonferencia parancsa értelmében, még jóval azelőtt, hogy a békeszerződés Kelet-Magyarország megszállását jóváhagyta.

A román megszállás hónapjai alatt vonatszerelvények hosszú sora vitte a Regátba a gyárakból, irodákból, magánlakásokból elrabolt holmikat. A vasúti szerelvények sem tértek vissza soha. A telefonkészülékeket kiszaggatták a falból, a lovakat és a szénát elkobozták, még idegen állampolgároktól is – ahogy ezt a bolgár főkonzul, Neicoff jelentette Románellinek. Közös bűnözőket kieresztettek a rendőrségi fogdákból, ha befolyásos barátaik akadtak a román tisztek között” (Sándor Szilassy: Revolutionary Hungary, 1918-1921.)

A történelmi ország kölcsönös félévszázada c. fejezetből:

De, hogy a fasizmust nem magyarok találták ki, és hogy már Mussolini előtt is létezett, idézzük Siculus Verus könyvéből a magyarellenes törekvések szószólóját, Baritiut, aki az 1948-49-es magyar szabadságharc bukása után újból visszatért Erdélybe, és Saguna ortodox püspök kérésére újra megjelenteti Gazeta című uszító hangú lapját egyelőre még cirill írással...Baritiu Gazetája a román nemzeti öntudat fölébresztésében, megerősítésében, valamint a román közép osztály nevelésében döntő tényező. Tanításait összefoglalja a lapjában megjelenő 12 parancs:

1. Minden román kizárólag román nyelven dicsérje az Istent!
2. Minden román csak románt vegyen el feleségül!
3. Minden román csak románul beszéljen gyermekeivel!
4. Minden román császárhűségben nevelje gyermekeit igazi románokká!
5. Vesse minden román atya gyermekei szívébe, hogy csak román lehet a románnak igazi testvére!
6. Meg kell értetni minden román gyermekkel, hogy csak ez a föld adhat neki boldogulást, és éppen ezért tántoríthatatlanul ragaszkodjanak ősi földjükhöz!
7. Világosítsd föl gyermekeidet, hogy ne forgolódjanak idegen urak között, mert ezek csak addig jók, amíg saját céljaikra fölhasználhatják a románokat!
8. Törekedjék minden román gyarapítani földbirtokát!
9. Ha fölösleges pénz van, kizárólag román bankba vidd!
10. Tiltsd meg gyermekeidnek zsidó korcsmák látogatását! Magad is kerüld őket, mint a gyeheha tüzeit!
11. Bármi kevéssel, de erődhöz képest támogasd a román egyházakat és iskolákat!
12. Istent kivéve senkitől se félj, és vakon kövesd vezetőidet! Ma már lehetetlen szicíliai vecsernye vagy Szent-Bertalan éj rendezése”

A Kitekintés: Erdély útja 1918 után c. fejezetből:

A korábbi részekben olvashattuk, hogy a románok minden külpolitikai törekvését a területszerzés irányítja. Az őslakoselmélettel elbódított nacionalizmusuk minden területet, ahol románok is laknak – kikerekítve valamilyen természetes földrajzi határig – megszerzendő (visszaszerzendő) ország-

résznek tart. Minden hódításuk háborúk eredménye, de egyik sem saját hadi sikerük gyümölcse, minden területvesztésük egy előző háború okozta aránytalanság jóvátétele. Állami létüket eleve annak köszönheték, hogy a török birodalom nemkívánatos terjeszkedése és az orosz birodalom nemkívánatos terjeszkedése közé ütköző államot kívánt létesíteni az európai diplomácia. A második szerencsés körülmény Románia számára az a nyugat-európai szándék volt, hogy megbontsa Közép-Európa megerősödését, ami fenyegette az angol-francia gazdasági érdekeket. A harmadik szerencsés körülmény az volt a románok részére, hogy Közép-Európa megerősödésével lehetőségük adódott kelet felé terjeszkedni (Moldva-Besszarábia), a magyaroknak visszaadott Észak-Erdély ellenében. Negyedik szerencsésüknek számít a keleti területek elvesztése ellenében visszakapott Észak-Erdély.

Erdély a szocialista Romániában c. fejezetből:

„A kongresszus határozataira építő 1965-ös alkotmány leszögezte, hogy a román állam <egységes nemzeti és szocialista jellegű>, s hivatalos elnevezésként a Románia Szocialista Köztársaság-ot választotta...”

Nem tudjuk megállni ezen a ponton, hogy közbe ne szúrjunk egy megjegyzést: ha történetesen Sztálin helyett Hitler nyeri meg a háborút, az „és” szócska kihagyásával így hangzana a fent idézett jellemzés: „...a román állam egységes nemzetiszocialista jellegű.” És az is könnyen előfordult volna, hogy Magyarországnak ugyanúgy barátsági és együttműködési szerződést kellett volna kötnie Romániával az éppen a térséget uraló nagyhatalom kívánságára. De talán a tiltakozás nemzeti önérdékből nem lenne tilos, mint most, amikor a fasisztaság vádja oly könnyen elhangzik - nem a kisebbség elpusztítása miatt, ami egykor fasiszta bűncselekmény volt, hanem azokat éri a fasisztaság vádja, akik tiltakoznak testvéreik üldözése miatt. Az ilyen körülmények között betartott politikai szolidaritás bűncselekmény a nemzettel szemben.

Kultúrháború egy könyv miatt c. fejezetből.

A *Magyar Élet* cikksorozata címében zárójelek közt szereplő (viharos) szó nem csak Erdély viharos történetére, de az Erdély története körüli viharokra is utal. Ismertetésünk egyik célja ez utóbbi viharok megismertetése, mert ez is része a mai magyar-román viszonyoknak. A természettől mindenkinek kijáró jog tudatában úgy érezzük, hogy a keze-lába lekötött magyar történetírás és publicisztika némasága mellett feladatunk - habár adatkészletünk szűkös - szerény képességeinkkel pótolni a könyv hiányait. Ám még mielőtt erre sor kerülne, néhány émelyítő szöveget fogunk idézni egy Bukarestben megtartott alázatossági összejövetelről, ahol századunk legdespotább kényura színe elé járultak a romániai magyarok nevében fölszólalásra engedélyesek, elítélni a Magyar Tudományos Akadémia „bűncselekményét”. Bár nehéz ellenállni a kísértésnek, de igyekszünk megjegyzés nélkül közvetíteni az orwelli hangvételű szöveget, melynek olvastán mély sajnálatot érzünk azok iránt, akik elszenvedik a durván kiérezhető talpnyaló balkáni szervilizmust...

A zárófejezetből:

Megtört a jég valóban, a magyarországi kormányzat meg-

adta az engedélyt a könyv megjelenéséhez, amin az Akadémia tudósai tíz éven át dolgoztak. Nem a könyv tartalma a szenzáció - hiszen az valóban megfelel a tudományosság és a tárgyilagosság szempontjainak, sőt érezhető volt a könyv íróinak olyan szándéka is, hogy valahol félúton találkozzunk a román történészekkel a múlt század második felének teljesen ellentétes megítélése terepén - hanem az volt a szenzáció, hogy a szovjet megszállás négy évtizedében először volt szabad Erdély történelméről könyvet kiadni. Erdély történetének könyv alakban való megjelenése azt jelentette a magyar nép számára, hogy megdőlt egy viselkedési szabályzat, ami szerint a magyar népnek szótlanul kell tűnie bárki részéről bármely képtelen rágalmat, gyalázást, megalázást, vállalnia kellett a fasiszta nép vádját, és rettegnie kellett ettől a vádtól, valahányszor tiltakozást diktált az igazságérzet vagy önérzet...

A könyvet egyelőre 1000 példányban nyomtattuk ki. Ezek nagyobbik hányadát az EKOSZ költségvállalásban részt vevő tagszervezetei erdélyi szervezeteknek, célszemélyeknek juttatják el. Magyarországon is e tagszervezeteknél lehet a könyvhöz hozzájutni. Amennyiben utólag jelentős igény mutatkozna további példányokra, pályázati úton tervezzük biztosítani ennek anyagi fedezetét.

Népmese



A Csapó Endre könyvéhez írott Előszóban annak szerzőjét kötötték a téma keretei, meg aztán gondolnia kellett a könyv esetleges román olvasóira is. Az alábbiakban az ott felvillantott vagy csupán a háttérben gomolygó gondolatok némelyikét mélységükben, perspektívikusan és az összmagyarságra vonatkoztatva bontja ki Szász I. Tas.

Történelmi párhuzamok a magyar és kisebbségi magyar múltból és jelenből

75 éves erdélyi írásokat böngészek. A kisebbségbe került erdélyi magyarság Trianon utáni első értelmiségi generációja ekkor már felnőtt. Felnőtt, és már birtokában van azoknak a tapasztalatoknak, amelyek nélkülözhetetlenek egy olyan kisebbségi társadalom esetében, amelyik az ortodox törésvonalon túli gondolkodásmód szerint működő világ uralma alatt tengődik.

Sikerül megszervezni a fórumot, ahol elfogadják a megoldás egyedüli reménye felé vezető utat, az egységet. Bár a puding próbájának hagyományos példája szerint, ennek hatékonyságát a gyakorlatnak kellett volna megmutatnia, erre nem kerülhetett sor, mert a történelem láncfalai és tárgyalóasztalok láncreakciói ezt másként akarták. Lehetőség sem maradt rá s később sem, hiszen a proletár internacionalizmus csalfa leple alatt éppen az folytatódott, ami a 75 év előtt fasizálódásnak indult Romániában virágzott, s ami Trianon óta rendszeremlegesen működik ott, ahol tulajdonképpen nem kommunizmus és nem kapitalizmus vagy más rendszer működött-működik, hanem ezeknek kereteit zseniálisan kihasználva egy xenofóbiára alapozott bizantin-ortodox világ minden áron homogenizálni akaró politikája.

Hogy ezt a gondolkodásmódot miért nem képes felismerni a törésvonalon inneni világ, nehéz megérteni, hiszen már annyiszor viselte el „átverésének” szígyenét, hogy itt lenne az ideje. Már-már arra gondol az ember, hogy az elszakított magyar közösségek anyaországán kívüli Európát nem is érdekli ez. Nem, mert hozzá való viszonyulását csakis anyagi érdekek és ezekkel összefüggő politikai vonatkozások határozzák meg. Piac, stratégia, stb.

De nem is ez az, amiért ezúttal verem a klaviatúrát (ez ma a „tollat ragadok”), hanem más. A kisebbség védekezésének módjai. S hogy ezen a téren miért keresek én a címben jelzett párhuzamokat, azt egy merész állítással indokolnám.

Ma nem csak a határokon túli magyarság él kisebbségben, hanem az anyaország magyarsága is egy papíron még nem központosított, de az Unió belépésével mégis szentesített nagy ország kisebbsége.

A 75 év előtti erdélyi magyarság, akár a mai, egy többség-indokolatlan, de túlereje miatt működő és működtetett - történelmi fölényét kellett elszenvedje. El egészen a föld birtoklásának ősi jogaival kapcsolatos durva vitáig. A román kenyeret eszel hangoztatásáig. A jövevény, a hazátlan státus orra alá dörgöléséig, ami nem csak megaláztatás formájában nyilvánult meg, hanem a mindennapi életben is hatalmas hátrányokat jelentett. Könnyű ellenszere a beolvadás lehetett. Kissből – Chis, Szilágyiból – Silaghi stb.

Ma az anyaország magyarsága egy, a történelmi fölényének tudatában eljáró, önmagát indokolatlanul többnek tartó világnak a befogadottja. Ez a világ a volt gyarmatbirodalmak és korai homogenizációs sikereinek alapján (meg az Európa megmaradásáért nem keveset tett Magyarországnak

is köszönhetően) működő nagy európai népekből áll, és a globalizációt szervező erők bázisát adja. Ami így kialakult: cselédszoba, másik Európa. Kétébességes Európa. Euro - meg nem euró-zóna. Kettős mérce, stb. Az egyén számára érdekes módon itt is megoldást jelenthet magyarságának feladása. Beolvadás abba az előőrsbe, mely ennek a világnak teljes mértékű reánk telepedését szolgálja, vagyis a komprádorrá válást.

Ez természetesen nagy tömegek számára egyelőre még nem lehetséges, esetleg mint megnyert, megtévesztett szavazó állhat oda, jutalom nélkül, vagy annak hiú reményével. A végcél azonban egy globalizációs alaptípusú massa részévé válni, homogenizálódni.

Erdélyben 92 éve folyik a magyar kultúra háttérbe szorításának politikája. Az iskolapolitikától elkezdve a kultúra támogatásának, pontosabban gáncsolásának megannyi módszerével, a homogenizáció érdekében. Gazdasági téren pedig: az erdélyi magyar vagyonok kisajátítása, a kisemberek elszegényítése, a gazdasági életben magyarként és becsületesen érvényesülni tudás útjainak elzárása.

A globalizációs háttérhatalom európai megbízottjai és hazai előőrsei – bár kissé más módszerekkel – ugyanezt teszik az anyaországi magyar kultúrával. Nem csak az állam adósságba kergetésével, a teljes anyagi ellehetetlenítéssel, de a kultúra milyenségét (minőségét) is rombolván, minden erőt bevetve. Minél több embert a globálmassa részévé süllyesztendő. Az anyaország magyarságának vagyonát a várva várt és csodált nyugat elvette (kisajátította), az itt hagyott mórzsákat pedig komprádorai kapták vagy őrizhették meg. A kisembereknek, szegényeknek földönfutókká (mobilisakká) és kiszolgáltatottakká kell válniuk, mert ebből áll össze a globalizáció által jól irányítható tömeg. Becsületes magyarként érvényesülni egyre nehezebb lett.

Na és a társadalom?

Egy Trianon traumája nyomán és a korrekció (második bécsi döntés) reménytelenségét megelőző, elcsüggedt s újabb csalódások miatt ma is csüggeteg társadalomról beszélhetünk a határon túl. A következmény: elvándorlás és fogyás.

És vajon az az elvándorlás és fogyás, ami itt, az „anyaországban”, a hallgató többség vagy a félrevezetett ríkoltozók világában tapasztalható, nem ugyanannak a csüggettségnek egy helyi és mai változata-e?

Az erdélyi magyarság jogfosztottságáról 1937-ben ezt olvassuk: Az erdélyi magyar kisebbség annyi joggal fog bírni, mint amennyi súllyal Erdélyben bír, s mint amennyi súlyt Erdély a román államkomplexumban jelent, s végül, de elsősorban, mint amennyi értéket és érdeket Románia számára a Duna-medencében Magyarország barátsága, esetleg szövetsége képvisel.

És most fordítsuk ezt le a mai anyaországra: az Európa magyar kisebbségét jelentő anyaország magyarsága annyi

joggal fog bírni, mint amennyi súllyal Európában bír, s amennyi súlyt Magyarország az európai államkomplexumban jelent, s végül, de elsősorban, mint amennyi értéket és érdeket Európa számára a globalizálódó világban Magyarország őt támogató magatartása képvisel.

De olvassunk el néhányat az akkor javasolt tudnivalókból és megoldást jelentő magatartásformákból. Nem ugyanezek jelenthetnék ma és itt is az ellenállás egyedüli reményét? Lássuk csupán és például az Albrecht Dezső által 1937-ben, a Társadalmunk átalakulása című beszédében említetteket:

Nem nárcizmusra és szeméremre, hanem robusztus, kirobbanó, mindenkit magával sodró hitre van szükségünk.

Európának nincs ideje velünk törődni.

Ne azzal törődjünk, hogy lehet vagy nem lehet, hanem kutasuk a módot s az eszközt, a módszert, hogy hogyan lehet mégis.

Úgy érezzük, a külső nyomáson kívül magunk tesszük az életünket elviselhetetlenné.

Tisztább közéletet és tisztább, becsületesebb, erkölcsösebb közszellemet.

Ismerjük meg egymást és öljük ki előítéleteinket.

Egyfelől bekövetkezett társadalmunk felbomlása, más oldalról viszont egyre sürgetőbben jelentkezik a társadalmi szervezés szükségessége. Bontó és építő tényezők keverednek. Nagyvonalú társadalmi kooperáció kellene, melyben az egyes tevékenységi körök nem elszigetelten, hanem szoros egységben jelentkeznének. Fegyelemre van szükség, mégpedig önfegyelemre. Le kell fékeznünk vágyainkat, szenvedélyeinket, személyi érdekeinket, elfogultságainkat, mihelyt ellenkezésbe kerülnek a társadalom zavartalan működésének céljaival. (Talán ez a legnehezebb egy atomizált, a „valósítsd

meg önmagad” kizárólagosságát hirdető, neoliberális nevelés terhére nyögő társadalomban)

Végül röviden a nemzeti lét feltételeinek biztosításáról:

1. a lélekvédelem, azaz erkölcsvédelem
2. a testvédelem, azaz egészségügy
3. a jólét biztosítása, azaz gazdaságvédelem
4. a kultúra ápolása, azaz műveltségvédelem

A különbség csak annyi, hogy ott ezt társadalmi úton kellett volna, itt államilag kellene megoldani.

Létező párhuzamok ezek, bár lehet olyan olvasó, akinek erőltetettnek tűnnek.

Végül azonban egy „mindent felülíró” kérdésem lenne. Miközben a szomszédos országok mindegyike megszállottként – bár más-más módszerekkel – homogenizálna, azok vezetése nem veszi-e észre, hogy feleslegesen teszi, mert közben ő maga is egy előbb elemezgetett Európa kisebbségévé vált. Vagyis maga is áldozata lett a globalizációs homogenizáció megalázó szándékainak, ezt követően pedig maga is áldozata lesz a globalizált Európát már középtávon fenyegető demográfiai veszedelemnek.

A szegyenkaloda kis nemzeteinek balga küzdelme is csak oda vezet, mint a büszke és vak Európa balgasága. Európa elrablásának közös áldozatai leszünk.

Sajnos ez a felismerés minket nem vigasztal, hanem még keservesebbé teszi a folyamatos süllyedés elviselését.

Pedig történhetne másként is. A közös felismerés és akarat elég lehetne, erre azonban nem látszik remény.

A Gondviselés sokadik beavatkozása mégis végső reménysugárként tűnhet fel. Bár azt is ki kellene érdemelni.

Szász István Tas

Összefogást sürget Tőkés László az európai polgári kezdeményezés ügyében

Az erdélyi magyar politikai szervezetek terveinek összehangolását sürgeti Tőkés László európai parlamenti képviselő, a Kárpát-medencei Autonómia Tanács (KMAT) elnöke a kisebbségvédelem tárgyában benyújtandó európai polgári kezdeményezés ügyében – számolt be az MTI csütörtökön.

Tőkés László az MTI-hez is eljuttatta azt a levelet, amelyet a KMAT elnökeként Kelemen Hunornak, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) elnökének, Toró T. Tibornak, az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) elnökének és Izsák Balásznak, a Székely Nemzeti Tanács (SZNT) elnökének küldött.

Tőkés megköszönte, hogy a 2012-es romániai választások idején nem tették kampánytémává az európai polgári kezdeményezés kérdését. Ugyanakkor aggodalmának adott hangot amiatt, hogy mind az RMDSZ, mind az SZNT a „külön utas megoldást választotta”, és – a jelek szerint – külön-külön állnak neki az egymillió támogató aláírás összegyűjtésének.

A KMAT elnöke megemlítette, egyik szervezettől sem vitatható el annak a joga, hogy saját elképzelései szerint cselekedjen, de félő, hogy a párhuzamosan elindított kezdeményezések egymás rovására mennek. Szerinte a polgári kezdeményezés sikere függhet attól, hogy megtalálják-e a felek a közös nevezőt. „Ha ismét külön malomban fogunk örölni, azt kockáztatjuk, hogy komolytalanná válunk Európa szemében” – fogalmazott Tőkés László. Hozzátette, ha tartalmi kérdésekben nem is sikerül egységes álláspontot kialakítaniuk, azt talán megtehetik, hogy a cselekvési terveiket összehangolják.

Az Európai Unió 2012. április 1-jétől tette lehetővé, hogy polgárai az európai polgári kezdeményezés jogával éljenek. Ennek lényege, hogy egy olyan javaslat esetén, amelyet az unió legalább egymillió polgára támogat aláírásával, az Európai Bizottság jogszabályt alkothat egy adott kérdéskörben, mely összhangban áll az európai uniós alapszerződéssel és irányelvekkel.

Az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács és az Erdélyi Magyar Néppárt közösen, az RMDSZ és az SZNT önállóan próbál élni a lehetőséggel.

(Néppárt.eu)

Szász István Tas naplójegyzeteiből

Tehát mégsem lehet más a politika?

2010 szép tavaszán nagy volt a lelkesedés, hiszen egy új párt, a Lehet Más a Politika hangzatos jelszóval parlamentbe került. Kezdetektől dédelgetett, tengerentúli tápokra is érdemes tenyészdenek indult. A nagykövet asszony elsőnek ide sietett gratulálni. Eszébe sem jutott a győzteshez, a fölényes győzteshez, országa legalább négy éven át várható szövetségi partneréhez menni. Nem. Ő már a jövőre gondolt. A leendő nemkívánatos nemzeti kormány leváltásának előkészítése még annak eskütetele előtt elkezdődött. S ebben nagy reményeket fűztek az LMP nevű fiatalos formációhoz, mely nem hordozta magán a múlt sarait. Még neve is ezt kiáltotta világgá.

Aztán jöttek a dolgos hétköznapiak. Az LMP óvatosan próbálta bizonygatni, hogy Lehet Más.

Annyi hamar kiderült, hogy nem konstruktív az ellenzéki-ségük, de sokáig ellenálltak a csábításoknak. Próbáltak Látványos-Mutatós-Politikát csinálni.

De jöttek a belső Mások. A Lehet Mégmásabb vagy Lehet Máskéntmás politikusai. Jöttek – többnyire nem az alapítók közül – és elkezdtek az eltérítés kivitelezését. Az erőviszonyok ide-oda hullámoztak. Legalábbis kívülről így látszott, azt is hihettük, hogy így van, s nem egy ügyes színjáték az egész, mert ma már a választópolgár óvatos és a szemének sem hisz. Hozzáállása sajnos Nem Lehet Más.

Élt-éldegélt a kised párt, s uram-fia, a nagy diktatórikus és centralizált, személyi kultuszos világban ugyanannyi teret kapott a médiában, mint a nála jóval nagyobbak. Így élt, de mégsem gyarapodott. Disztrófiás politikai csecsemőként teltek hónapjai, évei.

Azonban: navigare necesse est - bár ez nem új és nem is Más, sőt a politikában is nagyon régi, változatlan jelszó. És közelednek a választások, miközben a szépreményű és lelkesen induló csapat mögött még mindig nincs igazi párt, és csak imitt-amott van bázisa. Mi lesz hát egy év múlva?

Bizony többen is rájöttek, hogy Nem Lehet Más a Politika, nem lehet nemzetpolitika ez sem, vissza kell süllyedni a pártpolitika módszereihez. És bár a megjelenésük előtti vezető politika bírálata és elfogadhatatlansága annyiszor elhangzott, - mi több, parlamentbe kerülésük egyik magyarázata volt, elkezdődött a levitézlettek felé történő lépegetés. Egyesek úgy érezték, hogy pártpolitikai érdekből Nem Lehetett Mást tenni.

Gondolkodjunk el egy kicsit. Ez a pártocská tudja jól, hogy választást nem nyerhet, számára a tét csupán a parlamenti küszöb átlépése lehet. Képviselőinek több mint fele tehát, a választói akaratra fittyet hányva, eldobja elveit, jelszavait, ígéreteit, és hátraarcot csinál. Abba az irányba, ahol sikert remél saját politikai jövőjük biztosítására. Abba az irányba, amely eddig szerinte sem az ország érdekeinek képviselője felé mutatott. A manőver közben érdemes arra is figyelni, hogy míg parlamenti elitjük több mint fele, addig tagságuknak csak 9 százaléka gondolta így.

Az LMP egyik fele lelepleződött. A 15 vezető politikusból egyelőre 8. Nem az ország érdeke a fontos, hanem politikai túlélésük. Bármilyen áron.

A 8 és a 7 együtt indult, együtt menetelt, együtt gondolkodott. Vajon valóban gyökeresen különbözik ama 7, eme 8-tól? Vagy ők is rájönnek egyszer, hogy Nem Lehet Másként?

Ki tudja?

A történetből egy dolog a fontos. A leleplező tanulság. Az LMP nem tudott, de sejtésem szerint nem is akart igazán más politikát. Mert ő is leragadt a pártpolitika sarába, s nem volt képes felemelkedni a nemzetpolitika magasságába. A hatalom megőrzése érdekében meghatározó hangadói, és szürkeállományának jelentős része hajlandó semmibe venni az ország érdekét, ugyanazzal a könnyedséggel, amellyel saját elveit is elárulja.

Igazi célja Orbán leváltása és nem az ország megmentése.

Országomat a leváltásért, mely benntarthat a hatalomban.

Eldönthetjük, hogy van-e ebben valami új. Ha igen, akkor mégis Lehet Más...de most már egészen másként, mint ama ígéret szólt. A lényege mindennek az, hogy a lepel lehullt. De van akinek ez igen jó.

Az újabb nagyköveti látogatás mikor várható?

Leányfalu, 2013. január 28.

Tisztáz látni és érezni

A tökéletességre törekvő (?) emberiség célját nem érheti el. A tökéletesség isteni tulajdonság, vagyis mint teremtmények nem bújhatunk ki a bőrükből.

Így aztán örök küzdelemre vagyunk ítélve, de legszebb reményeink megvalósítására mégis az egyetlen lehetőségünk, ha folyamatosan ama lehetetlen megközelítést tűzzük célul magunk elé.

Pedig már az első lépésnél megoldhatatlan kérdéssel találkozunk. Miként tudjuk meggyőzni embertársainkat, hogy ezt közösen tegyük? Újabb lehetetlennek tűnő cél, s ismét csak a lehetetlen kísértése az egyedüli út. Mégpedig úgy, hogy egyenként kell megpróbálnunk elindulni az úton, s példánkkal vonzani másokat. Rábeszélés, kényszer, ravaszság nem segít. Mindenki tegyen meg mindent saját képességei szerint. Az élet rendje, a társadalom, a történelem, a Teremtő senkitől sem vár többet.

Van azonban egy lehetőség arra, hogy minél többen váljanak képessé erre az elhatározásra, pontosabban arra a felismerésre, mely az elhatározáshoz vezet, s utána is erőt ad azért tenni. Ez pedig mindazon eszközök összessége, melyek az egyes emberek tisztánlátását és tisztánérzését segítik elő.

A társadalmak vezetőinek, vagyis a világ népei által a demokráciának nevezett tökéletlen életkeret szabályai szerint választott politikai elitjeinek ennek érdekében kellene cselekedniük. Ismeretes a két legfontosabb eszköz, nevezetesen az oktatás és a morális nevelés, a szellem és a lélek pallérozása -, legyen az egyházi vagy világi módszerek által megvalósított.

A politikai elitek azonban maguk sem élvezték eme nevelési folyamat áldásait. Ki ezért, ki azért. S ami a legfontosabb, hogy jelentős részük éppen e szempontok szerint kontraszelektált módon került a hatalom birtokosai közé. És nem csupán módszereiket, de céljaikat is ez határozza meg.

Ezek a célok pedig nem egyeznek a jobbá válás, a tökéletesedés felé igyekvők céljaival. Ugyanis ezek az elitek – a mai szabályok szerint – választások útján nyerik el és őrzik meg a hatalmat. s a választók esetleges tisztánlátása és tisztánérzése átugorhatatlan magasságra állíthatja előttük a mércét.

Ergo a választó választóképességét kell módosítani. Hosz-

szű távon a tisztánlátás lehetőségének elvonásával, a tisztánérzés bemocskolásával, sőt nevetségessé tételével, rövid távon pedig az így döntésképtelenné tettek félrevezetésével.

Tudom, hogy ezek közhelyek, evidenciák, de ennél okosabbak nem igen lehetünk.

A kóros kör bezárul. A megoldás ugyanis nem érdeke az egész politikai elitnek. Nem kizárt azonban, hogy egy részük a tisztábban látók és tisztábban érzők közül kerül ki, s még az is előfordulhat, hogy ezek megszerzik a hatalmat. Nos, ez az a pillanat, amikor elkezdődhet az a folyamat, ami a majdani, minél több tisztánlátó és tisztánérző választópolgár felnevelését szolgálja.

Ez persze az ellenérdekeltek azonnali hangos tiltakozását váltja ki. Mit jelent ez? Mindenekelőtt az oktatás mindenféle megreformálását és a lelki tökéletesedés minden lehetőségét (egyházak munkája, erkölcsstan-oktatás, értékőrző kisközösségek stb.) támadják. És támadják a családot, mint mindenféle jó irányba vezető út felismerésének legfőbb biztosítékát. A kérdésre választ keresvén, azt egészen más oldalakról megközelítve is csak ezekre a következtetésekre juthatunk.

Nagy lehetőség, ha gyarló világunkban élő, gyarló nemzeti közösségünk egyszer olyan politikai elitet segít hatalomra, amelyikben többségben vannak a fent leírt szükséges tulajdonságokat többé-kevésbé birtokló személyek, azok, akik megpróbálták már elindulni azon az úton, s ez valamennyire sikerült is közülük sokaknak. Nagy lehetőség és nagy veszély,

mert fokozza a támadást az ellenoldaltól. Mert őket ilyenkor nem csupán a hatalom visszaszerzésének óhaja hajtja, hanem a harag, a gyűlölet is mindaz ellen, ami számukra idegen. Vagy mondjuk úgy, hogy elérhetetlen?

Az elkövetkező évben ezért leszünk tanúi és elviselői egy nagyon ádáz küzdelemnek. Ez a harc valóban a jó és a rossz harca lesz, vagy tárgyilagosabban fogalmazva azok védelmi harca, akik megpróbálnak minél jobbnak lenni azokkal, akik akarnak is rossznak lenni, hogy ennek módszereivel a hatalmat visszaszerezzék.

Ha pedig ez sikerül nekik, akkor utána sem a jóra fogják használni. Ezt már sajnos tudjuk. Csak ők nem tudják, hogy bármiként végződik is a meghirdetett nagy háború, igazi nagy távlatban csak vesztesek lehetnek! Őket azonban ez nem érdekli. Nem is hiszik.

Pedig a remény felé vezető út igazi értékei a Teremtő erő, a teremtett ember és természet, a haza szeretete. A haza pedig nem csupán szülőföldet, de a benne élő egész, teljes nemzetet is jelenti. Bizony a belülről támadókkal együtt.

Mert ők nem tudják, mit cselekednek. Csupán azt, hogy miért.

Az olvasó itt megkérdézheti, hogy mi ebben az új? Valóban semmi. Tudjuk mi ezt. Csak éppen nem eszerint élünk. Ami pedig éppen ezért nem tévedés, hanem bűn. Bűn önmagunk ellen is.

Leányfalu, 2013. január 27.

Felső-Háromszéken nem kívánatosak

Néppártiak az MSZP látogatásáról

Kézdiszéken a 2004. december 5-i népszavazás óta nemkívánatos személyek a Magyar Szocialista Párt vezetői, mivel a székelyek nemzeti hovatartozását kérdőjelezték meg – hangzott el Balázs Attila kézdívársárhelyi EMNP-elnök és Johann Taierling önkormányzati képviselő sajtótájékoztatóján.

Az MSZP akkor oly mély sebet ejtett az erdélyi magyarság nemzeti érzelmén, ami egyhamar nem bocsátható meg és nem felejtendő. A szomszédos országokba szakadt magyarok kettős állampolgársága ellen kampányolni a nemzeti eszmék gyalázata, és nemzetárulásnak minősül – ecsetelte Taierling. Leszögezte: Sem Mesterházy Attila, sem párttársai nem számíthatnak Felső-Háromszéken meleg fogadtatásra.

Balázs Attila elítélte az RMDSZ-t, amiért „azokkal vállalt nyílt közösséget, akik nemzeti hovatartozásunkat tagadták meg”. Állítólagos érdekvédelmi szövetségünk ezzel újra felmutatta, hogy melyik világnézettel érez rokonszenvet: miután a parlamenti választások alatt a romániai szociál-liberálisokkal kötött titkos paktumokat, most a magyarországi kommunisták ivadékaival szövetkezik nyíltan – magyarázta a Néppárt helyi elnöke. Kijelentette: „Mi a Fideszt fogadjuk szívesen Háromszéken. Azt a Fideszt, amelyiknek az elnöke Orbán Viktor, aki immár több mind húsz éve látogat rendszeresen Erdélybe és Felső-Háromszékra”. *(Háromszék)*

Elvitetné Rákóczi hamvait Kassáról a szlovák érsek

Állítólagos magyarországi provokációk miatt (értsd: éneklés, versszavalás magyar nyelven) elszállíttatná II. Rákóczi Ferenc hamvait a kassai Szent Erzsébet-dóm altemplomából Alojz Tkáč nyugalmazott kassai érsek – tudósít az Új Szó.

Az egyházi személyiség elmondta: naponta látja, mit művelnek a Szent Erzsébet-székesegyházban a magyar turisták, aminek véget kell vetni. A nacionalista demonstrációknak nincs helyük a templomban – háborgott az érsek. Az elmúlt év végén bemutatott miséjén – nagy megdöbbenést keltve – így vélekedett: „Felhívom az egyházi és politikai intézményeket, hogy kezdjenek tárgyalásokat II. Rákóczi Ferenc és hozzátartozói földi maradványainak Magyarországra szállításáról. Mi, hívők és szlovákok szívesen átadjuk nektek, magyaroknak, és ti fogadjátok tárt karokkal. Így véget vetünk a jelenlegi nyugtalan helyzetnek” – idézte szavait a Slovenské národne noviny.

Évekkel ezelőtt, Vladimír Meciar regnálása idején a pozsonyi kulturális tárca olyan ajánlatot akart tenni Budapestnek, amely szerint Magyarországra szállítanák II. Rákóczi Ferenc és a késmárki evangélikus templomban eltemetett Thököly Imre földi maradványait. Cserébe főleg a dualizmus idején a mai Szlovákia területéről Budapestre és Esztergomba jutott műemlékeket kértek volna. Az ötletet akkora felháborodás fogadta, hogy rövidesen elvetették.



Önleleplezők

Szanyi Tibor neve Erdélyben nem volt különösebben ismert mindeddig. Legfeljebb azok hallottak sajátos és önsorsrontó szabadszájúságáról, masszív alkoholos befolyásoltság alatt elmondott parlamenti beszédéről, akik napi rendszerességgel követik az anyaországi politikai történéseket. Amikor viszont zsigeri barmoknak nevezte a Mesterházy Attila s az MSZP ellen tüntető kolozsvári magyarokat, majd a Facebookon hasonló útszéli hangnemben válaszolt egyenként azoknak, akik ezt kikérték maguknak, regionális internetes rém lett belőle. S úgy tűnik, státuszát igyekeznek is megőrizni.

A minap a gyulai Békemenet alkalmával megengedett magának egy olyan kijelentést, hogy románul kellett volna üdvözlölnie a hallgatóságot, hiszen sokan jöttek Romániából. S nem elégedett meg ezzel az alig burkolt románozással, de a rendszerváltás utáni magyar történelemben első ízben mondta ki „magyar” politikusként, hogy igenis, ha valaki román állampolgár, akkor az a román nemzethez tartozik. Mi több, teljes magabiztossággal elvi alapokról próbálta ezt igazolni, mondván, hogy az állampolgárság az „mindig” (!) „a nemzethez való tartozást” fejezi ki, s ha olyan nagy magyarok azok, akik Gyulán tüntettek, akkor adják vissza a román állampolgárságukat. (E hihetetlen szöveget bárki meghallgathatja a világhálós címen.)

Értelmetlen a vonatkozó történelmi tényeket itt és most csokorba gyűjteni a honfoglalástól Trianonon keresztül a máig, ezeket a tényeket mi erdélyiek nagyvonalakban ismerjük, Szanyi Tibor pedig ha olvasná is az Erdélyi Naplót, akkor sem lenne hajlandó azokat elfogadni. Másrészt ellentétben Markó Bélával, jómagam úgy vélem, nincs mindenkire szükség, aki magyarul beszél, mert tetszik ez a széplelkeknek vagy sem, *a magyar nyelven beszélők közössége nem azonos a magyar nemzet közösségével*. Azok a cigányok, akik azt vésik fel magyar nyelven a baseball ütőjükre, hogy „halál a magyarokra” aligha tartoznak a magyar nemzet érzelmi szolidaritási, történelmi-kulturális közösségébe, s azok az „urbánus” értelmiségiek sem, akik elhatárolódnak a magyarságtól illetve kollektíve megbélyegzik nemzeti közösségünket, akár azzal, hogy a „mélymagyarok” a „szarból jönnek”, akár azzal, hogy „genetikailag alattvalóknak” neveznek minket, akár azzal, hogy nyíltan kimondják, hogy „utálják” „a magyar népet”, hogy csak a legismertebb érzelmi vallomásokkal példálózom. De nem tartoznak ebbe a közösségbe azok sem, akik a fogyasztói társadalom származásuk végtermékeként gyökértelenül bolyonganak a világban, kiestek a nemzet kulturális reprodukciós folyamataiból, a magyar folytonosságtudat, a magyar történelmi önkép fenntartásának láncolatából. A különbség az, hogy ez utóbbiak esetében megfelelő kultúrpolitika alkalmazásával van remény a későbbi kooptálásukra. (Ezért harsogja minden nemzetellenes erő, hogy az államnak „világnézetileg semlegesnek kell lenni”. Ők nem nemzetben, hanem a fogyasztók masszájában, a lakossággá degradált népben hisznek, számukra - Orbán Viktort idézve - az ország „nem haza, hanem telephely”).

De tovább megyek, azok sem mind magyarok, akik magyaroknak mondják magukat. E kijelentés hallatán szokott megszólalni a szemforgató, farizeus, magát liberálisnak mondó kó-

rus, és harsognak kirekesztésről, rasszizmusról, xenofóbiáról. S akik közülük érvelnek is, megfogalmazzák azt a kérdést, melyről vélhetőleg azt tartják, hogy megválaszolhatatlanságával őket igazolja: „no és ki dönti el, hogy valóban magyar-e az, aki magát annak mondja?” Nos, jellemzően az illetők maguk azok, akik a magyarellenes táborba sorakoznak fel politikai megnyilvánulásaikkal, vonalvezetésükkel, magyarellenes erőkkkel való szövetkezés által. Ez az, amire nem szabad rámutatni.

Legyen az Csurka István, Lovas István, Jeszenszky Géza, Bogár László vagy Orbán Viktor, aki megfogalmazza, hogy „a haza nem lehet ellenzékben”, vagyis a nemzeti erők nem lehetnek ellenzékben saját hazájukban, vagy hogy a magát baloldallal nevező politikai konglomerátum időnként ráront saját nemzetére - hogy csak az utoljára említett gondolkodót idézzem - hatalmas ricsaj keletkezik a leleplezettek körében. Mert a balliberális tábor színházat játszik nekünk már a Kádár korszaktól kezdődőleg, s mi lehetünk ebben a színházban nézők, de még akár megválaszthatjuk a saját színészeinket is, csak a színház színház mivoltáról nem szabad szót ejtsünk. (Boross Péter mutatott rá a kilencvenes évek közepén, hogy az MSZP - SZDSZ koalíció tulajdonképpen leképezi a hajdani állampártot, hiszen az Aczél vonalat az SZDSZ képviseli.) Aki mégis rá mer mutatni e felháborító gigantikus megtévesztésre, vagy rá mer kérdezni arra, hogy ki írja a forgatókönyvet s a főszereplők monológjait, azt minden erővel a szalonképesség határán kívülre igyekeznek tolni.

Voltaképpen hálásak lehetünk a Szanyi-féléknek, akik őszinteségi rohamukban kimondják, amit e tábor képviselői valójában gondolnak. Ha Tamás Gáspár Miklós a sajtóban vagy Kende Péter az Antall kormány által létrehozott, de valahogy az SZDSZ szellemi körébe átcúszott (mellesleg Gyurcsányék által megszüntetett) Teleki László magyarságkutató intézet Bárdi Nándor által szervezett konferenciáján „republikánus nemzetről” beszél, ugyanazt teszi, mint Szanyi, csak szofisztikáltabban s kevesebben hallják meg. Szanyi viszont kinyitja azok szemét is, akik azt magukra erőltetett fegyelemmel, a politikai korrektség mákonyától elbódítva csukva tartják, de megmaradt bennük a józan ítélőképesség minimuma. Volt még néhány hasonló szellemű megnyilvánulás, mely nem kapott ekkora publicitást, de melyeket ilyen alkalommal érdemes feleleveníteni. Az SZDSZ és az MSZP a szlovák oldalra állt a kétezres évek elején, amikor Orbán Viktor meg merte említeni egy sajtótájékoztatón kérdésre válaszolva a nyíltan náci, s valóban rasszista Benes dekrétumok tarthatatlanságát, Eörsi Máttyás a státustörvény vitájának idején azt nyilatkozta a tévé nyilvánossága előtt, hogy „az SZDSZ nem akarja, hogy érdemes legyen magyarnak lenni” a Kárpát medencében, Horn Gábor elismerte, hogy neki sokkal fontosabb, hogy mi történik az SZDSZ-szel, mint az, hogy mi történik az országgal, Bauer Tamás érveket adva a Kisan-tant politikai elitjeinek, burkolt irredentizmussal vádolta meg a státustörvény alapján Orbánékat, majd egy hosszú eszmefuttatásban próbálta meg igazolni a trianoni békediktátum igazságosságát (!).

Értékelni kell ezeket a megnyilvánulásokat, mert nemzeti közösségünket közelebb hozzák a tisztánlátáshoz, s hozzásegítenek ahhoz, hogy elváljon a szív a májtól, hogy a színészeket színészeknek, az álmagyarokat álmagyaroknak lássuk, s akként is kezeljük. **Borbély Zsolt Attila (Erdélyi Napló)**

Kelemen Hunor, az RMDSZ szövetségi elnöke: „Magyarországi segédlettel, magyarországi támogatásból megjelentek a versenypártok. Ők nem belső választásokkal, nagy vitákat követően, több szintű egyeztetések után hozzák meg a döntéseket, hanem néhány ember dönt, leülnek és néhány óra alatt megvannak a döntések. Mi konzultálunk, összehívunk, körbejárunk ilyen vagy olyan testületeket. Ezért nyitottabbá kell válnunk, mindazok számára, akik a politikában, közéletben szerepet akarnak vállalni, másrészt rugalmasabbá, egyszerűbbé kell tennünk a működésünket, hogy ha valami nem működik, azon gyorsan és érdemben tudjunk változtatni...

Akik pártalapításokat támogatnak, a megosztottságot erősítik, ami kollektív kudarccal végződhet. Ugyanakkor van egy szükség-szerűség is abban, hogy a mindenkor magyar kormánnyal legyen párbeszéd és együttműködés. Párbeszédéről könnyebb ebben a pillanatban beszélni, mint együttműködésről. A mi esetünkben, ebben a pillanatban az együttműködés lehetőségei nagyon korlátozottak. Pedig lenne rá igény...

Kövér Lászlóra, az Országgyűlés elnökére utalva a szövetségi elnök megjegyezte: „folyamatosan el vagyunk számoltatva, ami egy magyarországi politikus részéről meglehetősen lényegvak hozzáállás. Mi sem kérjük számon azt, hogy hova lett Magyarország egykori tekintélye és nem kérünk számon számos olyan dolgot, amit szívünk szerint számon kérnénk. Nem tesszük, mert nem ez kelene, hogy meghatározza a viszonyunkat.”

(Krónika)

Agoston András Hadüzenet?

Körvonalazódik a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) és a magyar kormány nyílt szembenállása. Markó Bélát követően, immár Kelemen Hunor is olyan megállapításokat tett, melyekkel próbára teszi a magyar kormány türelmét, s igyekszik pozicionálni az erdélyi magyarok „legbefolyásosabb és legnagyobb” pártját. Természetesen az általa hangoztatott igazság oldalán. „Nemcsak azok tették fel a magyar nemzet sorsára az életüket, akik Budapestről üzengetnek nekünk, hanem mi is feltettük”- érvel Markó Béla. „Akik pártalapításokat támogatnak, a megosztottságot erősítik”, panaszkodik Kelemen Hunor.

Az RMDSZ két vezetőjének kiindulópontja ugyanaz: szerintük, meglehet, ők jót akarnak, az RMDSZ mégis magyarországi ellenszélben kénytelen politizálni. Markó szerint Budapesten „az erdélyi magyarság és a magyar nemzet jövőjét játsszák el azzal, hogy nem ismerik fel: akár szeretik, akár nem, de támogatni kell az RMDSZ-t”.

Kelemen Hunor konkretizálja a mondottakat: Magyarországi segédlettel, magyarországi támogatásból megjelentek a versenypártok. Továbbá, hogy „akik pártalapításokat támogatnak, a megosztottságot erősítik, ami kollektív kudarccal végződhet”. Kövér Lászlóra, az Országgyűlés elnökére utalva Kelemen megjegyzi: „folyamatosan el vagyunk számoltatva, ami egy magyarországi politikus részéről meglehetősen lényegvak hozzáállás”.

Cseppben a tenger. Az RMDSZ két vezetőjének kijelentéseiben sűrítve, vegytisztán jelenik meg a Kárpát-medencében politizáló magyar „egypártok” rövid története, a kezdeti paradicsomi állapotok apoteózisa, a változások rideg elutasítása. A kétpólusú kisebbségi elitek megjelenése, s ezzel összefüggésben a párt- és a nemzeti közösség egésze érdekeinek meglehetősen nagyvonalú (demagóg) kiegyenlítése. S a konklúzió, a Budapestnek címzett burkolt fenyegetés: jöhetnek még hidegebb szelek is. Az RMDSZ elnöke nem hiszi, olvashatjuk a Krónika c napilapban, hogy az RMDSZ-nek úgy kellene meghatároznia politikai stratégiáját, hogy magyarországi politikai pártokra gyűjtsön szavazatokat. Azok az erdélyi emberek, akik kettős állampolgárságot kaptak, elég felnőttek ahhoz, hogy eldöntsék, akarnak-e szavazni, és ha igen, kire.

Kezdjük Kelemen Kövér Lászlónak szóló méltatlankodásával, hogy „folyamatosan el vagyunk számoltatva”. Valóban,

Kövér László a minap is kijelentette: „egyre mélyül a szakadék az erdélyi magyar közösség és annak vezetői között”. Továbbá, hogy „vannak olyan magyar politikai vezetők, akiknek az az egzisztenciális és politikai érdekük, hogy az általuk vezetett közösség kizárólag őket tartsa viszonyítási pontnak, vagyis hogy minél teljesebb legyen a befolyásuk. Így ugyanis nagyobb a súlyuk belpolitikai küzdelmeikben. Ez némely esetben olyan törekvésekre készteti őket, hogy a demokrácia keretei között a saját közösségük fölött meglehetősen erős diktatúrát, hegemoniát gyakoroljanak, ami szintén a nemzet szétfoszlásához, leépüléséhez vezet”.

„Elszámoltatás” ez? Nem! Beleszólás? Bizony az. Csakhogy indokolt, és nem elvszerűtlen megnyilatkozásról van szó! Mi másról szól a most már közjogi intézmény, a Nemzeti Együttműködés Rendszere (NER), ha nem erről, az oda-vissza ható, felelős, szabad beleszólásról. A konkrét beleszólás is indokolt. Kövér házelnök a Kossuth Rádió Vasárnapi újság című műsorában a minap rámutatott: „a decemberi romániai választások eredménye az utolsó utáni figyelmeztetés”.

Száz szónak is egy a vége. Elmúlóban vannak azok a régi szép idők, amikor a külhoni „egypártok” partnerként mutatkozva várhatták és kezelhették a magyarországi anyagi támogatásokat és közben a kormányzati felelősségvállalás, vagy éppen a parlamenti jelenlét örvén, megkerülve az autonómia követeléseket, odasimulhattak a mindenkor helyi többségi hatalomhoz. A kétpólusúvá vált kisebbségi politikai elitek helyi hatalomhoz simuló pártjai, nemcsak Erdélyben, az új közjogi helyzetben elvesztik látszólagos partneri pozíciójukat. Színvallásra kényszerülnek. Vagy versenypártokká válnak, vagy alkalmazkodnak a NER követelményeihez, s igyekeznek hozzájárulni annak tartalmi kiteljesedéséhez. Ilyen a NER szellemében tervezett akciónak tekinthető Tókécs László kezdeményezése, hogy a Kárpát-medencében élő magyarok fogadják el 2013-at az autonómia évének.

Tisztázzuk hát: Erdély viszonylatában nem az autonómia követelők a versenypártok, ahogy ezt Kelemen állítja, hanem pont az RMDSZ.

Kelemen, amolyan utóvédharcként, még kilő egy nyilat a magyar kormány felé: „mi sem kérjük számon azt, hogy hova lett Magyarország egykori tekintélye és nem kérünk számon számos olyan dolgot, amit szívünk szerint számon kérnénk”. A Szövetség elnöke valóban nem tudná, ki rombolta le az

ország „egykori tekintélyét”, s ki az, aki megkezdte annak helyreállítását? Vagy csupán nincs hadra fogható politikai érvrendszere? Hacsak nem ez utóbbiról van szó.

Lehet a két RMDSZ-vezető kifakadásait a Fidesz-MPP felé irányuló hadüzenetnek tekinteni? Ahogy vesszük. A puding próbája az, ha megeszik. Romániában ilyen gyakorlati próba lesz az új román alkotmány előkészítése és a terüle-

ti átszervezés ügye. A jó megoldás az lenne, ha az RMDSZ a vita helyett a trükközés nélküli bizonyítást választaná: csoportérdekei érvényesítése helyett csatlakozzon az autonómiakövetelő magyar szervezetekhez. Méghozzá úgy, hogy a kengyeltartó szerepében elindított, az autonómiát megkerülő Európai Polgári Kezdeményezést (EPK) is feladja. Sokat segíthetne ezzel, nemcsak az erdélyi magyarokon.

A szerk. utólagos megjegyzése: Fenti összeállítás december vége táján készült, amikor még nem tudhattunk Mesterházi Attila kolozsvári útjáról, a meghívóival, vendéglátóival történő összehozásról. Ennek fényében annál igazabbnak tűnik most Ágoston András fenti megjegyzése, miszerint a kisebbségi politikai elitek színvallásra kényszerülnek. Minden jel szerint az RMDSZ ezt most megtette, meghazudtolva elnökének kijelentését, aki „nem hiszi, hogy az RMDSZ-nek úgy kellene meghatároznia politikai stratégiáját, hogy magyarországi politikai pártokra gyűjtsön szavazatokat.” Ezzel egybecseng azon jámbor óhaj naivitása is, hogy az RMDSZ-nek távol kellene tartania magát a magyarországi pártoskodásoktól. Hiszen mit lehet tenni, ha egyszer a lóláb mindenhol kilóg! Ezek után már csak az erdélyi magyarság RMDSZ-re voksoló 85%-nak színvallására vagyunk kíváncsiak. A jövő év májusában meglesz rá a lehetősége. Reméljük: szabadon, mindenféle kényszerítés nélkül.

Erdélyi kampánykalauz 13+1 pontban

Rosszul feltett kérdésre rossz választ adtak 2004. december 5-én, mondta Mesterházy Attila, a Magyar Szocialista Párt elnöke Kolozsváron, és benyögte a bocsikát, majd Markó Bélával egymás nyakába borulva elénekelték az Internacionálét. Ezennel kezdetét vette az I. Magyar Kampányolimpia: Szávay István Szatmárnémetiben bejelentette, hogy megkezdte a határon túli pártépítést a Jobbik Magyarországiért Mozgalom; Schmuck Andor viszont Pesten melegít, erdélyi körútra készül, hogy kies tájainkon is szociáldemokrata közösségeket hozzon létre. Thürmer Gyula, Fodor Gábor, Kuncze Gábor, Bokros Lajos, Gyurcsány Ferenc, illetve az Együtt 2014 vezetői még nem startoltak rá az erdélyi piacra. Az LMP-s ismerősöm szerint ők nem állnak be a sorba, a Fidesz pedig hagyományosan nyáron, Tusványoson szokta megaszondani, hogy szerintük merre van az előre.



Valószínű, hogy a határok fölötti nemzetegyesítés nemzetpolitikai programja alatt nem pont erre gondoltak az elmúlt évtizedek alatt; de hogy őszinte legyek, én ezt nem bánom, így es jó, mondaná jóapám. Bár azért halkan felhívnám az érintett stratégiák figyelmét, hogy a választási matematika alapján inkább egy rendes magyarországi kampányban gondolkodnák, nem másért, de a magyarországi több mint nyolcmillió szavazó jóval nagyobb potenciált jelent, mint a max. félmillió külhoni állampolgár: Turul kolléga számításai szerint 2%-os jelentőségű szavazattömegekről beszélünk, ami talán 2-3 képviselői helyről dönthet; igaz, az is elképzelhető, hogy valakiknek a remélt pár ezer szavazat létkérdés.

Mindenesetre nem ártana, ha megspórolnánk néhány fölös publicisztikai kört (no meg erdélyi magyarként kínos, ha rajtunk röhögnek a románok); ezért alább néhány eligazító jellegű támpontot osztanék meg az idelátogató politikussokkal. Nem akarom elvenni a pártideológusok kenyerét, írjanak veretes politikai programokat, hadd szóljon a jövő,

inkább csak cövekelnék, pontokba szedve, hogyan is kezdjen neki az erdélyi kampányuknak.

1. Az erdélyi magyar közösség nem homogén massa, nem egy akol, hol juhainknak maradéka békésen kérődzik a nagy magyar történelembe belé. Sokfélét gondolunk a világról, és ez így van rendjén, tartsd ezt te is tiszteletben. Ha meg akarod mondani, hogy mit gondolunk mi, erdélyi magyarok, akkor kiröhögünk.

2. Felhős-borongós homlokod alól a jövőbe tekintve ne beszélj úgy tizenötmillió magyarról, hogy közben tízmillióra gondolsz. Észre vesszük. Hogy pontosan értsd: ez olyan, mint amikor Európáról beszélsz, de közben a legvidámabb barakk ideája lebeg a szemed előtt.

3. Nemzetállamból jössz nemzetállamba, de van egy lényeges különbség: erdélyi magyarként kisebbségben élünk, tehát a többségi logikádat nem mindig értjük.

4. A románok viszont nem akarják érteni. Mielőtt beletegyerelnél valamibe, próbáld meg végiggondolni, hogy a magyarok... kezdetű mondatod hogyan hangozna a románok... felütéssel. Mi, erdélyi magyarok, mindkét verziót naponta halljuk; és bár zsigerből a magyar verziót érezzük igaznak, többnyire a román érvelést ráncsoltatjuk, van is feszültség emiatt. Kampánycélokból ne tetézd (más kérdés az ún. nemzetpolitika).

5. Apropó, románok: Erdélyben jóval többen vannak, mint mi. Tetszik, nem tetszik, ez ténykérdés, tehát Erdélyről úgy beszélni, mintha nem is élne itt hatmillió román, enyhén szólva is hülyeség, a politikai vakságod árát pedig mi fizetjük meg. Nem mintha az erdélyi magyar politikai elit az elmúlt huszonhárom év alatt erre a problémára tudott volna épkezláb és élhető választ adni, de a rossz válaszok számát fölösleges szaporítani.

6. Ráadásul a románok többsége nem szokott magyar gyermekeket reggelizni. Két lábuk van, két kezük, két fülük, két szemük, annyira emberiek, hogy ha például kimész Kolozsvár főterére, nem tudod megmondani, ki magyar és ki román, amíg meg nem szólalnak. Belőlük fölösleges ellenségképet rajzolni, éppen elég bajuk van nekik is a bunkó politikusaik miatt, kár lenne ezek számát szaporítani.

7. Ne zsidózz, az erdélyi magyarok a zsidókérdést – sajnálatos történelmi események miatt – nem értik. Nem nagyon láttak zsidót, és ha láttak volna, akkor sem értenék, hogy mi a baj azzal, hogy ő zsidó. Vagy ha értik, akkor a saját sorsukon keresztül értik meg. Hidd el, eléggé nehéz úgy nekifejteni a világnak, hogy indulásból azért utálnak, mert magyar vagy.

8. A romakérdés Romániában még akutabb probléma, mint Magyarországon. Becslések szerint 2–2,5 millió cigány élhet ebben az országban, és velük eddig egyetlen kormány sem foglalkozott érdemben. Nagyjából annyit látnak a kérdésből, hogy a koldusmaffia roma tagjait románként azonosítják be külföldön, rontva ezzel az országimázst. Tehát amikor hazasupportja őket valamely állam hatósága, akkor fogadkoznak és hazudoznak egy kicsit, majd félrefordítják a fejüket, ha a hazasupportolt személyek ismét kifelé mennek. Az országhatáron belül élőkről még csak tudomást sem vesznek, márpedig ebből előbb-utóbb baj lesz. Nem kéne a cigánybűnözéssel neked meggyújtani a kanócot, ennél jóval összetettebb a kérdés, túlmutat a magyar nemzeti problémáin.

9. A parttalan jogszaporítás nyelvét sem értjük. Nagyobb hiányérzetünk van a kollektív jogok kapcsán, hogysem az egyén jogainak eszköztárával körbe akarnánk bátyázni magunkat. Túlásnak tűnik, de egy kisebbségben élő nemzet rész – mint politikai közösség – tagjaként gyakorlatilag beleszületünk a jobboldaliságba. Ez nem azt jelenti, hogy felnőtt korára is mindenki jobboldali marad, de a többség igen. Elég rossz emlékeink maradtak a nacionálkommunizmus időszakából, ráadásul a balliberális értékvilágot naponta cáfolják a román szocialisták és liberálisok. (Errefelé a leginkább szélsőjobb szöveget az elmúlt években a liberális pártvezér tolt.) Szóval ne csodálkozz, ha az ideológiai hívószavakra süketek vagyunk.

10. Nézz rá a térképre! Erdély nem csupán Csíksomlyóból és Tusványosból áll. Például a partiumi magyarok végigigulták Isaura kiszabadítását, az ántivilágban ott rágták a körmeiket a tévé képernyője előtt, tehát pontosan értik, hogy esetleg mire utalsz a Xénia-lázzal – Székelyföldön viszont nagyot néznének. És a Szilágyságban sem érdemes elcseszett Tamás Gábor-imitátorként hagnizni, mert ott is gyönyörű a táj, de ami ott magasodik, az nem a Hargita.

11. A szociológusok háromféle életterünket különböztetik meg: vannak a tömbmagyar régiók (Székelyföld, Partium és Szilágyság egy része, illetve Közép-Erdély egy kis része), beszélnek még az ún. interetnikus vidékekről, valamint a szórványról. Az interetnikus vidék azt jelenti, hogy együtt élünk a románokkal: általában ők vannak többségben, tehát ha bemész az éjjel-nappaliba, nem biztos, hogy értenek magyarul. Ennek nem föltétlenül örülünk, és európeér szemmel sem helyes, de ez is ténykérdés. Ne lepődj meg, hogy amikor ilyen helyeken oláhozol, a közönség egy része feszeng. Lehet, hogy a szomszédjáról, házastársáról, édesanyjáról beszélsz. A szórványban biztosan a szomszédjáról beszélsz. A tömbmagyar vidékek sem egyformák: a partiumiak és a székelyek annyira különböznek egymástól, hogy én például székelyként a Partiumban sokszor nem értem a véreimet, pedig tíz éve itt élek (és feltételezem, engem sem mindig értenek).

12. Nagyjából hasonlóak a médiafogyasztási szokásaink,

mint a magyarországiaké, annyi többlettel, hogy mi a román kereskedelmi adókon is követni tudjuk a tehetségkutatókat. Tehát ugyanazok a kulturális kódjaink, nem lehet letudni a kampányt néhány Wass Albert-idézettel. Nagyváradon például ötezer ember rágt a gulyást Bunyós Pityu konzervritmusára a Várban. Ellenpéldaként a Kolozsvári Magyar Napokat említhetném, ahol a Mátyás-szobor előtt húszezer ember énekelte a Himnuszt augusztus 20-án.

13. A konzumidiotizmus is határtalan, tehát ha valahol székelykaput fotózol a telefonoddal, ne lepődj meg, ha a gazda fia visszafényképez a saját telefonjával. Neki is van Facebook-profilja, és míg te a romlatlan Tündérkertről posztolsz, lehet, hogy ő a következő megjegyzéssel tölti fel a képet: Úgy ráizgult a tápos a kapura, mint Laji bá a pornócsatornára XD. Ezen nem kell megsértődni, szabadidejében a gyermekeddel együtt osztja az ést a Youtube-on a klipek alatt kommentben, egymástól tudják, hogy mindenki hűje.

13+1. Az erdélyi magyarok emberből vannak, nem szentek. Ne várd el tőlünk, hogy kötelezően hozzuk az Ábel-figurát. Ugyanígy: ha rácsodálkozol, hogy milyen jól tudunk magyarul, akkor azon se csodálkozz, ha szájon vágunk. Ha viszont ötpercenként megköszönöd, hogy kitartottunk őseink földjén, és megtartottuk az anyanyelvünket, akkor hajlamosak vagyunk elhinni, hogy ez tényleg hősiesség helytállás volt, tehát alanyi jogon jár nekünk valamiféle támogatás. A rendszerváltás óta ezen szocializálódtunk, a szegény, de csilagszemű erdélyi rokon önképe emiatt nálunk is elég erős – és szerény véleményem szerint ez nagyon nem helyes, torzít a tükör. Kiszolgáltatottá tett minket, és ezt tetézi a román politikai-gazdasági térbe integrálódott elitünk kézi vezérlése. Mondjuk, ha a kampányban ezen egy kicsit elvitatkoznának, máris előbbre lennénk.

„Eszmények nélkül nem lehet élni; illúziókban nem szabad élni.” Gróf Klebelsberg Kuno (1875. nov. 13. Magyarpécska – 1932. okt. 11. Budapest)

Demeter Szilárd

Furulyás



Erdély jövője román szemmel

– a nagy egyesülés után jöhet a nagy szétszakadás?

Ne üzzetek gúnyt Erdélyből és az egyesülésből! Ezzel a felszólítással kezdő jegyzetét Cristian Campeanu újságíró. A Romania Libera napilapban november 30-án megjelent írás vélhetően sok nacionalistánál kiütötte a biztosítékot, viszont kétségtelen, hogy az újságíró véleménye állja a helyét, és elolvasása után számos kérdés fogalmazódik meg az 1918. december elsejei gyulafehérvári kiáltvánnyal kapcsolatosan még román honfitársainkban is, nemhogy az autonómiáért különböző síkokon harcoló székelyföldiekben. Miket ígértek akkor a Nagy Egyesülés kiötlői, aláírói? Mi valósult meg belőle? Miért gondolja úgy egyre több erdélyi, hogy nem egészen száz évvel a nagy egybeborulás után jobb lenne, ha külön utakon járna a Regát és Erdély?

A román nemzeti ünnep jó alkalom, hogy emlékeztessük politikusainkat: elhanyagolják a nemzeti egység megőrzésére vonatkozó alapvető kötelességüket, és elhanyagolják, gúnyt űznek a történelmi Erdélyből, a korona ékkövéből - írja Cristian Câmpeanu. Véleménye szerint a románok nem kell hosszabb utat megtegyenek, hogy nyugatra érjenek, ugyanis elég, ha átmennek a hegyeken, és mondjuk Râmnicu Vâlceáról megérkeznek Nagyszebenbe, vagy a Prahova völgyén át Brassóba, és szembesülnek azzal a nyilvánvaló kulturális és gazdasági különbséggel, amelyik az egykori királyság és Erdély között létezik.

A városok tisztábbak és gondozottabbak, az emberek kedvesebbek és kevésbé nyereszezők, mint a regátiaiak, az élet színvonal magasabb. Úgy tűnik, a bánágiak és az erdélyiek hatékonyabb gazdaságfejlesztő eszközökhöz nyúltak, mint az ország más részein élő románok, és ez nemcsak az eltérő kultúrákból adódik, sem az Osztrák-Magyar Monarchia örökségének betudható, hanem azoknak a gazdasági lépéseknek, amelyek az Európai Unióhoz való csatlakozással csak felgyorsultak. Temesváron ez már régen tapasztalható volt, viszont az utóbbi öt évben kiterjedt egész Erdélyre - ez alól talán a székely megyék képeznek kivételt, amelyeket a bukaresti hatalom nem támogat még annyira sem, mint a tartomány többi részét. Erdélyben alacsonyabb a munkanélküliség, illetve jobbak az életkörülmények még akkor is, ha a Nemzeti Statisztikai Hivatal fejlesztési régiókra bontva hülyíti saját magát és a népet is a különböző térségek „dübörgésével”, áldataival.

Az „egyesülés” szellemi vezérkara. Később megbánták fatális tévedésüket

A látottak és a részadatok birtokában kijelenthető - írja Câmpeanu -, hogy Erdély az a térség, amely a legtöbb pénzzel járul hozzá a Nemzeti Bruttó Össztermeléshez (GDP). Ennek tükrében felháborító, hogy míg egyes városok tetemes összegeket fizetnek be a költségvetésbe, addig keveset kapnak vissza. Példaként Kolozsvárt és Konstancát említi - természetesen ez utóbbit haszonélvezőként.

Román félelem vagy a jövő valósága?

Meglátása szerint a befektetők és a turisták zöme inkább Erdélyt keresi fel, ha nem muszáj, nemigen teszik be a lábukat a Regát földjére. Az erdélyiek nélkül a Szociáldemokrata Párt 1990-től megszakítás nélkül vezette volna az országot, és még az Európai Unió küszöbére sem engedtek volna bennünket - véli az újságíró, aki szerint a pártbulikon vagy kampányban

előkerülő, „Noi suntem români” („Románok vagyunk”. A szerk.) kezdetű mellveregetős nóta helyett jobban oda kellene figyelni Erdélyre, masszívan beruházni az ottani infrastruktúrába, hiszen az a kapu Európa felé. Ehelyett 22 év alatt egyetlen autópályát sem tudtak ott megépíteni.

„Nem azzal teszel bizonyosságot a nemzet iránti hűségről, hogy habzó szájjal szidod a magyarokat és Magyarország kormányát, hanem úgy, ahogyan a szomszédos állam vezetése: kapcsolatokat teremtve Európa többi részével. A nagy igazság az, hogy Erdély és a Bánság nem Bukarest irányításától fejlődött, hanem attól, amit helyben megvalósítottak” - írja a lap újságírója, hozzátéve, hogy az elmúlt 22 évben Erdélyt mindössze pénzeszsákként kezelte a központi hatalom, de valójában csak december elsején jut Bukarest eszébe, amikor előtérbe kerül a nagy egyesülés és a nacionalizmussal fűszerezett önmotogató Gyulafehérváron.

Mindezek tükrében az Európai Unióhoz való csatlakozással járó decentralizáció drámaian megváltoztathatja a történelmi területek jövőbeli alakulását: eljőhet az idő, amikor nem a magyarok, hanem az erdélyi románok jutnak arra a következtetésre, hogy az ország déli része valójában a lábukhoz kötözött kolonc, ami meggátolja őket a fejlődésben. És akkor rájönnek, hogy a nyolcmillió lakossal rendelkező Erdély a fejlődés- és versenyképesség birtokában egy új, önálló lábakon megállni képes európai állammá válhat.

Hossu püspök végzete

A cikk online változata egyébként mintegy kétszáz hozzászólást eredményezett, jelezve a téma érzékenységet (egy párat bevágtunk ide az oldalra is, szemléltető gyanánt). Érdekes, hogy a megszokott szélsőjobbhoz hasonló hozzászólások mellett higgadtan, mértéktartóan és teljesen objektíven állnak hozzá az olvasók a kérdéshez, nem ritka az a regátai bejegyző, aki a sors azon fintorán kesereg, hogy jó időben született, csak rossz helyen, ő bizony szívesebben élne egy becsületes Pista vagy Fritz mellett.

A történelmet jobban ismerő olvasók 1918 utáni diplomáciai levelezések részleteit is bemásolták a hozzászólások közé, azt bizonyítandó, hogy maguk a nagy egyesülés erdélyi kiötlői és támogatói is rövid időn belül belátták, mekkora hibát követtek el, mikor az összeborulást támogatták a királysággal. Többen kifogásolják, hogy a gyulafehérvári nyilatkozat egyes passzusait sosem tartották be (ezt mi, magyarok tudjuk a legjobban - szerk. megj.), nem létezik a megígért, széles körű önrendelkezés, az anyagiak egyenlő mértékben való elosztása.

Maga a cikk szerzője az 1918. december elsejei nyilatkozat felolvasójának, Iuliu Hossu görög katolikus püspök végzetének rövid ismertetésével zárja írását. A püspök - aki a kiáltványt a magyarság számára e gyászos napon felolvasta - azon találta magát, hogy az egyesülést éppen a létrehozott új állam gúnyolja ki: a görög katolikus egyházat erővel felszámolták, őt magát pedig bebörtönözték, mivel nem volt hajlandó áttérni az ortodox hitre. Hossu 1948-tól 1970-ben bekövetkezett elhunytáig szobafogságban élt. Halála előtt két hónappal még egyszer felolvasta a kiáltványt (erről hangfelvétel tanúskodik a oldalon), de azt nem tudni, hogy meggyőződésből tette-e, vagy erőszak hatására.

Bartos Lóránt

Székely Hírmondó (Erdély ma)

Trianontól Őszödig

avagy a pestises hullák bedobálása Erdélybe

Középkori krónikákban olvashatjuk, hogy annak idején, amikor a tatársereg végighömpölygött Európán, nem egy esetben igen drasztikus (de hatásos) cselt alkalmazott az ellenséges városokkal szemben, és pedig pestisben elhunyt, pestissel fertőzött katonák hulláit dobáltatták be a várfalakon át a leigázandók közzé. A pestisek hullák meg is tették a magukét, s nemegyszer nem is a mongolok nyilai, hanem ezek a fertőző, oszló hullák bizonyultak a leg-hatásosabb fegyvereknek városállamok, népek elpusztításában, leigázásában. Nos, ez a hasonlat jutott ma eszembe, amikor a reggeli hírekben Gyurcsány Ferenc volt magyar szocialista miniszterelnök ismételt, a héten immáron sokadjára, a Kossuth rádió reggeli műsorában is elmondta, hogy igenis hiba volt az elcsatolt részekre szorult magyarságnak visszaadni a magyar állampolgárságot, s az, hogy az önhibájukon kívül nemzetből kirekesztetteké vált határon túliak szavazati jogot is kapjanak, az már egyenesen felháborító, jelentette ki az őszödi linkmájszter.

Igaz, jelentgetett ő más figyelemre méltó dolgokat is mostanában ki, így például azt, hogy a trianoni paktum „jogos politikai megoldás” volt, ami standapityere azt jelenti, hogy azoknak volt igazuk, akik Erdélyt és a többi elcsatolt részt elvették a magyaroktól, s az ott élő magyar nemzetiségű lakosságot az idegen „honfoglalók” kényére-kedvére kiszolgáltatták. A gyalázatos, a magyar történelemben mindeddig példa nélküli kijelentés minden vita nélkül a haza és nemzetárulás kategóriájába esik, s mint ilyen szebb időkben főbelövésel „jutalmazták” az ilyesmit.

Hej, azok a régi szép idők, sóhajtok fel ilyenkor, pedig aki ismer, tudja, nem vagyok egy vérszomjas teremtes, de igenis vannak helyzetek, amikor nem használ a szép szó, az emberség, az igazság, s ilyenkor Jézus urunk is bottal, kötélkorbáccsal verte ki a kufárokat a templomból. Az sem vigasztal, hogy többen esküsznek arra, hogy Gyurcsány Ferenc bolond. Nem érdekelnék a modern pszichológia tanai szerint kiállított kórisémek sem, mert ez nem érv, hiszen tudnivaló, a közösségre veszélyes bolondoknak a zárt osztályon a helyük és nem a parlamentben, a politikában, a nyilvánosság előtt!

Gyurcsány Ferenc figurája kapcsán ki kell jelentenem, értékrendem szerint én nem nevezhetem őt sem nemzet-, sem hazaárulónak, ugyanis nem tartom sem magyarnak, sem olyasvalakinek, akinek bármilyen emberséges köze volna a magyar hazához. Nemzetáruló csak az lehet, aki része az adott, elárult nemzetnek, és lássuk be, Gyurcsányt ilyesmivel vádolni egyszerűen szürrealizmus! *

A jelenséget tanulmányozva, felöltött bennem a kibúk-üzés vagy a keresztény exorcizmus lehetősége is, aztán rájöttem, ez az a verziója lenne az ördögűzésnek, amikor egy veder szenteltvíz sem lenne elég, s az ördögűző a vederrel is jól fejbe kéne verje a megszállottat. Tovább elemezve ezt a bűzlő mintát (ejtsd gyurcsányferenc), melyet Magyarország elmúlt években történeti históriájából vettem, percek alatt meg kellett állapítanom, nem élő, lelkes teremteny-nyel, nem egy emberrel állunk szemben, hanem egy kitenyésztett, funkcionálisan bevethető pszicho-fegyverrel, melyet a magyarországi gyarmatosítók isten` vagy sátántudja milyen agymosások, manipulálások révén tenyésztettek ezzé, ami magyarokra lövet, hazát árul, erdélyieket köp szembe s az országcsonkolást is jogosnak tartja.

Elemzéseim tükrében én chejt kijelentem, Gyurcsány Ferenc nem más, mint egy pestissel fertőzött hullá, amihez hasonlókat anno a mongolok dobáltak be a leigázandó várakba, hogy ott pusztulást és káoszt terjesszenek, s ezáltal megtörjék a várbeliek ellenál-



lását a hódítókkal szemben. Először a magyarországi „várba” dobták be a fertőző erkölcsi hullát, majd miután ott valahogy (az anyaszervezet ősi immunitása okán) mégsem okozott teljes agyhalált és tudatmódosulást ez a politikai toxin, hát most, gondolták, próba szerencse, bedobták volna ide nekünk is.

Trianontól Őszödig az országhatárok megrajzolásokor ugyanis mindig ugyanazok manipulálták a ceruza hegyét a térképeken, akik hasonló politikai kórságokat tenyésztettek ki, s ráültek a nép, a nemzet nyakára. A kérdés most az, hogy mit is tehetünk mi itt Erdélyben a ránk fogott pestises hullá (ejtsd: Őszödi Fletó nevű bacilus) ellen? Elsősorban nem ijedünk meg és nem maradunk közömbösek. A mi transzilván immunrendszerünknek ugyanis sikerült megőriznie a magyar szót, a magyar lelket, sok más baj mentén is. És lehet, az anyaországiak közül sokan fel sem fogják, hogy nekünk Trianon óta micsoda keresztet kellett, kell cipelnünk magyarságunk miatt, de erdélyi törzsem népe, ne feledjétek, lehetséges, hogy pont ennek a keresztnek a cipelése erősítette és őrizte meg gerincünket és lelkünket! Úgy vélem, nincs mit szépitni a csúfát, nevének kell nevezni az árulót és tolvajt. Kivérni a sakálként settenkedő kufárokat Erdélyből.

A másik dolog, amire fel szeretném hívni a figyelmeteket, a magyar honosítások kapcsán az, hogy egyetlen percig ne úgy gondolatok erre, hogy nekünk volt, van elsősorban szükségünk erre, hiszen mi bizonyítottunk! Isten és emberségünk, nagyapáink, apáink erejével bebizonyítottuk, hogy mi honosítás nélkül is magyarok maradtunk itt, a Hargita regéje ma is él, és a csillagösvényeken ma is a mi lovunk patkója szikrázik! A honosításokkal kapcsolatban ki kell mondjam, szegény, gyarmatosított Magyarországnak van ránk szüksége, mint egy rabláncra vert, de láncait már szaggató anyának az elrabolt, de életben maradt gyermekei segítségére!

Lelketek, lelkünk rajta, hogy segítünk-e vagy sem a megkínzott, meggyalázott, idegen igát nyögő anyaországnak a láncok leverésében, a gyarmatosító hiénák elkergetésében. Mert lehet, hogy minket sokan lerománoznak onnan, de akik nem teszik ezt, akik soha nem tagadtak meg bennünket, azok megérdemlik, hogy segítsünk nekik eltakarítani a rájuk bedobált pestises hullákat. Hiszen bebizonyosodott, Attila vére immúnisabb itt Erdélyben mint bárhol máshol... Ez van. Így jártak velünk, testvéreim. És az sem mindegy, hogy ránk nézve is egészségtelen a pestisgyártó gazemberek közelsége... Hát gondolkodjunk el, míg helyén a lelkünk, eszünk, netán a bicskánk...segítünk-e megrabolt országanyánknak elkergetni azokat, akik szerint mi is jogosan megérdemeltük a trianoni országcsonkolást...

Szöke Mária Magdolna (Erdély-Ma)

* A nyilvánvaló igazságok sajátja, hogy egymástól függetlenül többen is ráébrednek és kimondják azokat. Ennek bizonyosságaként idézzük itt fel az Átalvető 2007. decemberi, 64. számának 14. oldaláról a következő részt: „Ezért jelenthette ki oly büszkén Gyurcsány Ferenc, hogy <győztünk>. Igaza volt, győzött a nemzet felett. Nem saját nemzete, hanem a magyar nemzet felett. Így hát nem igaz a tétel, hogy hazaáruló, hogy nemzetáruló lenne, hiszen ez nem az ő hazája, nemzete, rég kiírta ő magát e hazából és nemzetből, de hű fia valamely idegen, globális hazának, ő tudja, kinek-minek...”

Megemlékezés a Don-kanyari áldozatokról

Maros, Olt, Szamos, Kőrös, Nyárad... – sokunk szívét melengető, szülőföldre, anyaföldre emlékeztető folyónevek. Duna – csodálatos fővárosokon át hömpölyög, a miénken. Számunkra kedves földrajzi nevekből, csupán folyónevekből is, sokat-sokat fel tudunk sorakoztatni.

Amikor viszont a Don folyó nevét vesszük ajkunkra, valami rettentő nagy szomorúság, veszteségérzet, egy nemzet fájdalom lesz úrrá rajtunk.. Egy roppant nagy tragédiára, a magyarság számára „második Mohácsként” emlegetett vészre, egy több mint kétszázézer főből álló hadsereg kálváriájára, többségének pusztulására, meghurcoltatására kell gondolnunk. És a rengeteg szenvedésre az érintett családokon belül, valamint ennek a nemzeti tragédiának az eltitkolására hosszú évtizedeken, közel fél évszázadon keresztül. Hiszen a Don menti harcok során nemcsak a 2. hadsereg veresége következett be, hanem több tízezer család tragédiája is. A hadiárva csonka családban nőttek fel, s behozhatatlan hátrányba kerültek szerencsésebb sorsú társaikhoz képest. Katonaözvegyek ezreire várt a súlyos teher, a gyerekek felnevelése, a föld megművelése, avagy a műhelymunka továbbvitele.

Miért kellett hetven évvel ezelőtt a magyar hadsereget kétezzer kilométerre a hazától, látszólag idegen érdekekért harcba vetni, milyen szerepet töltött be, milyen feladat ellátására szánták a nagyhatalmak háborújában? – örökké visszatérő kérdések. Ha pontos választ akarunk kapni, a magyar politikai és katonai vezetés azon kényszerhelyzetéből kell kiindulnunk, amely 1942-re egyöntetűen meghatározta döntési és cselekvési lehetőségeit. A Szovjetunió elleni hadjáratban való aktívabb részvétel ekkor már egy határozott német követelés és fenyegetés következménye volt. A visszakapott és a németek által beígért területekkel együtt a magyar hadvezetés szerint akár az önálló magyar államiság is veszélybe kerülhetett volna e szövetségi köteletség visszautasítása esetén. Csakhogy ezzel a magyarázattal nem lehetett a magyar közvélemény elé állni. Maradt az ideológiai magyarázat: a keresztes háborúban való részvétel a bolsevizmus távoltartása érdekében.

A magyar és a német politikai és katonai vezetés 1942. január 22-i megállapodása értelmében a magyar hadvezetésnek 9 gyalogdandárt, egy páncélosadosztályt és egy repülőköteléket kellett kiküldenie a keleti hadszíntérre. Ezzel a honvédség seregteseinek több mint fele kapcsolódott be a második világháború hadműveleteibe.

A hadsereg 207 ezer fős személyi állományának összeállításánál a magyar hadvezetést az a cél vezérelte, hogy a 2. hadsereg emberanyaga egyenlően terhelje az ország területét, valamint minél kisebb mértékben érintse a honvédség szempontjából legjobban kiképzett korosztályokat. Ennek megfelelően a hadszíntérre kivonuló sorállomány nem haladhatta meg a honvédség egész sorállományának 20%-át, a mozgósított alakulatok tartalékállományuk felét vehették igénybe, s a fennmaradó hányadot 30-45 év közötti, kevésbé kiképzett póttartalékosokkal egészítették ki. A nemzetiségek – főleg románok és ruszinok – százalékos aránya 20%, a munkaszolgálatra kötelezett zsidóké és a baloldali mozgalmakban résztvevőké pedig 10% volt a hadsereg élmezőnyi létszámának egészében.

Mit érezhettek maguk a Donhoz kivezényelték? Az vitathatatlan tény, hogy sokan otthon maradt családjukat, munkalehetőségeiket féltve keserűen vették kézbe a behívót. Voltak szép számmal olyanok is, akik a szovjetunióbeli nyomorúságos

állapotokat látva, a Donhoz való felvonulás alatt szinte „felszabadítóknak” érezték magukat, mert a szovjet okozta „vívmanyokat” semmiképpen sem akarták Magyarországon is tapasztalni. Erkölcsi kötelességüknek tartották a németeknek nyújtott támogatást, hiszen a Trianonban elvesztett magyarlakta területek a közreműködésükkel tértek vissza. A többség azonban nem kereste a választ, nem újjongott, de nem is lázadozott, közömbösen viseltetett katonasorsa iránt, egyszerűen kötelességből indult teljesíteni feladatát.

Az 1943. januári szovjet offenzíva előtti hetekben a csapatok erőállapotának fokozatos romlásáról, az elhasználódott felszerelésről, ruházatról egyre aggasztóbb jelentések érkeztek a hadsereg-parancsnokságra. A számottevő páncélelhárító fegyverekkel és harckocsikkal nem rendelkező, s vontatószerzők hiányában mozgásképtelen tűzérségű magyar hadsereg nem tudott ellenállni a támadás súlypontjain túlerőben levő szovjet csapatok offenzívájának.

A felderítő vállalkozásnak indult szovjet támadás 1943. január 12-én az urivi szovjet hídfőből indult meg. A hadművelet leglényegesebb eredményét a több irányból támadó szovjet csapatok Alekszejvka környéki találkozása jelentette volna. A magyar csapatok helyenként eredményes védelmi harca le tudta lassítani az előretörő ellenség előrenyomulását. A későn elrendelt, január 17-i visszavonulási parancs értelmében visszavonulni képes alakulatokat több ízben érte támadás, ráadásul sokan a szovjet csapatok fogságába kerültek. Sokan megfagytak és sokukkal az éhhalál végzett. A szovjet csapatoknak azonban nem sikerült a fegyverzetét és felszerelését elvesztett magyar csapatrészeket Alekszejvka térségében két oldalról bekeríteni.

Összességében elmondható, hogy a hiányos fegyverzetű, felszerelésű és téli ruházattal nem rendelkező magyar alakulatok erőn felüli helytállást tanúsítottak a hadműveletek alatt. Hozzávetőlegesen 125-150 ezer főre tehető a 2. hadsereg közel egyéves keleti hadszíntéri tevékenysége során elesett, megsebesült és fogságba esett honvédek és munkaszolgálatosok száma.

A 2. hadsereg tragédiájának számtalan összetevői voltak. A német hadvezetés merevsége a hadműveletek vezetésében, a szovjet seregtestek technikai és létszámbeli fölénye a támadás súlypontjain, az arcvonal mögötti erős tartalékok hiánya, a magyar csapatok harcerejének fokozatos romlása a sorsdöntő napok előtt és alatt, illetve az arcvonal mögött felhalmozott raktárkészleteknek (élelmiszer, ruházat, üzemanyag, kevés fegyverzet) a szovjet csapatok előretörése miatt bekövetkezett szinte teljes megsemmisülése csak a fontosabb, s meghatározó okai a Don menti katasztrófának.

A kommunizmus évtizedei Romániában sem tették lehetővé a Don-kanyarban elpusztult áldozatokra való megemlékezést, az akkori események kutatását. Ennek ellenére nagyon sok magyar (és nem magyar) családban minden év januárjának derekán vagy Halottak Napján gyertyát gyújtottak. Nemcsak a hozzátartozók. Mert ilyenkor az ideológusok által el nem torzított lelkekben a kegyelet lángja pislákol, történelmünk egyik legnagyobb tragédiájának ártatlan szenvedőire, áldozataira emlékeztetve.

Az „aranykorszakban” megdöbbenéssel olvashattuk Nemeskürty István Requiem egy hadseregért c. könyvét. Bármennyire tiltották, hozzánk is eljutott, kézről kézre járt. Aztán bekövetkeztek az 1989-es változások, és lassacskán beszélni lehetett

arról, amiről azelőtt még suttogni sem volt tanácsos. Az erdélyi magyarság elsősorban a magyarországi médiából értesült a doni áldozatok emlékére szervezett magyarországi megemlékezésekről. 1999 októberében a Duna TV-ben tízezrek követték a pákozdi emlékkápolna felavatását és az addig orosz földben nyugvó magyar katoná hazahozatalát. Arról is értesülhettünk, hogy a magyar kormány kezdeményezésére katonatemetőket alakítottak ki a Don mentén, az egykori véres csaták helyszínén; Rudkinóban avatták fel a legimpozánsabbat.

Elérkezett hát az ideje annak, hogy az erdélyi áldozatokról is megemlékezzünk! Hiszen az emberiséget, azon belül a nemzetünket ért szenvedésekről megemlékezni – szent kötelesség.

2002 januárjának egyik hajnalán ötlött fel bennem a gondolat, és megszületett egy álom: tartsunk marosvásárhelyi megemlékezést, és állítsunk emlékművet az áldozatoknak! Szüleim példáját követtem. Édesapám, a szatmárnémeti református gyülekezet lelkészeként évről évre megemlékezett a doni áldozatokról, sőt 1999. április 2-án, Nagypénteken a templomkertben márványból készült emlékművet állítottak a tiszteletükre.

Nemsokára, 2002 februárjában, az EMKE Maros megyei szervezete kezdeményezésére a történelmi egyházak és egyes civil szervezetek képviselőiből Marosvásárhelyen emlékbizottság alakult a Don-kanyarban elesett áldozatokért. Az elvi cél az volt, hogy hosszú évtizedek kényszerhallgatását követően Marosvásárhelyen, Erdélyben is emlékezzünk történelmünk egyik letragikusabb eseményére, a második világháborúban a Don-kanyarba kivezényelt 2. hadsereg szenvedéseire, a doni áldozatokra. Konkrétan, a héttagú bizottság felvállalta egy emlékmű felállítását, kutatómunka beindítását, a túlélők felkutatását, kiállítások megszervezését, valamint a januári megemlékezések megtartását.

A bizottság tagjai mindjárt a megalakulásukat követően kutatómunkát indítványoztak a Don-kanyarban nagyrészt megsemmisített 2. hadsereg erdélyi, elsősorban Maros megyei vonatkozásainak jobb megismerése érdekében. Ennek eredményeképpen egy éven belül sikerült összeállítani egy 577 személyből álló listát mindazokról, akik Maros megyéből kerültek ki a Don-kanyarba, és ott meghaltak, eltűntek vagy megsebesültek. Marosvásárhely mellett (83 személy) 125 Maros megyei település érintett.

Féleznél is több Maros megyei áldozat, honvédek és munkaszolgálatosok egyaránt! Sőt, még ennél is jóval többen, mert biztos mondhatjuk: a túlélők és az otthon maradottak is áldozatok. 1943 januárjában-februárjában az elviselhetetlen oroszországi télben a Don kanyarulataiban, a folyam mentén védőállásaikban az értelmetlen parancsra kitartó, majd a visszavonuló német csapatok védőpajzsát alkotó magyar és nem magyar honvédek és munkaszolgálatosok, a 2. hadsereg erdélyi tagjai is egy egész nemzettel együtt áldozatokká váltak.

Akkor arra gondoltunk: jó lenne, ha az emléküket minél több helyi megemlékezés is ápolná. Ezért az emlékbizottság már az első megbeszélés során kezdeményezte az emlékmű-állítást. Eleinte kopjafa állítására javasolták, de végül úgy döntöttünk: inkább a fáradtságosabb munkát választjuk, egy marandóbb, kő- és bronz emlékművet. Ennyivel tartozunk a marosvásárhelyi, Maros megyei, erdélyi magyar, zsidó, román, cigány áldozatok emlékének.

Tíz évvel ezelőtt, 2003. január 12-én, a doni offenzíva 60. évfordulóján került sor a marosvásárhelyi római katolikus temető bejáratánál a két évvel később bronzba öntött emlékmű alapkö-létételére. A mintegy két és fél méter magas, összesen kb. hatszáz kilós emlékmű mondanivalója jelképes tárgyi elemek révén jut kifejezésre. A kompozíció egészében keresztre

emlékeztet, amelynek vízszintes része bronz, függőleges része pedig egy csiszolt andezit oszlop, egyben piederstál a vízszintes elem kiemelésére. A függőleges oszlop előlő felirata: PAX, oldalt pedig az olvasható: DON, 1943. I. 12. A vízszintes elem vonatkerék, ágyúcső roncsok, valamint emberi kezek egymásba torlódását tartalmazza.

Az idei, a 70. évfordulón megtartott megemlékezéssel egy



folyamat véget ér, egyben megújul. A Doni emlékbizottság egykori tagjai úgy gondolják: alapvető célkitűzéseik megvalósításával, tíz esztendőn át a megemlékezések megszervezésével megtették a magukét. Lehetőséget teremtettek arra, hogy – bárki szenvedését tiszteletben tartva – saját népünk, apáink, nagyapáink és dédapáink második világháborús, és azon belül az orosz fronton, a Don folyó mentén kétszáz kilométeres védelmi vonalat elfoglaló 2. magyar hadsereg kötelékében átélte megpróbáltatásairól szabad lélekkel és tiszta szívvel megemlékezhessünk.

Bár egy tíz éves folyamat véget ér, örömdetes ugyanakkor, hogy a Don-kanyari megemlékezéseknek van jövője. Nemcsak azért, mert hátramaradt még néhány megvalósítatlan elképzelés (pl. egy marosvásárhelyi küldöttség kiutazása a Don menti katonatemetőkhöz, állandó második világháborús kiállítás létrehozása, színvonalas szakmai konferencia megtartása), hanem azért is, mert a magyarországi mintára beindított doni emléktúra megszervezése új távlatokat nyit. És a konkrét célon túl mindenekelőtt a hagyományápolást biztosítja.

Az idei doni emléktúra a Marosvásárhely-Csíkfalva közötti mintegy 25 kilométeres szakaszon történt. A cél az emlékezés mellett, hogy a gyaloglással felidéződjék a résztvevőkben, milyen lehetett egykor a rettenetes hidegben a hőmezőkön való visszavonulás. Részt vettek a marosvásárhelyi 23. határvasdász zászlóalj hagyományörző csoportjának tagjai, második világháborús katonaruhában, majd a másnapi templomi megemlékezésen marosvásárhelyi, marossárpataki, havadi, torboszlói, gyergyószentmiklósi huszárok. Vasárnap délelőtt a katonák, lovas huszárok és túrázók körüljárták a községet, hogy hagyományörzésükkel a szabadság tudatát erősítsék mindenkiben.

Idén január tizenkettedikén templomainkban a déli harangszó jelképesen a 2. magyar hadsereg kálváriájára emlékeztetett. Az egyik túlélő, az orosz lágert megjárt, születésének századik évfordulója kapcsán tavaly megünnepeelt Örkény Istvánt idézem: „*Akik elviselték a fogság próbáját, elviselik a nehezebbet, a szabadság próbáját is*”.

Dr. Ábrám Zoltán

Gutai István

Írónak rendelte az Úr

(Elhangzott 2013. január 12-én Bonyhádon, a Wass Albert-napon).

Tisztelt Emlékező Gyülekezet! Hölgyeim és Uraim!

Köszöntöm Önöket Wass Albert mellszobra állításának jubileumán, az író születésének 105. évfordulója alkalmából!

Köszönöm az emlénap szervezőinek, hogy itt állhatok. Ugyanolyan érzésekkel, amilyenekkel öt évvel ezelőtt álltam a művelődési központ színpadán a Tizenhárom almafa színpadi változatának bemutatója után a Vörösmarty színjátszó kör tagjai mellett. (A Klamik Aranka-rendezte színdarabot Lőcsei Ákos főszereplésével bemutatták aztán Komlótól Veresegyházig, Hidastól Sárszentlőrincig jónéhány helyen. A szerk.)

2005. január 8-án avatták föl az itt álló szobrot. Az emlékező a méltóságteljes, a magasztos, az áhitatos jelzőkkel illeti az eseményt. A szoborállítás gondolatát egy olvasmányélmény szikráztatta föl. Szabó László – mert ő az imént említett emlékező – elolvasta az Ember az országút szélén című Wass Albert-regényt, melyből „megdöbbenő erővel sugárzott a hit, a szeretet, az emberség.” Erre – mint oly sokan – elolvasta az összes akkor fellelhető Wass Albert-könyvet és első olvasmányélményében megerősödött. Ez az olvasói lelkesülés azonban még nem lett volna elég. Tudjuk: 2004-ben Budapest főpolgármestere – az író háborús bűnségére hivatkozva – nem engedélyezte Wass Albert szobrának felállítását a Vörösmarty. (Teleki Pálnak sem lehetett szobra a magyarok fővárosában; de emlékezhünk a XII. kerületi turul-emlékmű körüli politikai küzdelmekre, a legutóbbi idők szoborügyeiről most nem is szólva.)

„Ha Budapest nem vállalja, akkor próbáljuk meg Bonyhádon!” Így hangzott Szabó László lélekzetelállítóan merész javaslata, melyhez a muzsikás-társ, Kovács Gábor azonnal csatlakozott. Gondolom, Önök jól ismerik a szoborállítás történetét; én mégis visszatérek rá, elsősorban azért, hogy elismerésemet és csodálatomat itt is kifejezzem.

A két férfi ugyanis szándéka megvalósítása közben mindeütt bizalmat, segítőkészséget, támogatást tapasztalt: a Wass Albert törzsasztal tagjaitól kezdve a bonyhádi polgármesteren, Bonyhád népén, nagytiszteletű Bartha József holtmarosi református lelkészétől a Miami-ban működő Czegei Wass Alapítványig, az önzetlen munkát végző vállalkozótól kezdve, a talapzatot készítő szobrászig, építészig, kertépítészig.

Valóban áldás kísérte valamennyiük szolgálatát, a mustármag fává lett: Kolozsy Sándor Ausztráliában élő szobrászművész alkotása Hamburgból ide került.

Közben pedig megépült az együvértartozás lelki oszlopa is.

Egy írói életmű áttekintése, értékelése nem lehet egy emlékbeszéd feladata. Felillantok azonban néhány vélemény-részletet Wass Albert egy-egy művének fogadtatásából: Pilinszky János ezt írja 1941-ben A titokzatos őzbakról: „Wass Albert mondatai az álom varázslatával hatnak, mégis fegyelmezett, szigorú stílus ez.”

Pomogáts Béla Wass Albert legnagyobb és talán legművészebb írói vállalkozásának a Mire a fák megnőnek és a Kastély árnyékában című kétkötetes családregegyet tatja.

A Tizenhárom almafában írónk „a Szabó Dezső-i szatíra erőteljességével kipellengérezte a politikai hazugságokat nyilastól kommunistáig” mondja Bertha Zoltán irodalomtörténész. „Wass Albert munkássága még keresi helyét a modern magyar próza rangsorában” írja Láng Gusztáv irodalomtörténész, majd megállapítja: „Életműve a lappangó kánon része.” (Ha már a kánont említettem: bizonyára emlékeznek

Önök is a 2005-ben zajló Nagy Könyv olvasásnépszerűsítő akcióra, melyben szavazni lehetett a legjobbnak tartott regényre is. A legolvasottabb 100 közé három Wass Albert regény (A funtineli boszorkány, az Adjatok vissza a hegyeimet, a Kard és kasza) került. Mind a három megelőzte a kanonizált kortárs magyar regényírók könyveit.)

Szakács István Péter székelyudvarhelyi író, irodalomtörténész, tanár, aki sokat tett Wass Albert becsületének, jó hírének visszaállításáért, úgy véli: „Wass Albert életműve már rég túlnőtte az irodalmi élet kerekeit. Átpolitizálták, tömeghisztéria lett belőle. A Wass-szindróma [tünetcsoport] mély gyökerekig nyúlik vissza, s a magyarság kellőképpen ki nem beszélt nyavalyáira utal. Elég az író nevét kimondani egy társaságban, az máris polarizálódik. Ideje volna már – figyelmeztet Szakács István Péter – az elragadtatást és a gyűlöletet félretéve végre tárgyilagosan beszélni róla és könyveiről. S ez

vonatkozik perére is. Egy demokratikus országhoz nem passzolnak a koncepciós perek.”

„Wass Albert mindenkinek útban van, aki úgy fél a nemzeti öntudat, az egészséges nemzeti szellem újjászületésétől, mint ördög a szenteltvíztől.” Így foglalta össze Hegedüs Tamás közgazdász, közíró már 2003-ban (!) az író elleni lejárató hadjárat valódi célját.

Vekov Károly kolozsvári történész áttanulmányozta Wass Albert és édesapja, Wass Endre 1946-os népbíróági peranyagát és bebizonyította, hogy bizonyítékok nélkül ítélték őket halálra. Ennek ellenére úgy látszik, mintha a perújrafelvétel lendülete megtört, mi több: elaludt volna.

Szíves figyelmükbe szeretném ajánlani Serdült Benke Éva Elindultam szép hazámba című könyvét, amelyben több esszé, útirajz mellett gróf Wass Endréről is szóló, irodalomtörténeti érdekességet is tartalmazó tanulmány is olvasható. (Az író édesapja ugyanis 1946 tavaszától 1950 tavaszáig a Pakshoz közeli Katalinpusztán élt és dolgozott.)

Így szólnak Wass Albert búcsúszavai: „Írónak rendelt az Úr, még pedig abból a fajtából, akinek nem a szórakoztatás a feladata, nem is a világ szépségeinek dicsérete, hanem mindössze nemzetének szolgálata.”

Erre a szolgálatra emlékeztet bennünket ez a szobor is. Emlékezzünk ma azokra a honfitársainkra is, akik 1943-ban ezen a napon meghaltak vagy fogságba estek a Donnál.

„Cseréljük föl kizsákmányolóink erkölcsét a régi, jól bevált magyar erkölcsre, nyújtson valóban testvérkezet minden magyar minden magyarnak és az Úr-Isten erőt ad újra, hogy megszabadulhassunk a gonosztól és építhessünk együtt egy szabad és igaz új Magyarországot!” (Wass Albert)



Köszönet az áldást hozóknak

Elmúltak az ünnepek, hazaértek az angyalok a Mezőségről, az Erdélyi Magyarokért Közhasznú Alapítvány önkéntesei. Minden bizonnyal fáradtan, elcsigázottan, meggyötört testtel a hosszú úttól. De meggyújtották a szíveket, így hát mégis itt maradtak közöttünk. Mert aki lángot ad, az már nem maradhat olyan, mint azelőtt. Sokkal gazdagabb, mert fénylik és melegit.

Istennek hála voltak jókedvű adakozók, az honlap akciója megmozgatta a szíveket. Kedves Bálint Laci, kedves Mindnyájatok! Kányádival mondom, hogy "áldjon érte Isten, áldjon érte ember..."

Az arcok, ahol megfordultunk, üzennek, köszönnek mindent. Botladozó szavú magyarok között jártunk, de a tekintet, a mosoly és a kézfogás melege mind-mind a hála jele. Láthatatok gyermekeket, akikhez alig jut el ajándék, vagy enni is alig van mit. Időseket, akik évtizedek óta nem kaptak senkitől semmit. Küzdő, meg nem hátráló lelkeseket, pedagógusokat. És az az ajándék, amivel Ti érkeztek, még ha ismerős is, teljesen más. Jelpép és üzenet. Mert ezt Ti hoztátok, „onnan”, az „Anyasországból”, ami azt is jelenti: szent, mert az Édesanya küldte! Ez már azt is üzeni: érdemes hűséggel kitartani!

Mi még az ünnepen és utána is tovább próbáltuk folytatni, befejezni a szolgálatot, ahová a ti angyalozásotok két nap alatt nem érhetett el. Nehéz ünnepi és évet fordító napok voltak ezek. De megérte. Hadd írjak néhány sort arról, hogy mi is lett tovább, hogy élt zajlott az akció a terepen és a szívekben.

Az a mezősegi, *tusoni* fiatalasszony a tanyákról, ahol első csomagjainkat hagytuk, öt gyermeket szült. Hónapokkal ezelőtt nem is álmodta, hogy gyermekeiből három szeptembertől iskolabusszal magyar iskolába járhat Nagysármásra. Ahogy istentisztelet után a tusoni templom előtt lelkesítettük őket, látjuk arcukon, hogy nem hull kietlen földbe a biztatás: Erdély egyik legszebb magyar településnévű falujában laktok, Aranylábú Tusonban. Ezért is magyar iskolában kell járnotok, hogy megtanuljátok ezt is leírni, kiejteni szépen, anyanyelveteiken magyarul.

Novoj fölött a hegyoldalban meghúzódó tanyán Szabó Annus néni is örömmel fogadott, és mindig tanulságos vele és szeretettel találkozni. Sütő Andrásra emlékezik, verseit szavalja, sugárzik belőle a kemény tartás. Öt gyermeket szült, és erős kézzel tartotta össze családját a tanyán, hogy meg ne szállja a többség hamuja, ne érje el a „vegyesedés”.

Oláhgyéresen néhány idős magyar család vehetett át élelmiszercsomagot. Kevesen vannak, mind idősek. Jól esett a figyelem, és a köszönet hangját is hallották belőle megszólalni, hisz ők, tizenkilencen, nemrég falujukban kicsiny református hajlékot építettek Istennek.

Kiss Sándor és Rubinka *Cegében* 12 gyermeknek adott élelmet. Ennyiből jutott minden sarkára az országnak, világnak. Ruha, élelem érkezett az itthon maradt családtagoknak a megviselt külsejű mezősegi portára, és hálálkodás kíséri érkezésünket. Alig a szomszédban, a Cege melletti *Göcön* Szabó Irma néni, Lőrinc sógorával és sógornőjével az utolsó magyarok. Meghatódva vették át az élelmiszeres csomagocskát. Már csak ők hárman a göci gyülekezet. Felettük a hegyoldalban a magányos templom és harangláb őrökdi. Ők újították fel, ők tartják karban, de templom és hívek kölcsönösen vigyáznak egymásra.

*Istvánháza*n egy öt gyermekes családhoz érkezünk. Mint az orgonasípok, úgy nőnek egymás mellett a lobogó fekete szemű, tatáros arcú fiúk, lányok. Helye van itt mindennek náluk,

ruhának, élelemnek, és semmi sem megy veszendőbe *Mezőszengyelen* Fábián Aranka néni is a templommal szemben lakik fiával. Köszöni nagyon a csomagokat, a múltkor készült fényképeket. Amióta nem jártunk erre, sajnos férje, a harangozást évtizedekig végző Jóska bácsi is elköltözött a temetőbe. Elárvultak a harangok is a Debreczeni László által tervezett, erősen megviselt külsejű templomtoronyban.

A kis csomaggal megérkeztem *Kispulyonba* is Nagy Pista bácsihoz. Itt is alig vannak már magyarok, de a néhány lélek és az idős gondnok házaspár keze alatt felújult templom, parókia, udvar és szinte minden. Ahogy illik, kántálok és István napi köszöntőt is énekelek az ajtó előtt. Hallom, ahogy dalolásomra odabenn vita éled: „ez csak ő lehet, ismerem a hangját”. „Nem lehet, te, Pista, ilyenkor, ilyen messzire eljössz!” Belépek. Az asztalon kinyitva áll a biblia. „Éppen most mondtam: Annus, 11 óra, hozzánk nem jön már pap többet az ünnepen, nyissuk ki a bibliát és olvassuk el még egyszer a karácsonyi történetet.” Erre léptem én be: Boldog Karácsonyt és Isten éltesse az Istvánokat.

Magyarlégen kicsiny tanyaszerű falu, néhány megmaradt magyarral. A Menyhárd családhoz térünk be csomagunkkal. Nyugodtan nevezhetném Jóbéknak is őket, annyi szenvedés, bánat van a vállukon, de hit és bizalom a szívükben. Elemér – felesége elhunytával – egyedül rendezi 36 éves fogyatékos, ágyhoz kötött fiát, Emrikót. Egy orvosi műhiba, rosszul beadott csecsemőkori védőoltás folytán lett kezére, lábára mozgásképtelen, beszédhibás. Zsoltárt, karácsonyi énekeket, népdalokat énekelünk, fújja ő is velünk. „Zavaros a Nyárád...” Édességcsomagokat bontogat és rossz beszédével arra kér, szerezzünk neki egy járókocsit. Mert jön a tavasz, és azzal mozoghatna az udvaron. És utolér újra a gondviselés: a szállítmányban van épp egy járókocsi. Azt kapja meg Emrikó nem-sokára. Szívünket szorongatja a vissza-vissza téző kérdése: „Apuuu, mi lesz velem, ha te is meghalsz?!”

Utolsó karácsonyi csomagunkat ünnepek múltával a Füzes menti Tóvidéken egy csacsiszekéren ülő, szülei mellett kuporgó kislegénynek adtam. Karácsony után mi is juthatott volna az eszembe ettől a látványtól, a mezősegi karácsonyi kánta: „Szállást keres a Szent Család.” Hideg volt nagyon, és a kordélyon fázhatott ez a házaspár is, de én ettől a gyermek- és szülői mosolytól felmelegedtem. Mosolyogni igazán és mélyen azok tudnak, akik fáznak ugyan, de tudják: mindig számíthatnak egymásra és szeretetben összelebegednek!

Utolsó utunk már jócskán átnyúlt az újévbe. Január 8-án épp 105 éve született Wass Albert. A gyekői tavon, ősi birtokai közelében állunk meg emlékezni egy havas-zúzmárás főhajtásra. A távolban ott dereng valahol a magyarok és Wass kastély nélkül maradt Vasasszentgothárd. Itt, ahol magyarok már-már alig élnek, egy csodás hattyú büszkén úszik a tó vizében. Dacol a téllal, hideggel, hisz közelében oltalmazó emberek élnek. Még ez a hattyú is bízik abban, hogy lassan, de biztosan elmúlik a tél.

Kedves testvérek, adakozók, társaink a kézfogásban. Angyalok voltatok, mert áldáshozók vagytok közöttünk. Köszönet érte, és áldjon meg az Úr ezért titeket is egy boldog újévvel!

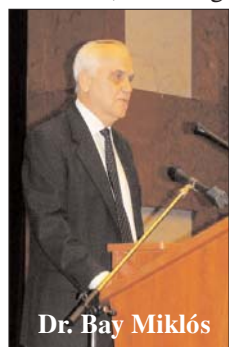
Vetési László

Kérjük, támogasd az Erdélyi Magyarokért Közhasznú Alapítványt! Bankszámlaszám: 10700488-66317874-51100005 (CIB Bank Zrt.)

Thorma János – egy méltatlanul elfeledett európai hírű magyar festőművész feltámadása

Thorma János, a magyar Barbizon festője című kiállítás 2013. február 8-tól május 12-ig tekinthető meg Budapesten a Magyar Nemzeti Galériában. A tárlat egy nemzetközi kiállítás-sorozat utolsó és legjelentősebb állomásaként Budapesten mutatja be a művész évtizedek óta nem látott vagy teljesen ismeretlen remekműveit. A Kecskeméten, Kiskunhalason, Nagybányán, Münchenben, Stuttgartban illetve Berlinben bemutatott kisebb tárlatok után a budapesti kiállítás – jóval több műalkotás felvonultatásával – árnyaltabb betekintést nyújt az életmű egészébe.

– A kiállítás Thorma művészetének eddigi legteljesebb bemutatása, különlegességét pedig az adja, hogy, a festő halála



Dr. Bay Miklós

után 1939-ben rendezett rövid tárlat kivételével a művésznak még soha nem volt gyűjteményes kiállítása Budapesten. Pedig Thorma János az 1896-ban megalapított, majd európai hírűvé vált nagybányai művésztelep és festőiskola egyik alapító tagja és számos, a modern magyar festészetet meghatározó művész mestere volt – mondta kérdésünkre dr. Bay Miklós műgyűjtő, aki 17 éve foglalkozik behatóan Thorma művészetével.

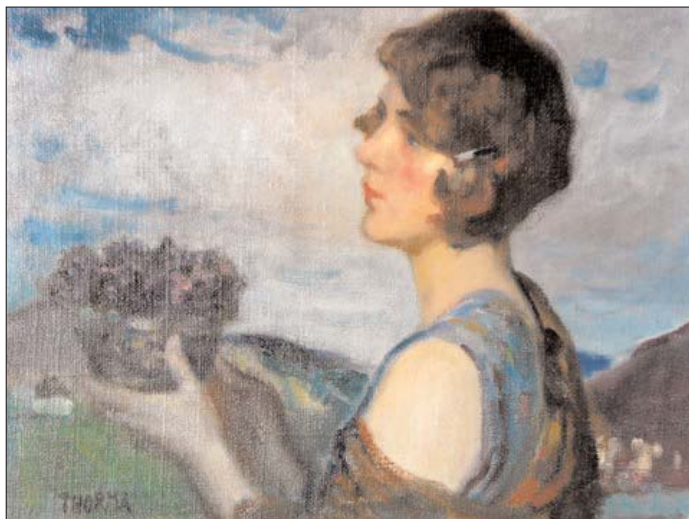
Rámutatott: – Thorma már fiatalon rendkívüli sikereket ért el, nemcsak hazánkban, de Münchenben és Párizsban is. Életének és festői működésének legfőbb helyszíne azonban a magyar Barbizonnak is nevezett Nagybánya lett. Plein air festészete itt érett be igazán. Sodró, tüzes színeivel, fénnel teli, nagy levegőjű tájaival egyre elevenebb műveket alkotott. A Magyar Nemzeti Galériában bemutatott közel százhusz festmény és rajz jelentős része eddig nemcsak a nagyközönség, de a szakma számára is ismeretlen volt.

Büki Barbara művészettörténész, a kiállítás másik kurátora a megnyitó előtti sajtótájékoztatón elmondta: – Thorma János életművét hét nagyobb egységben tárják a közönség elé. A drámai hatású, *Szenvedők* című alkotása a korai müncheni évek naturalizmusához kapcsolódik, s az 1890-es évek morálizáló életképeit felvonultató egység főműve. Külön szekcióban mutatják be Thorma János portréművészetét. Ez a műfaj



is inkább a művész müncheni és párizsi éveire kötődik. A történelmi képeket bemutató kiállítási egység a festő két legjelentősebb műve, a *Talpra magyar!* és az *Aradi vértanúk* köré szerveződik. E művek szépen példázzák, hogy Thorma hogyan próbálja megújítani a történelmi festészet addig túlnyomórészt magányos, arisztokrata hőseket középpontba állító műfaját.

Büki Barbara kurátor rámutatott: – Thorma alkotásainak zöme Nagybányán készült, s fő ihlető forrásuk is a napfényben fürdő, tiszta levegőjű nagybányai táj volt. Magától értetődő, hogy az olyan jól ismert remekművek, mint pl. az *Ibolyaszedők* vagy a *Hazatérő* külön nagybányai egységben kapnak helyet. Ez a tipikusan nagybányai tematika és stílus



Thorma élete végéig meghatározója lesz művészetének, s a kései munkákat bemutató szekcióban is ezek a művek kapnak hangsúlyt. A művészetpedagógus Thorma Jánost tanítványaitól származó idézetekkel elevenítik meg, a kiállításban elhelyezett monitoron pedig a művészről, illetve egyes alkotásainak restaurálásáról szóló filmeket vetítenek.

A kiállítás több közgyűjtemény és magángyűjtő közreműködésével valósult meg. A kiállítás két kurátora: Büki Barbara és Dr. Bay Miklós. A kiállítás-sorozat kapcsán megjelenő négy nyelvű – magyar, angol, német és román – reprezentatív katalógus lehetőséget biztosít az érdeklődők, a gyűjtők, a szakemberek számára a későbbi tanulmányozásra. A Magyar Nemzeti Galéria munkatársai Thorma János munkássága előtt tisztelnek a sokak által támogatott és várt kiállítás sorozattal és a katalógussal.

– Thorma János a magyar festészet egyik legkiemelkedőbb alakja, aki Kiskunhalason született, majd gyermekként Nagybányára került. Pályafutását 1887-ben Budapesten Székely Bertalannál kezdte, 1888-ban a müncheni Hollósy-iskolában, 1889-ben a Bajor Királyi Képzőművészeti Akadémián folytatta. Thorma János 1896-ban az európai hírűvé vált nagybányai művésztelep egyik alapító tagja, s évtizedekig számtalan művész tanára volt. A mester főleg realista és 1848-1849-es témájú festményeiről nevezetes. Kései korszakában azonban impresszionista műveket is alkotott, de ezek kevésbé ismertek

napjainkban. Amellett, hogy nemzetközi viszonylatban is jelentős festő, Thorma János a magyar művészettörténet talán legnagyobb pedagógusa volt, akinek sikerült elérnie, hogy sokan tiszteljék, elismerjék munkásságát, emberségét. Ezzel magyarázható az is, hogy 1926-ban megkapta az egyik legfontosabb kulturális kitüntetést a román királytól – mondta Bay Miklós műgyűjtő, aki kérdésünkre elmondta: – 53 éve vásárolta az első Thorma képet, majd 17 éve intenzíven foglalkozik a művész alkotásaival. A műgyűjtő Bay Miklós, aki egyébként fül-orr-gégész, felesége pedig Nagybánya szülötte és szemész, a nyolcvanas években Nyugatra távozott Erdélyből a román Securitate zaklatásai miatt.

Bay Miklós kijelentette: –Thorma művészetét elhallgatták, mert büszke ember volt, aki nem hódolt be semmiféle hatalomnak. Kispolgári, nemesi származása is megnehezítette pályafutását, pedig nem csak alkott, hanem pedagógusként is több száz tehetséges egyetemista útját egyengette. A kiállítás egyik „szenzációsámba menő” festményét: a *Békesség veletek* című, nagyméretű olajképet, Thorma egyik főművét a

magyar állam 70 éve megvásárolta, majd eltüntették. Hosszú ideig keresték, míg végül az MNG raktárából került elő, összetekerve sok kommunista szimbólum mellett. Thorma János *Békesség veletek!* című festménye a feltámadt Krisztust ábrázolja, amint váratlanul megjelenik a házukban bezárkózott tanítványoknak. Thorma alcímet is adott a képnek: *Miképpen elbocsájtott engem az Atyám, aképpen elbocsájtalak Titeket!*

Bay Miklós beszélgetésünk végén hangsúlyozta, örövend, hogy a Magyar Nemzeti Galéria felvállalta e méltatlanul elfeledett, európai hírű magyar festőművész alkotásainak bemutatását, hisz így méltó helyszínen ismerkedhetnek meg művészetével az érdeklődők.

Frigyesy Ágnes

A szerző felvételeivel

(Fenti beszámolóhoz kapcsolódóan visszautalunk lapunk 2012. szeptemberi, 83. számának Irodalom-Művészet rovatára, melynek témája a nagybányai festőiskola volt.)

Nagy családban a szeretet kötelékében

Felszentelték a gyergyószentmiklósi Szent Anna Otthont Szinte teljesen üres hajnalban a Hargita-expressz, melyre felkapaszkodunk csomagjainkkal. A sokdobozyi könyv- és egyéb ajándék mellett kiemelt jelentőségű a 20 esztendő Szent Ferenc Alapítvány zászlaja, mely gondosan elrejtve pihen valamelyik bőröndben, továbbá az alapítvány tíz asztali zászlaja, melyet az erdélyi katolikus egyházi élet kiválóságai kapnak a Szent Anna Otthon vezetőivel együtt. A nagyméretű Szent Ferenc Alapítvány zászlórúdja, mely tölgyfából készült, külön figyelmet igényel, hisz meg kell érkeznie Gyergyószentmiklósról, a Szent Anna Otthon felszentelő ünnepségére... Hármann utazunk: Pécsi L. Dániel jelképművész, aki elkészítette a Szent Ferenc Alapítvány címeres zászlaját, Kiss András adományozó, aki a költségeket állta, s jómagam, mint tudósító újságíró érkezem az ünnepi eseményre...

2013. február 16-án délután e cikk szerzője Bőjte Csaba testvérrel gyalog sétál a Szent Anna Otthonból a Szent Miklós templomba Gyergyószentmiklóson. Ropog talpunk alatt a hó... s ritka pillanat, amikor ketten lehetünk és beszélgetésünket nem zavarja meg senki... Ünnepségre készül a város: megérkezik a 93 esztendő *Ferencz Ervin* atya Sárhegyről, *Orbán Szabolcs* ferences rendi tartományfőnök Kolozsvárról, *Bíró Antal* atya pedig már korábban megérkezett Csaba testvérrel Szászvárosból. *Portik-Hegyi Kelemen* főesperes-plébános atya kedves mosollyal fogadja a vendégeket...

Az ünnepi szentmise Szent Anna tiszteletére hangzik el. Szabolcs testvér bevonja a fiatalokat az együttgondolkodásba. Felteszi a kérdést, ki volt Szent Anna? Ha nem is gyorsan, de érkeznek a válaszok: Jézus Krisztus nagymamája, Szűz Mária édesanyja. A Szent Anna tiszteletére elhangzó szentmisén szól a fiatalokhoz és a résztvevőkhöz Szabolcs és Csaba testvér, s nem mindennapi élmény, hogy egy szentmisén egymást követően prédikál a két legidősebb erdélyi ferences atya: a 95 esztendő *Antal* és a 93 esztendő *Ervin* atya a hívekhez. Hítre, kitartásra, helyben maradásra bíztatnak e hiteles koronatanúk, akik a legnehezebb ateista évtizedekben inkább a börtönt és kitelepítést „választották”, semmint a megalkuvást és behódolást.

A szentmisét követően mindenki átsétál a Szent Anna Otthon udvarába, ahol *Portik-Hegyi Kelemen* gyergyói főesperes mond ünnepi beszédet, majd *Orbán Szabolcs*, az erdélyi ferences rend tartományfőnöke szenteli fel Szent Anna tiszteletére a dévai Szent Ferenc Alapítvány gyergyószentmiklósi házát különleges módon: a tiszta hóból az Otthon lakói hógolyót gyúrtak és a már vízzel megszentelt hógolyókkal ügyesen megdobálják az új épületet!

– „Tanítsuk meg gyermekeinket imádkozni, hogy ne sodródjunk szét a világba. Azért választottuk Szent Anna nevét a gyergyói otthonnak, hogy ő járjon közben, tanítson imádkozni a családokért. Nemcsak a fiatalok kell imádkozzanak, hanem mi magunk is” – mondta Bőjte Csaba testvér beszédében.

Az ünnepi esemény meglepetése a Pécsi L. Dániel jelképművész által elkészített és átadott Szent Ferenc Alapítvány címeres zászlaja, melyet az alapítvány húszéves működése alkalmából adományoz Bőjte Csaba testvérnek és az Otthon vezetőinek/lakóinak. Pécsi L. Dániel köszöntő beszédében hangsúlyozza: – *Az alapítvány zászlajának alapszíne fehér. Ismeretes, hogy a fehér szín az isteni fényt, a tökéletességet, a tisztaságot és az ártatlanságot jelképezi. Ez a puritán megjelenítés méltó kifejezője Csaba testvér szellemiségének és tevékenységének. A pólyán a Hit, Remény, Szeretet felirat olvasható, amely Csaba testvér több mint két évtizedes áldásos és küldetéses tevékenységének szellemi üzenetét az ismert jelmondat méltóképp kifejezi.* Orbán Szabolcs testvér Szent Anna közbenjárását kérte az Otthon vezetőire és annak lakóira, majd megáldotta a Szent Anna Otthont, valamint a Szent Ferenc Alapítvány címeres zászlaját.

László Orsolya és férje, *László Pál*, a Szent Anna Otthon vezetői kicsinyeket és nagyobbakat egyaránt befogadtak, akik külön műsorral kedveskedtek az ünnepség zárásaként. Pali kérdésünkre elmondta, hogy ő maga Csaba testvérnél nevelkedett Déván hét évig, majd lovászi fiúként ismerkedett meg feleségével, Orsival, akivel immár a közös gyermekükön kívül egy nagyobb család vezetői is. Pali és Orsi tudja, hogy nagy lehetőséget adott kezükbe az Úr, amit ha ügyesen kamatoztatnak, egyre szépülhet és gyarapodhat családjuk... Pali Csaba testvért Édesapja helyett apjaként szereti és ragaszkodik útmutató szeretetéhez... Mint meséli, vasárnaponként a bentlakó fiatalokkal együtt mennek templomba, mint egy nagy család. A vendégeknek közösen sütötték a süteményeket. Hétvégén a lányok itthon segítenek, mindenki maga tesz rendet a szobájában, ez idő alatt a fiúk a lovardában tevékenykednek. – Megpróbáljuk a gyermekeket úgy nevelni, hogy majd a nagybetűs életben is megállják a helyüket – egészíti ki László Orsi férje gondolatait.

A Szent Anna Otthon azoknak a bajban lévő fiataloknak nyitotta meg kapuit, akik a felsőbb osztályokat Gyergyószentmiklóson végzik. *Nevai András* és *Mária* Arizonából támogatták az otthon elkészültét, mely a *Renovabis katolikus* segélyszervezet jelentős támogatásának, valamint egy *sződligei* házaspár adakozásának köszönhetően készült el.

Frigyesy Ágnes

**Sorok KILYÉN ILKA színművésznőről,
a marosvásárhelyi Nemzeti Színház
Tompai Miklós Társulatának tagjáról,
a *Rekviem egy házért* című
kamaradarab előadásának kapcsán.**

Könnyű dolgom lenne száraz adatokat felsorolni egy ismert és elismert művésznőről. Ám, ha az ember tudja, hogy annak a művésznek azért adott szemet az Isten, hogy ne csak nézzen, hanem lásson is vele, és azért kapta a lelkét, hogy az ne üres szólamként éljen benne, hanem hogy át tudja fogni vele a világegyetem lényegét, akkor talán mi is rádöbbenhetünk embervoltunk igazi céljára. Aki megtalálta a kulcsot ahhoz a szobához, ahol hétpecsétetes titokként őrizi a sors a minden ember földi küldetéséről szóló írást, arról sokkal nehezebb, vagy talán már nem is lehet újat írni. Aki, ha csak megszólal, behunytt szemmel is érezni lehet a körötte röpködő angyalokat.

Kilyén Ilka varázslatos személyiségéről már többször is szerettem volna szólni, ám úgy látszik, ez is így volt megírva valahol, hogy Ő hívjon meg a *Rekviem egy házért* című kamaradráma előadójaként, hogy szinte magától adódjon a lehetőség elmondanom azt, amit már régen akartam.

Vannak az ember életében olyan percek, amik a (szinte) teljes nyugalom érzését keltik. Erről sokszor és sokat írtam, bár mostanság elég ritkán fordult elő velem. Még akkor is, ha a darab mondanivalója – a maga ősigazságaival –, felkavarja az ember lelkét, de csak annyira, hogy elgondolkodjunk rajta: vajon hasonló helyzetben helyt tudnánk-e állni ilyen szinten mi is, ahogyan azt Medgyessy Éva, a szerző megírta, és Kilyén Ilkának sikerült úgy megjelenítenie, ahogyan az bárkivel megtörténhetett volna (s bizonyára meg is történt azokban az időkben). Mindannyiunk életében voltak házak, otthonok, amikre már csak emlékezni tudunk, de amiket soha semmi ki nem tud törölni a sejtjeinkből, hiszen többször is leírtam már, hogy az otthonérzet fogalma sehol másol, de a lélekben lakozik, ahonnan többé senki és semmi nem tud kilakoltatni.

Ez a darab is arról szól, hogy volt egyszer egy ház, amit egy kegyetlen kor minden értéket leromboló végrehajtói lebontottak, megsemmisítettek, a házat, ami sok embernek a múltját vagy akár teljes életét jelentette, egyszer csak meghatározó dolgok ott történtek meg vele. Jók, vagy rosszak? A rosszak súlyát ennyi idő távlatából már csak a mindent átható szeretet tudja ellensúlyozni és enyhíteni.

Kilyén Ilka zseniálisan oldja meg ezt az emberpróbáló feladatot, szelíd-gondoskodó, mégis határozott egyénisége lenyűgözi a nézőt. Bevallom, időnként megtelt a szemem könnyel, ahogy el tudta hitetni velem, hogy a gyermekkorban mindenhatónak vélt apa, felnőtt korunkra egyszer csak esendőt, kiszolgáltatottá válhat, s ilyenkor derül ki, hogy ki milyen emberré formálódott vagy éppen milyen jelleműnek született. Segítőnek, melegszívűnek avagy sérelmeket visszadni akarónak. S ilyenkor ébred rá a lélek újra és újra, hogy nincs törekenyebb az emberi életnél, nincs törekenyebb a vélt hatalmagnál. Egyetlen dolog örökéletű csak, ami át-meg átszövi a legelesettebb pillanatainkat is: a szeretet. A díszlet (Szabó Annamária), a világítás, a zenei betétek, az

egész előadás hangulata a rendező, Kovács Levente karmesteri pálcája alatt a szeretet diadaláról beszél.

Szerintem a humánus csodája és emberségünk betetőzése az, amikor végre előbújhatnak belőlünk az addig féltve titkolt énk, hajlamaink sajátosságai, a fájdalmas szeretet megnyilvánulásai. Az, amikor vélt sérelmeinket adódó alkalommal nem megtorolni



igyekeznünk azon, aki már képtelen a védekezésre. Ám a lélek működő törvényei szerint mégis ráöntjük szavakban kifejezhető, de túl mélyre fúródott tuskéink sokaságát. Ugyanakkor, ezzel egyidőben a gondoskodás és szeretet folyamatos megnyilvánulásaival hozzuk tudomására, hogy mindennek ellenére szeretjük őt és számíthat ránk, bármi is történjék. Még tragikusabb a dolog, ha egy

szülőnek kell olyan körülmények között végighallgatnia a vádnak tűnő mondatok sorát, aki már képtelen szavakba formálni a védekezést, hogy a végén kiderüljön: azért óvta, tiltotta gyermekét a szerelmétől, mert túlságosan szerette őt és tudatában volt egy ilyen kapcsolat millió (akár halálos) veszélyt magában hordozó mivoltával. Hogy a két fiatal, a lány apjának tudta nélkül mégis egymásra talált, az az élet törvényeinek egyike, a darab szerzőjének szavaival: „Volt egyszer egy lány. És egy férfi. Akik szerették egymást. És akik jól döntöttek vagy rosszat léptek. Igazat beszéltek, vagy hazudtak. Egymásnak és maguknak. Vagy hallgattak. Csupa szeretetből. És volt egy másik férfi is. Aki megtagadta azokat, akiket a legjobban szeretett. Csupa szeretetből.”. De, hogy mégis az apa félelme igazolódott be a történet tragikus végkifejletében, az szintén az élet törvényének tudható be. Mert örök törvény az, hogy a bestiális rendszerek, izmusok magukat mindenhatónak képzelő pribékjei minden időkben könyörtelenül elbántak azokkal, akik megpróbáltak egy emberibb világot maguk köré képzelni. És végül az is kiderült – az Apát megtestesítő Makra Lajos tekintetéből, gesztusokból, mélyen átélte, finom eszközökkel dolgozó nagyszerű alakításából –, hogy ennek az emberibb világteremtési lehetőségnek maga az apa is részese volt, de a lány csak most tudta meg ezt, amikor apja tehetetlenül, bénán ül egy tolószékben és teljes egészében ki van szolgáltatva neki. És volt egy ház, igen, VOLT EGY HÁZ...

Sokat, és sokféleképpen beszélhetnék Kilyén Ilkáról, aki verses-zenés előadójaként sokaságával mindig elbűvöli hallgatóit, tisztaságot sugárzó egyénisége minden szerepében felülmúlja a szerepét. Ő biztosan tudja, hogy a remény az egyetlen, amibe belekapaszkodhat a lélek, s a reménynek szívén át a vágy, a könny, a bánat, a szerelem mind-mind menedékre találhat. Azt hiszem, túlzás nélkül, nyugodtan kimondhatom, hogy térségünk egyik legnagyobb, ha nem éppen legnagyobb magyar előadóművésze Kilyén Ilka. Elsívárosodott, elszemélytelenített világunkban Ő a szeretet fáklyavivője. Köszönjük, Ilka!

B. Osvát Ágnes

Tündérkert – énekes misszió Erdélyben

A Marosszéki Kodály Zoltán Gyermekkar tevékenységéről

A zene ereje hatalmas. Egy dal, egy dallam emlékeket idéz fel, megváltoztathatja az életedet. „Csak az a zene szólhat a néphez, amely a nép saját ősi zenei hagyományából nőtt ki” - mondta Kodály Zoltán. Mi Kodály Zoltán örökösei vagyunk...

2007 szeptemberében érkezett Szovátára két elszánt, lelkes zenetanár az anyaországból azzal a céllal, hogy Szovátán és a felső-nyárádmenti iskolákban vagy iskolán kívül magyar népdalt és egyházi éneket tanítsanak a gyerekeknek.

Egyikük szerzetesnővér, **Nagy Éva Vera SSND**, másik társtags tag **Czakó Gabriella SSNDT**, az iskolanővérek nemzetközi katolikus szerzetesrendjének tagjai. Mindketten bátor nők, akik boldogok is. Évek óta készültek erre a lépésre és maguk is alig hitték, hogy megvalósult. Kodály és Bartók nyomán a határon túli magyarság képzésének, az éneklés és a zenei képzés teljes embert formáló hitének elkötelezve kezdték el munkájukat. A jót, a lelkesedést, a reményadást, az örömet, a játék lelkét hozták, adták és adják át nap mind nap.

2012-ben már több helységben működik az **Erdélyi Tündérkert Alapítvány Marosszéki Kodály Zoltán Gyermekkórusa**. A tanítványok száma állandóan gyarapodik. Eddig több száz gyerek tanult meg furulyázni, énekelni, kórusműveket előadni, a délutáni és a hétvégi mozgó zenetanórában. Az elmúlt időszakban számos körutazást tettek Magyarországon és a Kárpát-medencei Kodály versenyeken, ahol sikert sikerre halmoztak, díjazottként még nemzetközi kórusfesztiválokon is részt vettek.

Az egyik nyárádmenti szülő így nyilatkozott eddigi tevékenységükről: „Amíg a nővérek nem jöttek ide, mi nem is tudtuk, hogy ilyen tehetségesek a gyerekeink”. Léleknyitogató hallani a gyerekeket, reményt adó látni, hogy mire képes az elkötelezett és szakmailag minőségi pedagógiai munka, mert nem csak a kórus, hanem a közösség is formálódott a Tündérkertben.

Nagy Éva Vera 1980-ban, 15 évesen tíznapos erdélyi kiránduláson vett részt, talán akkor nyílt először a szeme Erdély szépségeire, a hegyekre, a fenyőerdőkre, a folyóvölgyekre, a pisztrángos patakok által szabdalta gyönyörűséges tájra, az erődtemplomok, a székely kapuk csodálatos világára, ugyanakkor az emberek kemény, küzdelmes életére, a földalatti mozgalmak megtartó erejére, a hitből fakadó emberségre. Ettől kezdve visszavágyott Erdélybe. „Boldogok, akik álmodni mernek és álmokért kemény pénzzel fizetnek, hogy testet öltösson az emberek életében.” mondta Suenens bíboros. És az álom valósággá vált. Iskolanővérként, középiskolai énektanár- karvezetőként budapesti, szegedi, debreceni élet és iskolamunka után Erdélybe költözött, hogy önkéntes tanárként missziós feladatot lásson el a székelyföldi gyerekek közt.

Elmondása szerint négy gyökérből táplálkozik a döntése, ami Erdélybe hozta. Az egyik a rendjük lelkeségének lényegével való találkozás, a szegények szeretete és szolgálata, a

missziós vállalkozás és kezdeményezés, odafigyelés a társadalom peremén élőkre. Felkeltette benne a vágyat, hogy a kisebbségi sorsban élők közé jöjjön dolgozni. A másik a zene. A kecskeméti Kodály iskolában felnevelkedve s a Zeneakadémia karvezetés szakát elvégezve a népdal, a kórus-éneklés élete fontos részévé vált. Ahányszor Erdélyben járt, mindig megérintette az a csodálatos ősi világ, amely a népmesék, népdalok levegőjét árasztja még ma is. Kultúrájának gyökereire bukkant Erdélyben, és ez egyre vonzóbbá tette a helyet. A kecskeméti Kodály iskola alapítójának, **Nemesszeginé Szentkirályi Mártának** szellemi örökségét szeretné tovább vinni, újjáéleszteni a kodályi eszmét az erdélyi magyarok körében. A harmadik erőteljes hatás a magyarságában való megerősödés. Ez jelenti az ősi magyar kultúra, a nemzeti értékek felfedezését, a határon túli magyarok sorsáért való elkötelezett aggódást és fáradozást, mely sokak példája, a millennium éve, találkozások, olvasmányok hatására alakult ki benne. Mint iskolanővér különös felelősséget érez a határon túliakért, mivel rendjük a Kárpát-medencei múltjából ered. A magyar rendtartomány Erdélyben vert gyökeret először, itt volt az első anyaegyházuk is. Trianon előtt Erdély területén 19 ház működött! A negyedik a mentálhigiénés tanulmányai során szerzett ismeretek és tapasztalatok. Ösztönző volt a sok hiteles életpélda, a tudatosulások bátorságot adtak élete alkotó megéléséhez.

Az erdélyi tapasztalatokkal párhuzamosan egy évig tartó párbeszéd indult el felelős vezetőikkel egy esetleges erdélyi kezdés lehetőségeiről, módjáról. Lassan formát öltött a szolgálat módja, helyszíne, a támogatók, a szellemi, lelki, anyagi háttér. Czakó Gabriellában, a kiválóan képzett, tehetséges, tapasztalt, elhivatott zenetanárban és a rendnek társult tagjában társat talált elképzeléseihez. Istenben bízva indították el énekes missziós munkájukat, mely sok gyerek és család sorsában jelentős változásokat hozott. Létrehozták alapítványukat, melynek neve: **Erdélyi Tündérkert Alapítvány Hátrányos Helyzetű Gyerekekért...**

Czakó Gabriella is 2007. szeptember 8-án, Kisboldogasszony napján érkezett Nagy Éva Vera nővérrel Erdélybe. Az ötlet, hogy egyszer Erdélyben, mint vándortanító működjék, Szegeden a Karolina iskolában fogalmazódott meg, együtt dolgozva Verával, akinek Erdély iránti elkötelezettsége hol zavarba ejtette, hol csodálkozásra készítette. Kodály Zoltán és Bartók Béla erdélyi népdalgyűjtő útjaikról gyönyörűséges népdalokat hoztak magukkal. E népdalokból az elmúlt évtizedekben több százat tanult és tanított meg tanítványainak Szegeden, Kisteleken, Budapesten, Szentendrén és az angliai Caventryben, ahol tanított. „Nem arról hajnallik, amerről hajnallott...” tanulta, tanította huszonévesen ezt a gyönyörű székelyhodosi népdalt, s lásd, egyszerre csak itt állok a földjén. Örömmel csatlakozott a Vera nővér által megálmodott missziós munkához, hogy a méltatlanul elfeledett kicsiny falvak apróbb és nagyobb gyermekei számára egy boldogabb és szebb gyermekort álmodjon - tündérker-

tet. Erdély tündérbertje számtalan vidám és boldog, mosolygós arcú gyereket jelent nekik.

Az énekes misszió sajátos formája a lelki, kulturális nevelésnek és a szociális gondoskodásnak. Faluról falura járva szolgálják a nevelést, a tehetséggondozást. Személyes és ingyenes segítségnyújtásukkal bátorítani szeretnék a kisebbségben élő szegény magyar családokat, ezzel a reményre, a jövőépítésre biztatva őket. Rendjük fő feladata elsősorban a rászoruló gyerekek nevelése. A zenei nevelés sokoldalúan fejleszti a gyermek képességeit, a ritmusérzékét, a tiszta éneklés iránti készségét, élesíti a memóriát, a tiszta pontos egyszólamú éneklést, a többszólamúság pedig pontosságára nevel, fejleszti a koncentrációs képességet

Kodály Zoltán legforradalmibb gondolata az volt, hogy „legyen a zene mindenkié” Ezért épített a mindenki számára legkönnyebben hozzáférhető hangszerre, az emberi hangra. Ki kell emelnem Kodály Zoltán valamikori írását: *„Mit akarunk a régi székely népdalokkal? - a magyarság újjászületését a zenében, mivel a székely népdal még él, erősödik a hangja. Ma is a székely a legmagyarabb magyar, és a magyar csak úgy lehet újra magyar, ha mennél székelyebbé tud válni”* A székelyek által megőrzött dallamokat „csodakút”-nak nevezte. Nagy Éva Vera és Czákó Gabriella ezt így fejezik ki: *„Mi is az élő népzene, néphagyományra bukkantunk itt, a Székelyföld eldugott kis falvaiban, s az ősi kultúrát őrző és továbbadó öregre. Megtanulva tőlük a falujukra, vidékükre jellemző dalanyagot, próbáljuk azt visszatartani unokáinknak, dédunokáinknak. Visszaadni egy közösség életeterejét, amit kultúrájukban megőrzött, segíteni gyökereket találni egy elgyökértelenedő ifjúságnak. A Tündérbert Iskola, mozgó ének- zeneiskola, amit az Erdélyi Tündérbert Alapítvány tart fenn, az alapítvány pedig a Miasszonyunkról elnevezett Szegény Iskolánövérrek rendjének missziója. Szováta és néhány nyárádmenti falu, község tartozik hozzánk, összesen 7 helységben tevékenykedünk. Ezen helységek a Felső-Nyárádmente apró kis eldugott falvai: Jobbágytelke, Székelyhodos, Ehed, Deményháza, Mikháza, Köszvényes, Nyárádremete”. E vidéket mind a mai napig is „Szentföldnek” nevezik. A kezdetektől segíti munkájukat a szováta plébános Oláh Domokos kanonok, a Teleki Oktatási Központ igazgatója Márton Zoltán, Szováta város polgármestere Péter Ferenc, alpolgármestere Hegyi Mihály, és természetesen a nyárádmenti községek-falvak vezetői és a szülők.*

Hétközben kijárnak a falvakba, szombatonként pedig közös kóruspróbára Szováta gyűjtik össze a gyermekeket. A hétvégi iskolában s az iskolai vakációban megrendezett műveltségi táborokban élményszerű tanulás folyik, a zenei művelődés mellett magyar irodalommal, nyelvtannal, drámajátékokkal, történelemmel, néprajzzal, Kárpát-medence földrajzával, kézműves foglalkozással, sporttal, gyerekjátékokkal, tánctanulással és táncbázzal.

Olyan kevesen vagyunk, hogy a műveletlenség luxusát egyetlen magyar sem engedheti meg magának. Megszerezni, színvonalon tartani nehéz, elveszíteni könnyű. Aki nem tud énekelni, bizony nagyon szegény ember. Bartók Béla, Kodály Zoltán feltarisznyált bennünket énekkel ezer meg ezer esztendőre. A zene lelki táplálék és semmi mással nem pótolható, mivel a léleknek vannak régiói, melyeket csak a zene világít be. És aki részese volt az ő munkájuknak, nem felejtí azt el soha életében.

Mindezek után néhány őszinte, értékelő vélemény

Csiki Dénes kanonok, Nyárádköszvényes

Iskolánövérrek a Tündérbertben. ...A földrajzi adottságokon, a mesébe illő domborzaton messze túlmenően csodálatos világ ez. A Nyárádmente korábban elfelejtett vidék volt. Mostanában kezdik felfedezni, hogy azért itt is vannak értékek, s ebben az iskolánövérrek nagyon sokat tettek. Sok jó tehetségű gyereket fedeztek fel, a gyerekek szereplésein keresztül az emberek felfigyeltek az értékre, megmozdult az érdeklődésük. Istenáldásai ennek a vidéknek... A gyerekek is nagyon szeretik őket, ragaszkodnak hozzájuk, szívesen tanulnak tőlük. Az is nagyon vonzó számukra, hogy kirándulni viszik őket, külföldi és belföldi turnékra, díjakat nyertek, és talán az a legnagyobb áldás, hogy megtanultak gyönyörűen énekelni, furulyázni, táncolni...

Gáll Lajos, Nyárádremete polgármestere

Nekünk, erdélyi magyaroknak nagy szükségünk van a magvetőkre. A huszadik század mostoha volt velünk, hol ide, hol oda dobáltak, kétségbe vonták emberi mivoltunkat is. Mások akarták megmondani, hogy kik vagyunk, mik vagyunk. A kommunizmus idején nemcsak anyagi javainktól fosztottak meg bennünket, hanem igyekeztek elvenni tőlünk a szellemieket is. A székely rendtartó falu megszűnt, generációk hiányoznak ősi falvainkból, kitéve minket annak a veszélynek, hogy egy kultúra, egy értékrend hal ki, megy veszendőbe. A tisztesség, becsület, remény, erkölcs, adott szó elveszítették az értelmüket.

A jó sors nekünk Terézia anya nővéreit adta, őket küldte hozzánk, hogy juhait maradékát összegyűjtsék. Azt a tudást, hagyományt, amit szülők nem tudtak a gyerekeiknek átadni, ők áldásos munkájukkal pótolják. Terézia anya lányai a magvetők, reméljük, az általuk elszórt mag jó földbe került és százszoros termést fog hozni. Vera nővér és Gabi néni munkájának eredménye már látszik, s bízunk benne, hogy Isten segítségével a termés is beéri. Isten áldását kérjük munkájukra.

Tóth Guttman Emese, a Romániai Magyar Dalszövetség elnöke, Kolozsvár

Hivatás, küldetés, feladat. Százhangú orgona a magyar népzene, mindenre van hangja a szolid tréfától a tragédiáig. (Kodály Zoltán). E mottó hívja fel a figyelmet a lélektől lélekig ható kapcsolatok építésére, plakátokon, meghívókon, műsorfüzeteken az Éneklő Ifjúság Kodály Zoltán szellemében gyermekkari találkozóra, amelyet a Romániai Magyar Dalszövetség szervez meg évenként. Így sikerült megismernünk a Maroszáki Kodály Zoltán Gyermekkarral és két elhívatott szakmailag magasán felkészült tanárkarnaggal: Czákó Gabriellával és Nagy Éva Verával... Ez az átfogó, egységes, anyanyelven való tanítás-tanulás nem utolsósorban párosul Nagy Éva Vera és Czákó Gabriella mélyen vallásos lelkületével, akik igaz hittel, reménnyel, szeretettel teljesítik küldetésüket. Karizmatikus egyéniségük magával ragadja tanítványaikat... Megjelenésük örömtől sugárzik. Öltözetük a gyönyörű székely népviselet, oldalukon kis tarisznya furulyával. Mosolygó arccal énekelnek, szívből muzsikálnak, fegyelmelzetten játszanak. Ezáltal humanusabbak, a belső rendet becsülő, a szepet észrebevonó emberek, alázatosabbak egy-

más iránt, érzékenyebbek másokkal szemben, az életük harmonikusabb, a belőlük áradó szeretet nagyobb és mindezek által közelebb kerülnek Istenhez. Ez a nevelés hiánypótló, mivel az iskolából kivették a zene megértésének lehetőségét. E feladat pótlását Czakó Gabriella és Nagy Éva Vera eredményesen valósítja meg nagy áldozatokkal-odaadással. Isten áldása legyen további áldozatos munkájukra. Méltó befejezésként újból Kodály Zoltán szavait idézem: „Itt valamennyien azt valljuk, hogy az élet zene nélkül nem teljes és mit sem ér. Szeretnők beoltani ennek tudatát mindazokba, akiknek sejtelmük sincs arról, micsoda szépségek rejlenek a zene tündérkertjében.”

Bodó Márta: újságíró, Kolozsvár

Vallomás zenéről, nevelésről, a reményről, Kodályról, Erdélyről, magyarságról, kultúráról, a Tündérkertről. Katolikus lapnál dolgozó szerkesztőként elég jó rálátásom van az erdélyi egyházi élet eseményeire, szervezeteire, a tevékenységekre, az azt végző egyénekre és csapatokra, szerzetesrendre. A szovátai főhadiszállással a Nyárádmentén tevékenykedő iskolanővekről mégis viszonylag későn hallottam először, akkor is mintegy véletlenül egészen más helyszínen és kontextusban. Hogy pontosan mit csinálnak és ez a csendben, rejtetten zajló tevékenység mit és mennyit ér, azt jóval később értettem, helyesebben éreztem meg. Vera nővérrel és Gabriellával az iskolanővérek kolozsvári zárándoklatán ismerkedtem meg, amikor nővértársaikkal együtt az egykori kiváló iskolát, a Marianumot látogatták. „Hogy ami Szovátán és környékén történik, arról egy kórustalálkozó alkalmával győződtem meg. A kolozsvári elit iskola dísztermében zeneiskolai kórusok énekeltek vagy játszottak a színpadon, kisebb-nagyobb létszámú, fekete-fehér ünnepi ruhás gyerekek álltak ott megilletődötten, feszülten, fáradtan, izgulva. Szépen becsületesen megtanult és előadott produkcióknak tapsoltunk, lassan belefáradva az egymás követő együttesek egyhangú szemlélésébe. És akkor következett a Szovátai Tündérkert: színes, székelynépi ruhás lányok és fiúk, mosolyogva léptek a világot jelentő deszkákra, úgy, hogy a borús nap délutánján ott a teremben kisütött a nap, vidámság költözött a kissé már elfáradt nézőközönség szívébe, és megszólalt a zene, népdal, népi gyerekdal, és csengett és kacagott, jókedvű volt, étellel teli. Teli torokból énekeltek, de nem harsányan, falusiasan, volt ott finomság, visszafogottság, színek, árnyalatok, miközben ez volt az egyetlen nem profi, nem zeneiskolásból álló kar...Őszinte vallomás ez a kitartó és szívvel-lélekkel-hittel végzett munkáról, a Kodály módszerről és annak értő alkalmazóiról, a zenéről és annak lelket mozdító segítő hatalmáról... Azt kívánom, hozzám hasonlóan minél többen éljék meg mindezt, és sok erőt kívánok a megkezdett kicsiny mű terebélyes fává növeléséhez!

Kovácsa Ibolya szülő, Szováta

(...) Mindezt a sok áldozatos munkát és fáradozást – tudjuk- a hit, remény és szeretet isteni erények irányítják Vera nővérben és Gabi néniben, és hisszük azt, hogy e három erény erőt és kitartást ad az elkövetkező évekre is. Az Úr áldását adja minden léptükre és döntésükre, minden elkezdett és el nem kezdett munkájukra. Mindezt a szovátai szülők nevében kívánom.

Dr. Szarka György, Magyar Örökség díjas honismereti vezető Budapesten, az Erdélyi Tündérkert Alapítvány ösztöndíjrendszerének motorja.

Kodály tényleg mosolyog, mert valahonnan biztosan látja azt, amit a nyárádmenti falvakban történik az ő szellemében. Két lelkes iskolanővér felelevenítette a Nyárád mentén szunnyadó zenei és tánc hagyományokat. Több száz falusi fiatal tanítanak, hogy ezek a hagyományok újra életre keljenek, szárnyra kapjanak, és immár példaként szolgáljanak a Kárpát-medencében és szerte a világban, ahol él és hat a magyar kultúra. Hagyományainkhoz való ragaszkodásban mi magyarok előbbre vagyunk a szomszéd népekhez képest, hála legyen Istennek. Mindez köszönhető Kodálynak, Bartóknak, a tánc ház-mozgalomnak, és főleg hagyományaink mélyrétegeinek és sokszínűségének. Öröm nézni Jobbágytelkén, Mikházán, Köszvényesen, Nyárádremetén és a többi helységben a csillogó szemű fiatalokat, ahogy bemutatják nekünk produkció-szintű előadásukat néptánc és népdalkinccsükből. Őket nem szánalomból segítjük, hogy továbbtanulhassanak, hanem azért, mert bennük látjuk a magyarság jövődjét. Nagyon fontos, hogy otthon saját falujukban láthatjuk előadásait. Rájönnek arra, hogy a falu érték, amit nem szabad elhagyni. Érték, mert tiszta a víz, tiszta a levegő, tiszták a tekintetek, és tiszták a hagyományaik. Mindezek a globalizáció lecsengése utáni magmaradásunk zálogát képezik. Ennek fényében a nyárádmenti missziós munka nemcsak Kodály, hanem a reménység mosolyát is jelenti.

Nyisztor Ilona népdalénekes, hagyományőrző, Pusztina, Moldova

Nyárádmenti és szovátai gyerekek pusztinai magyarháza Kodály Háy János c. daljátékát hozták el. Sokan esze gyűltek a házba, szép pusztinai népviseletbe öltöztek vendégeink tiszteletire. Annyira jól, profisan adták elő, hogy egy köhögés se lehett hallani a terembe. Vastapsat kaptak a vendégek és megköszönésként mées enekeltünk, meseltünk, táncoltunk nekik, még meg tanyitattuk őket egy két énekre. Köszönet Czakó Gabriellának és Nagy Évának, hogy megtisztelt bennünket Kodály Zoltán Háy János című daljátékának előadásával.

Kelemen András: a háromszéki Réty község fúvósok vezetője így fejezte ki: „Önöket a jó Isten küldte Székelyföldre, ezért szól a gyerekközösség hangja hozzá méltóan”

Eddigi tevékenységeikről számos oklevél, díszoklevél, díjak, különdíjak szólnak, felsorolásuk sok lenne. A legutóbbi szereplésüket viszont feltétlen meg kell említenem. Hangfelvételeik alapján a nyár folyamán meghívást kaptak a Summa cum laude Nemzetközi Zenei Fesztiválra Bécsbe, melyet hatodik alkalommal rendeztek meg. 5 kontinens 19 országából 34 együttes, 1600 fiatal érkezett A mi kis együttesünk Erdélyből, Marosszékről, Európát képviselte. A gyermek vegyeskari kategóriában az Új-Zélandi Cantala leánykarral egyetemben megnyerték a versenyt, I. díjat nyert a Marosszéki Kodály Zoltán Vegyeskar, az Erdélyi Tündérkert énekesei. Összefogásból, odaadásból, szorgalomból, szakmai hozzáértésből jelesre vizsgáztak. Ezzel az eredménnyel, áldozatos, kitartó munkájukkal világgraszoló sikert értek el, amihez m,i székelyföldi zenekedvelők szívből gratulálunk. Isten áldása kísérje tovább misszionárius munkájukat!

Szováta, 2012. október hó

Derzsi Ferenc

Veress Zoltán

1936. 02. 25.–2013. 02. 04.

Az elmúlt hónapokban a magyar nyelvű – írott és elektronikus – sajtót bejárta a hír a szekus dossziékból előkerült közéleti, irodalmi-művészeti élet némely ismert személyiségének érintettségéről. A téma nem új, Szilágyi Domokossal kapcsolatban lapunk is közölt állásfoglalás, és most, az újonnan megszűnt személyek között találkozhattunk Veress Zoltán nevével is. Személye közismert, lapunkban mindannyiszor beharangoztuk az általa Svédországban megálmodott, létrehozott, éltetett EKE Könyvek egy-egy újabb kötetének megjelenését. Lánya, Bereczki-Veress Biborka megküldte lapunknak Nyílt levelét, ezt szerkesztettük be előbb, azzal a reménnyel, hogy a súlyos beteg Veress Zoltán lapunkban olvasni fogja a régi barátság jegyében közölt sorokat.

Nem sokkal ezután érkezett a hír: Veress Zoltán február 4-én elhunyt. Biborka ezt követően megküldte apjáról szóló megemlékezését is. Most az olvasó elé tárjuk (a helyszíne parancsolta minimális vágással) mindkét, a lélek mélyéről fakadó szerető gyermeki vallomást. A bennük foglaltakat mindenki tegye saját életpasztalatainak, lelkiismeretének mérlegére, de csak azok ítéljenek, akik szintén szenvedő alanyai voltak a rettentő időknek, és úgy érzik, minden vonatkozásban tiszták maradtak...

Mindehhez tegyük hozzá: a romániai nemzetiszocialista terror nemcsak egész generációk akkori életét tette tönkre, hanem máig hatóan kísért, fojtogatva a túlélőket, sőt a sírba is utánuk nyúl. A mi dolgunk, hogy ne hagyjunk neki további teret, és legalább lelkünket tisztítsuk meg tőle, a többi már talán könnyebb lesz.

Veress Zoltánt aligha fogja valaki szebben búcsúztatni, mint szeretett lánya, a legfőbb bíró pedig ítélni fog, sokkal bölcsebben és igazságosabban, mint mi, halandók tennénk. (K.P)

Bereczki-Veress Biborka

Nyílt levél a leleplezetthez

Drága Édesapám!

Székeludvarhelyi származású férjemet egyemista korában meghurcolták a román hatóságok „nacionalista és sovén megnyilvánulások” miatt (szurkolt a magyar fociválogatottnak). A rektor táviratot küldött a szüleinek, hogy azonnal utazzanak Kolozsvárra a fiúkkal kapcsolatosan felmerült problémák miatt. A távirattal egyidejűleg hazatelefonált a férjem, hogy a rossz hír ne érje váratlanul a szüleit. Apósom rémülten kérdezte – tanulmányi lemaradásra gyanakodva – hogy mi történt. Valami magyar-ügy miatt – válaszolta a férjem, mert akkoriban nem volt tanácsos ilyen dolgokat telefonon részletezni. Apósom megkönnyebbülten sóhajtott: Ja, már azt hittem, hogy valami baj van! – célozva így arra, hogy a becítálások mennyire általánosak voltak azokban a felejthetetlen években.

Ja, már azt hittem, hogy valami baj van, mondom most én is neked a „leleplezéssel” kapcsolatban. Hiszen előbb-utóbb a legtöbbünkről kiderítik, hogy behívták, aláírt, „jelentett”. Furamód most leginkább a halott vagy a halállal farkasszemet néző, nyolcvan év körülíeken van a sor. Csak hálások lehetünk a nagylelkű leleplezőnek, hogy bár megmagyarázhatatlan módon három évig hallgatott az információval, mégsem a sírba nyúlt utánad, s megadta ezenmód azt a lehetőséget neked, hogy válaszolhass, s lehetővé tette, hogy a legtöbben, akik ismernek téged, s még emlékeznek azoknak az időknek a poklára, változatlan bizalmukról biztosíthassanak. Nem kétszem, hogy ha élne, szegény tisztalelkű, bodzavirágszedő barátod, aki hozzád szaladt mentőkért telefonálni, amikor a kislányát súlyos baleset érte a csúszdán, az első között lett volna ezek között. Beismeréssel tartozom neked, hiszen én voltam, ha nem is valós oka, de mindenképpen ürügye annak, hogy téged annak idején a Securitate behívott, s vallomást kellett tenned. Ideje, hogy te is, Édesanyám is végre megismerjétek annak az ominózus szilveszternek a történetét, amit később nagy eredményességgel használtak fel a román állambiztonsági szervek a kolozsvári magyar értelmiség két generációjának kiterjedt betörésére és megfélemlítésére.

Ötödmagunkkal, a szemérmesen „háztartásbelinek” nevezett, munkanélküli Édesanyámmal, veled, a nálam négy évvel fiatalabb húgommal és (a súlyosan) beteg nagymamámmal laktunk a 49 négyzetméteres, átjárószobás Donáth úti tömbházlakásban. (...) Gimnazista voltam, amikor a mi lakásunk közelében – alig felfogható szerencseként – lehetőségünk volt átmenetileg használni egy külön garzonlakást, ami egy ideig megkönnyítette az életünket: te nyugodtabban végezhetted ott a munkád. Kikunyeráltam tőletek azt, hogy végre, életemben először, én is rendezhessek ott egy bulit: egy szilveszteri mulatságot. Ennek a szilveszternek a története az erdélyi magyar értelmiség súlyos sorsának példája és keresztmetszete: az alig húsz ember közül (már nem emlékszem pontosan, hányan voltunk) már hárman vetettek véget önként az életüknek, a többiek pedig – tanárok, orvosok, tudósok, papi méltóságok – Magyarországon, vagy szerte a nagyvilágban élnek, közülünk alig maradt valaki Erdélyben. Különös piktúra annak a szilveszteri éjszakának, hogy az egyik meghívott – egy korábbi osztálytárs, akiről később a saját anyja mesélte el nekem, hogy a mi családunkra „ráállították” – abban az időszakban, amikor tilos volt külföldieket elszállásolni, egy tősgyökeres anyaországi fiúval bukkant fel, akinek aztán fontos szerep jutott az események sorozatában. A másik szereplőjéről az estnek – azóta rég Magyarországon él –, később kiderült, hogy a román hadsereg egy magas rangú, magyar anyanyelvű tisztjének a gyermeke volt, s aki később a fülem hallatára telefonon előszóban „tájékoztatót” rólunk, mikor a kihallgatásaim egyikén bizonyításképpen az egyik tiszt felhívta, s a becenevén szólította.

Be kell neked – így, annyi év távlatából – vallanom, hogy ráadásul én, mint házigazda nem is voltam éjjel háromnegyed egy és kb. negyed három között otthon, mivel találkám volt a város távoli részén, a Horea úton. Tehát lemaradtam a hagyományos egy órai magyar éjfélről, amikor az otthon maradtak a román állam elleni halálos bűnként a recsegő táskarádió meghallgatták a magyar himnusz. Mire hazaértem, a buli már bomlófélben volt, egyesek már hazamentek, nemso-kára a többiek is szétszéledtek. Rákövetkező nyáron jött az egyetemi felvételi, amikor legtöbbünk, az erős konkurencia ellenére bejutott az egyetemre. Nemhiába neveltek úgy mindannyiunkat, hogy ha helyt akarunk állni, akkor kétszer olyan

felkészülteknek kell lennünk, mint azok, akikkel konkurálunk. Ezután kezdtek bennünket behívogatni, ránk ijeszteni, esetünkkel példát statuálni a kolozsvári fakultásokon. Az én meghurcoltatásom úgy kezdődött, hogy két öltönyös férfi megjelent a lakásunkon és elkérte azt a levelet, amit egy héttel korábban kaptam Magyarországról, a korábban számomra ismeretlen, de a szilveszteri bulin váratlanul megjelent anyországi fiatalembertől. A levél a legvaskosabb provokáció volt rajzokkal: egy sírkeresztel, Niku Csau felirattal, egy katonával, akinek a rangjelzésén Ion Spion volt olvasható és egyéb ehhez hasonló faragatlan badarsággal (valószínűleg megvan a Securitate archívumában), amelyek közül egyetlen is elég lett volna akkor ahhoz, hogy az embert az egyetemről vagy az állásából kirúgják. Ha tizenkilenc évesen az akkori körülmények között annyi eszem lett volna, tudhattam volna, hogy provokáció, s azonnal be kellett volna szolgáltatnom a levelet a rendőrségnek. De nem volt, így tehát elrejtettem a levelet, amennyire tudtam, és senkinek sem szóltam róla. De a belügyesek egyenesen azt a levelet kérték, vagy ha nem, bíztattak, hát megkeresik őket, házkutatási engedélyük van. Így hát elővettem. Máig talány, hogyan lehetett egy magyarországi állampolgárt rávenni arra, hogy egy ilyen levelet küldjön (vagy postázzon) nekem. Évtizedekkel később ez az ember, sikeres kutató, Stockholmban járt előadást tartani az itteni magyaroknak. Az előadásra nem mentem el, de az üdvözlését továbbították nekem. Azóta is rosszul vagyok, ha rágondolok.

Szóval bevitték több alkalommal, kikérdezték. Akkor fordult elő életemben először, s remélem utoljára, ott a Securitate Traian utcai épületében, hogy hangos kattogásra figyeltem fel mikor egyedül hagytak egy szobában, hogy „szálljak magamba”, s írjam le a szilveszter történetét. Aztán rájöttem: saját szívverésem volt. Leggyakrabban fenyegettek. Legfőképpen azzal, hogy téged, aki már korábban is politikai elítélt voltál, kitesznek az állásodból, mint ahogy valószínűleg téged is azzal, hogy majd engem tesznek ki az egyetemről. Emlékszem a rettenetes szorongásra, hogy mit írhatnak a valómásomban, amivel a legkevesebb bajt szerezzek másnak, csak már engedjenek el, csak már mehessek haza. Máskor csak jelentéktelen, apró részletek – viselt ruhák, ételek, italok – leírására bíztattak, amelyeket nagy megkönnyebbüléssel vettem papírra, nem gondolva arra, hogy erre hivatkoznak majd a vallatók a többi áldozatnak, hogy mindent, még ilyen apróságokat is tudnak rólunk. Legjobb emlékezetem szerint a sok kihallgatás alatt két emberről írtam olyat, amiért elmarasztalhatták őket: egyikük költőtársam volt a Varázslataink antológiában, alig ismertem, s aki korábban egy alkalommal olyan fesztelenül szidta a rendszert, ahogy óvatosságból vagy félelemből akkor soha senki, hogy ne okozzon bajt magának, s másoknak. Másikkal, ismert kolozsvári művésszel sok évvel később Stockholmban találkoztam. Elmondtam neki, hogy a Securitatén rosszat írtam róla. Komolyan rám nézett, s csendesen azt mondta: mindenkit hívtak. Haláláig aztán sokszor találkoztunk, egymást meglátogattuk, soha nem beszélünk többet a Securitatéről. Emlékszem, hogy a kihallgatások után milyen elkeseredett dühöt éreztem minden ízgága iránt, aki nyilvánosan megjegyzéseket tett a rendszerre, politizált, hogy ezzel milyen kényelmetlen helyzetbe hozza azokat, akiket akaratok ellenére be-bevitt a Securitate „feleltetésre”. (...)

De visszatérve rád, s még egy, a szilveszterezők szülei közül korábban „leleplezett” apára (a többi szülő tudomásom sze-

rint mindezidáig – szerencsájukra – nem lelt leleplezőre): ne haragudj, ne haragudjatok, hogy miattam, miattunk meghurcoltak nemcsak akkor, de most is. Eljött az ideje minderről beszélni.

Most, a „leleplezésed” kapcsán nagyon sok mindent megértettem: hogy miért döntöttetek az emigráció mellett ti, akik mindig úgy neveltetek, hogy a talpalatnyi földet, amin állunk, soha ne adjuk fel önként. Megértettem azt, hogy miért fagyott beléd a szó, s miért fordítottad figyelmed és tehetséged inkább a szerkesztés irányába, ahelyett, hogy írtál volna. Belém is belém fagyott akkor a szó. Írni csak tiszta szívvel, őszintén lehet. Megérttem most azt is – amiért korábban erősen neheztettem rátok –, hogy miért nem igényeltétek soha a nektek járó kártérítést a politikai büntetésben eltöltött évek miatt, hogy miért nem kértétek soha a romániai munkaéveitekért nektek járó nyugdíjat: mert azoktól többet semmit, se rosszat, se jót, soha.

Ismétlem, most már megértetek nagyon sok mindent, s köszönöm neked s Édesanyámnak, hogy azoknak a szörnyűségeknek ellenére, a kolozsvári vizsgálati fogság, a szamosújvári börtön, a kapnikbányai ólomfejtés, a misleai női börtön, a munkaszolgálat, házkutatások, kihallgatások, zaklatások után úgy és olyannak neveltetek, amilyen lettem. Soha nem engedtek titeket külföldre, nem futotta nektek autóra vagy személyi tulajdonú lakásra, viszont tettétek, amit lehetett, otthon is, a fenyegetettség közepette is, s ha a torkotokra forrasztotta is a megaláztatás a szót, külföldre csak akkor szöktetek, amikor „megpecsételt” múltatokkal újra elindult a kényszerítések új hulláma. Szakadatlanul dolgoztatok, létrehozatok halhatatlan gyermekverseket, Kriterion Kiskalauz könyvsorozatot, Korunk-füzeteket, Bolyai-díjat (hogy aztán később a Korunk történetének megírásakor meg se említsenek), Gombáskönyvet, majd Stockholmban Peregrinus klubot, s a magyar emigráció történetében a leghosszabb terjedelmű irodalmi vállalkozást: az Erdélyi Könyv Egylet húszkötetes sorozatát, nem a magatok munkáiból, hanem az otthon maradtakéból, s később a szerte a világba szóródott magyarok munkáiból. Tettétek mindezt egyetértésben, hittel, szeretetben, egyetlen fabatka fizetség nélkül, postai alkalmazottként, könyvtárosként, majd nyugdíjasan. Mit mondhatok? A víz elfolyik, a kő megmarad.

Vannak a „feddhetetlenek”: a volt jó káderek, akikről, ugye, soha semmi elmarasztalható nem derül ki, a kiszolgáltatottak fölött ítélkezők, bármilyen román politikai párt szövetségei, akik hetedízíglen tudták bizonyítani párhűségüket, hogy államvédelmi szempontból fontos egyetemekre bejussanak a Ceausescu-rendszer idején, a saját fontosságuk illúziójától mámorosak, akik személyes vagy politikai érdekből gereblyézik el, világítják át, adagolják a múlt szennyes rendszerének kétes dokumentumait, akik apró, de szapora lépésekben többet ártottak az erdélyi magyarságnak, mint a Trianon óta 1989 decemberéig eltelt évek összesen. És vannak a „leleplezett” „ügynökök”: a szegény testileg-lelkileg elgyötört Szilágyi Domokos, az 1956-ért hosszú börtönövekre elítélt Varró János, a súlyosan meghurcolt Kallós Zoltán, Gálfy Zoltán teológiai tanár, Szócs István és még sokan-sokan mások, akiket elvittek, fenyegettek, kényszerítettek, akikkel aláírtak. Édesapám, nem keveredtél rossz társaságba.

Stockholm, 2012. december 14-én

Búcsúzó

Hát elvállaltam. Hogy is tehettem ezt, hogy én, a lányod elvállaljam a lehetetlent, hogy nekrológot írjak rólad, hogy megpróbáljam felsorolni életrajzi adataidat, méltassalak a megvalósításaidért, hogyan tehettem ezt?! Hiszen számunkra, a hozzád legközelebb állók számára összehasonlíthatatlanul többet jelentettél, mint az adathalmaz születésedről, iskoláidról, munkahelyeidről, munkáidról, eredményeidről, amelyet most felsorolhatnék... Ennél többet, mélyebbet kellene megosztanom azokkal, akik nem ismerhettek annyira, amennyire mi, Édesanyám, húgom s én. (...)

Ha a tényeket próbálom gondolatban felsorolni, el kell mondanom: nagyon nehéz életed volt. Tizenhat évesen hurcoltak el társaiddal, Édesanyámmal, későbbi feleségeddel együtt, és ítélték el, zártak a hírhedt szamosújvári börtönbe, ahonnan aztán saját kérésedre a még nehezebb munkát jelentő kapniki olombányába kerültél. Szabadulásod után a teológiai tanulmányaidról zártak ki, majd később a Bolyai egyetem magyar irodalom szakáról, politikai, büntetett múltad miatt. A katonaságot munkaszolgálatosként végezted, majd később, levelezéssel tetted le az egyetemi vizsgáidat és elismert költőként, íróként, szerkesztőként dolgoztál, és bár akkor már köztisztletnek örvendtl, a szerkesztőségekből el kellett tűnnöd hivatalos külföldi látogatások alkalmával politikai múltad miatt. Két-három műszakban kellett dolgoznod szerkesztői munkád mellett korrektorként, fordítóként, hogy családotat a létminimumon tarthasd. Követtek, becitáltak, házkutatást tartottak otthonodban, kötetnyi versedet kobozták el "hazaelenes" tartalmuk miatt. Fenyegettek, kényszerítettek. Aláírtak veled. Nemcsak a saját megbélyegzett múltad miatt voltál zsarolható, hanem Édesanyám politikai múltja miatt is sebezhető. El kellett menekülnöd otthonodból, hazádból a zaklatások miatt. De hol vannak azok, akiknek ártottál? Miért nem vádolnak ők?

Távozásod után otthon "megfeledkeztek" rólad: nem került szóba a neved olyankor sem, amikor általad megálmo-

dott s megvalósított kiadványokról, díjakról volt szó. Hallottam-e valaha mindezekről tőled? Panaszszavakat soha. De bizony igen megható és meleg történeteket, hogy a szamosújvári börtön rab-orvosa hogyan mentette meg a körfűrész által levágott ujjad az amputálástól; a kapniki bányában kedves rabtársaidról, az örömről, amit akkor tapasztaltál, amikor a három darab tizenöt kilós fűrőfejet úgy érezted, hogy már nem tudod tovább cipelni válladon a negyvenfokos hőségben a bányában, de mégis legyőzted a gyengeséged és tovább vitted a terhet. Hallottam kedves történeteket a volt osztálytársaidról, egyetemi hallgató kollegáidról, későbbi munkatársaidról, mindig csak a szépet, a kedveset, a jót. Itt, az idegenben sok-sok tisztelőd mellett volt, aki irigyelt, gáncsolt, rágalmazott, fúrt: miért? Mit vétettél nekik?! Mi, a családod nőtagjai dúltunk-fúltunk a haragtól, de te mindig csitítottál, soha egyetlen neheztelő szót nem mondtál, mint ahogy soha egyetlen szóval nem panaszkodtál sorsodon, sem a meghurcoltatásaidért, sem az évekig tartó éjszakai munkádért, sem a betegségedért. Két hónapja történt megbélyegzésedért sem lázadoztál, ami, ha nem is oka, de halálad megsüregetője volt. Emlékszem, többször mondtad, hogy ha ez az ára annak a sok örömmel, amellyel a sors a családod révén elhalmozott, akkor ez az ár nagyon kevés.

Hogyan volt erőd újra meg újra derűs humorral átsiklani a téged ért bántalmak fölött, mindenkit meglátni a jót, alkotásra bírni azokat, akik nem is tudtak arról, hogy az alkotás képessége megvan bennük, teremteni a közösségnek, amelyben éltél, s amelyikből kényszerűen kiváltál, hogyan is tudtál mindig csak adni, adni, soha nem kérni, soha nem elvárni, s mindig, mindenért hálásnak lenni? Hogyan köszönhetem meg a kiváltságot, hogy a gyermeked lehettem?! Istenem, add, hogy méltó lehessen emlékedhez!

Emlékszem, amikor Édesanyámmal, alig háromévesen a házibácsi által összeeszkabált faszánkón pokrócba csavarva húztatok hazafele, a fölöttem ragyogó csillagok bámulásában koppant álomra a szemem, miközben ti a *Csillagok-csillagok szépen ragyogjatok*-ot énekeltétek nekem. Édesapám, örökös csillagom, mutass utat nekem!

Három vers Veress Zoltán legutolsó megjelent könyvéből, a Füvek, fák, csillagok-ból; megjelent 2011 végén a Polis könyvkiadónál a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Vacsoracsillag

Kiválsz az esti ködből,
s mint akit várnak, hívnak,
te gyúlsz ki legelőször
a csillagok közül,
fényes vacsoracsillag!

Te vagy a társaid
biztatója, reménye:
ők is példadra mind
kigyúlnak és kigyúlnak
seregéstől az égre.

Göncölszekér

Ezüst port hagyva hátra,
halkan suhan a Göncöl.
Lovainak patája
az égen nem dörömböl.

Kocsisa nem kiáltoz,
némán hajt át az éjen.
Siet, hogy kisfiához
hajnalra hazaérjen.

Miért jöttél

Pásztorok a sok beszédhez
nem szoktak, de szívük érez,
néznek, néznek a kisdedre,
s tekintetük szinte kérdez:

- Zord istálló, hideg jászol,
kicsi Jézus, ugye fázol?
Miért jöttél a mennyország
melegéből ide hozzánk?

Didereg a kisded ajka,
még nem áll rá a szavakra,
feleletét csak két fényes
csillagszeme sugarazza:

- Jönnöm kellett, jóemberek,
hogy amire benneteket
nem tanított soha senki,
tanítsalak meg szeretni.

Személyes hangú emlékezés Csép Sándorra



2013. január 17.-én Kolozsváron elhunyt Csép Sándor, az erdélyi magyar szellem őriző lovagja, az összmagyar megmaradás bajnoka.

Két napon át – amíg az időjárás bele nem szólt – úgy nézett ki, hogy ott lehetek a világ közepén, a Farkas utca öreg templomában. Mert ahonnan az a menet elindult, számomra ezt jelenti. Nagypám és apám is onnan indultak a hegyoldalba 40 év különbséggel, s most megint Valaki, aki számomra kimondhatatlanul fontos. Nem írom azt, hogy VOLT, mert az marad, amíg még folytathatom, s ezt írtam arra az utolsó szalagra is.

Az én városom már régen nem volt igazán az, mint amit elhagyni kényszerültem, de ahányszor hazamentem, hogy keressem a jövőt támogató múltat, volt egy Barát, aki várt. Minden egyes alkalommal. Jött, hozta szeretetét (kis pálinkával is megtoldva), és megbeszéltük, hogy mi történt, mit tettünk, mit tehetünk a legutóbbi találkozás óta, és hogy mit szeretnénk tenni, meg hogyan?

Szertartás lett ebből. Liturgiája volt szinte. A lapunk számára is felejthetetlen Nitsch Árpád özvegye, - Ilonka volt a papnő. Nem egyszer egy-egy csalódást okozó út egyetlen értelmé és lelket feltöltő eseménye ez volt egyedül és mégsem kevés.

Csép Sándorról szólva sok szép szó és dicséret zengedezhet és kerülhet papírra. Arra érdemesektől és érdemtelenektől.

De vajon képes lesz-e összegezni valaki azt, hogy mit tett Erdély és a Kárpát-medence magyarsága ennek a mindnyájunkat szolgáló nagyszerű embernek a támogatásáért? Hogy tessen értünk. Mert minden gondolatát a tenni akarás vezérelte, s tenni akarásának egyetlen iránytűje a NEMZET volt.

Ha érdekek, ha pénz, ha indulat úgy kívánta, mellé-mellé álltak, de mindhárom ingatag pillér volt, s ahogy el-elmozdultak a ma is minket rázó történelmi földmozgások hatására, úgy közeledtek vagy távolodtak Tőle.

A nagy útirány csak kevesek számára maradt világos és egyértelmű. A nemzeti megmaradás egyetlen ösvényét mutató SZOLGÁLAT SZELLEME.

Hát ez maradt reánk. És erről nem tudunk már Vele gondolatot cserélni, de az, amit hátrahagyott, megmarad világítótoronynak. És ez nagyon kell. Nagyon kell, mert még élő fárszaink egyre gyengébben pislákolnak, s egyre fogynak, ritkulnak. Veszedelemes szirtek maradtak életet jelentő jelzés nélkül. Sőt a hazugság világának erősödésével hamis fények próbálnak megtévesztetni. Nekünk azonban hajóznunk kell.

Isten különös kegyelme, hogy a halálát egy nappal követő legújabb hamis, az erdélyi magyar szemek megtévesztésére kijelölt fényt*, már olyan helyről nézhette, ahol a kesergés, a felháborodás, a tehetetlen mérgeződés nem létezik. Csép Sándor már mindent jobban tud.

És a szolgálatot nem hagyja abba ott sem.

Leányfalu, 2013. január 18.

Szász István Tas

* Mesterházi Attila kolozsvári látogatása és „bocsánatkérése”, majd egyidőben ezzel a „miskolci listázás”.

Csép Sándor

Aradon született 1938-ban. Családi gyökerei Ágyához kötik, mint Olosz Lajost és Szabó Magdát is. Középiskoláját szülővárosában végezte a kor Romániájában szokásosan 16 évesen. Papgyerek lévén nem folytathatta jogi tanulmányait, és a Protestáns Teológiai Intézetben tanult tovább, majd ezt követően a Babes-Bolyai Egyetem filozófiai karán is diplomát szerzett. Először, 1968-tól a kolozsvári rádió szerkesztője, majd 1972-től a Román Televízió magyar szerkesztőségének riportere és operátora. Nevéhez fűződik a máig alapvető műként emlegetett Egyetlenem című riportfilmje (1975) a kalotaszegi egyházról. 1979-ben elkészítette ennek optimista változatát is és publicistaként is feldolgozta. Mikó Imrével és Dávid Gyulával közösen készített dokumentumfilmet Petőfi erdélyi útjairól és felejthetetlen tévéfilmje készült a kolozsvári Hóstátról.

Publikációi a Korunkban, Utunkban, Új Életben, Igazságban, Vörös Zászlóban jelentek meg. A kolozsvári Állami Magyar Színház mutatta be a Mi, Bethlen Gábor című drámáját. A Ne félj önmagadtól című drámájából keletkezett a Mátyás a vérpadon című rockopera, amelyet a Kolozsvári Magyar Opera mutatott be.

Elvlaszthatatlan nevétől az Áldás, népesség című, a gyerekvállalást népszerűsítő, kezdeményezés. Mindent megtett az önálló erdélyi magyar televízió megteremtéséért, de a kezdeményező végül kiszorult saját tervei megvalósításának lehetőségéből.

A Romániai Magyar Újságírók Egyesületének 1999-2003 között volt elnöke, majd az audiovizuális sajtóért felelős alelnöke. A Magyar Polgári Párt Kolozs megyei elnökévé 2008-ban választották meg.

Kitüntették a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjével és a MÚOSZ Aranytollával.

Hosszú betegség után 2013. január 16-án hunyt el. A kolozsvári Farkas utcai templomból a házsongárdi sírig régen látott tömeg kísérte utolsó útján.

Katona Szabó István

1922–2013

Lapunk előző, decemberi számának 25-28. oldalán közöltük Katona Szabó István közéleti és írói tevékenységéről szóló összeállításunkat, üdvözlöttük őt 90. születésnapja alkalmából, és tájékoztattunk A nagy hazugságok kora c. kötetének megjelenéséről. Nem tudhattuk, hogy utolsó művéről szólnunk, nem tudhattuk, hogy utoljára szólunk hozzá. Élete gazdag volt a küzdelemben, gazdag a nehézségekben és a teljesített feladatokban. Azzal a tudattal térhetett meg teremtetőjéhez, hogy a Tőle kapott talentumát sikerrel kamatoztatta annak a közösségnek a javára, melyből vétetett, melyből kiszakított, és amelyet mindenképp fölött szeretett. Ez a közösség most ismét elveszítette egyik kiváló tagját, szellemi vezéregyenységét, akinek most már örökké adósai maradunk... Üdvözlő, most ide másolt soraink immár búcsúszavakká váltak: „Csodálatos életműve nagy ajándék az erdélyi magyarság számára, fejhajtásra kötelez. Köszönjük.

Szabó M. Attila

Adatok a medgyesi szabadegyetem történetéhez

(részletek a könyvből)

A szabadegyetem magját **Koncz Ilona** kémia-biológia szakos tanárnő hintette el 1969-ben, célja megvalósításában **László Zoltán** jogász és **dr. Szilágyi András** segítette. ...Az indulás a Magyar Nemzetiségi Dolgozók Szében Megyei Tanácsa 1968. november 8-án történt létrehozásához kapcsolódik (ez a szerv 1988-ban egyik napról a másikra egy igen furcsa nevet vett fel: Szében megyei magyar nemzetiségű román dolgozók tanácsa lett.) ...A medgyesi magyaroknak e tanács révén szerény cselekvésre nyílt lehetősége. A helyi pártszervek engedélyezték Koncz Ilonának, hogy néha-néha tudománypopularizáló előadást szervezzenek. ...Az átlagos hallgatói létszám 50 fő körül mozgott, nem volt ritka a 150-300 fős közönség sem. ...Az idegenből jött előadókat felváltva helyi családok hívták meg ebédre, vacsorára, az ott összejött medgyesiek egy pohár bor mellett tovább faggathatták az előadót. ... (A szerk. közbevetése: ennek a ténynek a későbbiekben igen súlyos kihatásai lettek. Magukat az előadásokat a szeku minden nehézség nélkül ellenőrzése alatt tarthatta, ám ezekre a családi összejövetelekre már nem terjedtek ki a lehetőségei. Ezért aztán a megfélemlítés eszközeihez folyamodott, melynek célpontjává a legexponáltabb családokat választotta ki, messze ható következményekkel azok sorsára nézve.)

Rövidesen a medgyesi hétfő, szerda vagy csütörtök esték Erdély-szerte ismertté váltak. ...a sajtó, rádió, tv. öregbítette hírnevünket. ...Koncz Ilona tanárnő az érdem – mondja mindenki Medgyesen. Hogyhogy, egy ember meg tud mozgatni egy várost, egy fél országot? ...Sikerült. Ennek a kicsi, törekény asszonynak, aki ma is csupa tűz, csupa elevenség. ...

Hála az emberi törekvéseknek, Koncz Ilona műve nem maradt torzó. Tanítványa, **Szabó M. Erzsébet** (sajnos, ő már eltávozott közülünk – a szerk.) és férje, **Szabó M. Attila** – filozófiát, illetve történelmet tanítanak Kiskapuson – nemcsak a vegyületek képletét tanulta meg Koncz Ilonától, hanem egy szellemképletekben kifejezhetetlen, láncokba nem szorítható lényegét is. ...

Az aranykor. Egyértelműen a Szabó tanárházaspár – Attila és Erzsébet – nevéhez köthetjük ezt a fogalmat. Medgyesről ingáztak oda-vissza, mégis volt erejük terebélyes fává varázsolni népi egyetemünket. ...

1986-ban ...létrejött az első liceumi magyar tagozat a város történetében. Meghatottan vehettünk részt az első magyar végzősök kicsengetésén. ...Itt is oktatói munkát vállalt magára a Szabó házaspár, alaposan megnövelve feladataikat. Igaz, a levegő is „sűrűsödött” körülöttük, okos, célszerű dolog lett a staféta továbbadása. És volt aki vállalta, néhai **Jakab Elek** személyében, aki az utolsó, legnehezebb öt évet küzdötte végig, sokszor egészsége kárára, mert folyamatos ütközései a hatalommal nem egyszer juttatták betegágyba. Szerencsére ott volt mellette örzőangyalként felesége, Geraldina, nekünk csak Dinike, aki kedvességével, finomságával segítette át a bajokon. Sajnos ő is korán távozott körünkől. Jakab Elek széles körben ismert személyiség volt, 1989 karácsonyán lakásában alakult a helyi RMDSZ, ő lett az első elnöke, volt alpolgármester, a ROMGAZ vezérigazgatójaként érte a korai halál.

Mit hoz a jövő? (Dr. Buzás Árpád, ny. vegyész-mérnök, a Népi Egyetem egykori előadója, a „törzs” tagja)

A mi nemzedékünknek már biztosan az elmúlást, hiszen közülünk már olyan sokan alusszák örök álmukat, hogy ha összehívnánk a társaságot, a temetőbe kellene elmenni. Ugyanakkor hozza a továbbadás kötelességét is, tapasztalatokban, érzésekben, tanulságokban egyaránt. Reméljük, hogy a mai Rékák, Saroltok, Ágnesek, Juditok, Erzsébetek, Kingák,

Ákosok, Zsoltok, Szilárdok, Lórándok – akiket szintén egyetemünk hozadékaként kereszteltünk, papírlapon, nyomtatott betűvel jelentve be az anyakönyvi hivatalban, hogy ne lehessen csúrés-csavarás – megtapasztalhatták mellettünk a munka, kötelesség, kitartás szellemét, és ha távolabb is gurultak az almák fájuktól – de nem nagyon messze. Új időket élünk, más elvárások mellett más módszerek kellene, de ez nem újdonság, mert jellemző az emberiség egész történelmére. Minden nemzedéknek meg kellett találnia a lehetőségeket, a kibontakozást, a jövőt építő utat. És ez sikerült is – ha akartak, ha küzdöttek, ha a hagyományos értékekre építettek, és nem csak jogokról, de kötelességekről is tudtak.

Két évtizedes tűzünk lassan kialudt, megmaradt azonban a rejtett parázs, mely pislákol, de nem aludt ki teljesen. Van élni, lesz ébredés, lesz folytatás, mert 2010 végén felekezeteink felelősséget érző lelkészei „összebeszéltek”, hogy az eseményeket össze kellene fogni, rendszeresíteni, felváltva biztosítva a rendezvények szervezését, lebonyolítását. Így született meg az elhatározás, természetesen bevonva más magyar szervezeteket is (RMDSZ, EMKE, MADISZ, Nőszövetség, iskola) a medgyesi magyar művelődési esték (MMME) sorozatának beindítására. Tűzünk biztató módon éledezik, mert ezek az esték már második éve működnek-élnek, van rájuk igény, vannak lehetőségek, és ha csak havonta is vannak, akkor is fontosak, mert hiánypótlók, és a választék is tartja a hagyomány követelte színvonalat.

A szórvány élni akar – érezzük és mondjuk az események, kezdeményezések láttán, de hiszük is, ha lesz cselekvő kitarítás, akkor valósággá válhat egyik kántortanító őszám több mint 100 éves üzenete sírkövén: „*Népem, légy hű nyelvedhez, vallásodhoz, teremtdő hagyományaidhoz – és élni fogsz.*”

* * *

A fenti összeállítás alkalmával ennél a pontnál a szerkesztő zárójelben megjegyezte, hogy **Dr. Koncz Miklósné Vítus Ilona** lányánál, **Marikánál** él Győrben, és Istennek hála ma is jó egészségnek örvend. Néhány nappal később csengett a telefon, és Marika hírlát adta a mi kedves Putyikánk távozását. Nagy testi szenvedéseknél volt kitéve az utóbbi időben, míg nem a mindent felülíró gondviselés segített rajta. Fiatalon is kijutott neki a szenvedésből, hiszen a románok 1944 őszén a Tg. Jiu-i táborba hurcolták, mint nagyenyedi diáklányt.

Keszeg Tibor barátunk írja Szentendréről: „*Nekem is tanárom és osztályfőnököm volt...sok olyan hasznos és értékes tanáccsal látott el, amelyek évtizedek óta most is a fülüünkben csengenek, amelyek egy életre szólnak. Nagy figyelmet fordított arra, hogy fejlessze és erősítse nemzeti identitásunkat, nemzeti öntudatunkat gyakran hivatkozva történelmünkre, hagyományainkra és kultúránkra. Nevelt, irányított, szeretett és védett bennünket. Ha úgy adódott, nemegyszer állt ki a tanulók igazának védelmére az iskola vezetésével, a nem annyira magyarbarát igazgatóval szemben. Könyveket kölcsönözött és ajándékozott diákjainak saját könyvtárából, és szinte személyre szabott tanácsokat adott az iskolaválasztásban a továbbtanulni szándékozók számára. Kiváló pedagógus volt.*”

Tiszta és egyértelmű helyzetet hagyott hátra számunkra: minden mai és egykori medgyesi magyar meggyőződéssel vallja, hogy mindaz, amit Koncz Ilona tanárnő tett, magként hullott a lelkebe és ott kicsirázott, szárba szökken és kivirágzott, újabb és újabb magokat termelt. Az eredmény: nem szűnő elkötelezettség magyarságunk és magyar nyelvünk iránt, belső összhang, elszántság saját értékeink védelmére.

Köszönjük, Putyika.

Gyaloghíd az Erdélyi bárkához

Serdült Benke Éva első könyvében a matematikus, filozófus, irodalomtörténész Palágyi Menyhért munkásságára hívta fel a felejtésre hajlamos utókor figyelmét. (*A meg sem ismert Palágyi*. Pákolitz István Városi Könyvtár Paks, 2007., Hiador könyvek). Elindultam szép hazámba című kötetében pedig az 1920-ban elszakított országrészek tájairól szóló lírai útleírásait, művelődéstörténeti esszéit, tanulmányait gyűjtötte egybe. (Pákolitz István Városi Könyvtár Paks, 2011. Hiador könyvek.)

Új kötetében is ezen a nyomvonalon halad tovább. Az Elindultam... több motívuma megszólal ebben a könyvében is: abban Csiha Kálmán, Páskándi Géza, Bartis Ferenc, Dávid Gyula, Páll Lajos... szenvedéseiről írt, ebben nemcsak dolgozata címében idézi a XVII. század gályarab prédikátorait, hanem halálra vagy életfogytiglani börtönre, a Duna delta mocsaraiban végzendő kényszermunkára ítélt XX. századi hitvalló utódok (Sass Kálmán, Fülöp G. Dénes és mártírtársaik) sorsa okán is.

Nemzedéki vallomás a *Ha városod üzen*. Ő is ott áll megrendülten szovjet mintára készült iskolai egyenruhájában a gyászkeretes kép előtt, („hiszen azt mondták nektek, hogy meghalt Sztalin apátok, minden népek atyja”), tanulja az új nyelvet, és a szomszéd néinek már románul köszön.

Károly Róbert 1329-ben öt településnek (Husznak, Visknek Técsőnek, Hosszúmezőnek, Máramarosszigetnek) adott kiváltságokat. A szerző emlékeztet az egykori – már két országban lévő – egykori színes etnikumú koronavárosok gazdasági és területvédő szerepére, amit mára természetesen már elveszítettek. Visszapillant Huszt neves lakóira: Bornemisza Péterre, Petróczi Kata Szidóniára, Hollósy Simonra, a nagybányai festőiskola megteremtőjére, aki Técsőn töltötte utolsó éveit. A huszti „várat... szinte áttörhetetlen dzsungel borítja – írja a szemtanú hitelességével és szomorúságával Serdült Benke Éva – szemét mindenütt, nagyságnak nyoma sincs, csak az oda felgyalogló utazó szívében... a „Hass, alkoss, gyarapíts” üzenetét betemetették a romok.”

A máramarosi börtön említésekor nemcsak Márton Áron püspököt, Julius Maniut, a vasgárdisták vezérét juttatja az olvasó eszébe, hanem azokat a Gulag-rabokat is, akiket Sziget táboraiban „szűrtek”, mielőtt szabadulhattak volna a tágasabb rabságba.

Pusztulásról számol be a váradolaszi temetőről (melynek fontosságát Kolozsvár nevezetességéhez, Házsongárdhoz méri: „ugyanúgy vall egy város múltjáról”) írt esszéjében is.

Ő is vall a sírkert és Nagyvárad múltjáról, elbeszéli közben Fráter Erzsébet ott befejeződő tragikus életét is. „A temető helyén park van – írja a romlás képeit festve – a megmaradt ciprusok alatt szotyolahéjat köpködnek. A levert grófi címerű egykori kápolnába szükségüket végezni járnak.”

Az *Egy álmodó és nagyratörő város pusztulása* című tanulmányában Nagyenyed 1849 januári megsemmisítését Drezda XX. századi szétbombázásához hasonlítja és megkérdezi: „Megbüntette-e valaha valaki e rémtetteknek a kiötlőit vagy végrehajtóit? Soha, senki.” (Néphősnek tartják őket Romániában, akárcsak Jugoszláviában (Szerbiában) a Bácskában 1944 őszén a magyarokat irtó partizánokat.) A nagyenyedi

tömeggyilkosság vezetőjének szobra a róla elnevezet iskola udvarán áll.

1989 decemberére emlékezve, a történelmi események felidézése után is felteszi máig megválaszolatlan kérdéseit: a december 22-e után elesettek kinek a tűzparancsára haltak meg? Mindaz, amit akkor a világ forradalomnak vélt, csak megrendezett színjáték volt? Megkapták-e méltó büntetésüket a bűnösök? (Feltolul az olvasóban a kérdés: megbüntette-e valaki az '57-es magyarországi sortűzek kiötlőit vagy végrehajtóit?) „A régi gárda” tagjai Románia leggazdagabb emberei közé tartoznak – idézi Serdült Benke Éva a temesvári orvos, egykori egészségügyi miniszter véleményét. (Egyikük az Európai Parlamentben - annak legnagyobb dicsőségére - ül.)

A kerelószentpáli Haller kastélyról és lakóiról írt dolgozat ikerpárja az Elindultam szép hazámba a Tolna megyei Katalinpusztáról írottak, melynek egyik érdekessége – a színes családtörténet mellett – , hogy ott élt 1946-1950 között a Romániában szintén halálra ítélt Wass Albert édesapja. Az író így mond ítéletet: A Hallerek nürnbergi patrícius családból erdélyi illetve magyarországi arisztokratákká váltak, „nemzetközi családdá, melynek az évszázadok során változott az anyanyelve, felekezete és rendi helyzete. Négyszáz év alatt létrehoztak nemzeti értékeket, melyeknek szomorú romlását tehetetlenül nézi a közömbös utókor”.

A szerző az erdélyi szellem fátylavívóinak tartja a Telekieket. A róluk szóló írás sűrített történelmi regény. A Teleki Tékaról értekezve olvasónaplók, könyvtári feljegyzések alapján nyomon követi, hogyan jutottak el a különböző művelődési, eszmei áramlatok a XVIII.-XIX. század fordulóján az akkor 6-7000 lélekszámú Marosvásárhely arisztokráciájához, polgáraihoz.

Igazi művelődéstörténeti krimi a máramarosszigeti református gyülekezet úrasztali terítője viszontagságos kalandjainak leírása.

Bánsági, vaskapui utazás ihlette az 1817-ben a bécsi Burg mintájára épített oravicai kőszínház történetének rögzítését. Ebben a műben is fölfesti Serdült Benke Éva a történelmi hátteret, leírja személyes helyszíni élményeit, és számba veszi a település híres szülötteit, köztük a magyar hazafivá vált Maderspach Károly vasgyárost, vagy Mihalik Kálmánt, a Székely himnusz (eredeti címén Székely kantáta) szerzőjét.

Megemlékezik Bohus Antoniáról, a világosi fegyverletétel „háziasszonyáról”; Lóvey Kláráról, Telei Blankáról írt cikkében áttekinti a reformkori lányoktatást is. Prielle Kornélia munkásságának itt olvasható méltatása mellett a szerző kezdeményezte a nemzet egykori nagy színésznője születésének 100. évfordulóján kiállítás és megemlékezés szervezését is Máramarosszigeten, a színésznő szülővárosában.

„Ma már a helyi magyar közönség hiába tekint vágyakozva a szatmári vagy a bányai út irányába, bizony nem sietnek errefelé a színtársulatok” – írja. „A váradi, kolozsvári, marosvásárhelyi színházak hamarabb fordítják szekerük rúdját az anyaország felé, semhogy átkelnének a Gutinon vagy a Hután, hogy felcsendüljön a magyar szó a ma már szinte elfeledett színpadon.”

Serdült Benke Éva teljesíti Kányádi Sándor versének parancsát: áldozatos honleány-elődeihez méltón megőrzi a még meglévő szót; megy tovább szép hazájában, amely a miénk is.

Gutai István

Dr. Nagy Lajos

Körorvosi élményeim

(Az alábbiakban a szerző bevezetőjét közöljük, a könyv megjelenése után visszatérünk rá.)

Ez a könyv tulajdonképpen az *Életünk kórtörténete* című visszaemlékezésemnek a folytatása. Abban, változó történelmi és társadalmi helyzetben megélt gyermek - és ifjúkorom történetét, az egyetemről történt kizárásomat, az azt követő két és fél év „kálváriáját”, „Canossa-járását” írom meg, „rehabilitálásommal” és az azt követő sikeres államvizsgálával zárva az eseményeket.

Ebben már orvosként indulok neki az „Életnek”. Innen kezdve a kommunista diktatúra bukásáig, azaz 1989. december 30-ig tárgyalom azt a kort, amelyben éltem, illetve azt az életformát, ahogy éltem és ahogy körülöttem éltek a különböző rendű és rangú emberek. Mert semmilyen műfaji besoroláshoz nem ragaszkodom, megengedem magamnak, hogy olykor-olykor visszaugorjak a múltba, hogy egyes eseményeket mai szemmel nézzek, vagy a tárgyalandó időszakról néha az eljövendő évekbe ingázzak, ami az események idején ugyan még jövő volt, de ennek az írásnak idején már ez is múlt.

A hatvanas évek elején — ahonnan e könyvem indítom - már teljes valójában bemutatkozott a nacionalista színekkel ötvöződött kommunista diktatúra. Nagyrészt már befejeződött a vagyonos földbirtokosok, kereskedők, magas rangú gazdasági szakemberek félreállítás, internálása, olykor megsemmisítése, sőt a középosztály szétverése is. Az egyházak birtokait, intézményeit, javait - a templom és a paplak kivételével - már régen elvették. Most elérkezettnek látták az időt lecsapni az ifjúság oktatásával, nevelésével foglalkozó emberekre, és nyomást gyakorolni azokra a már nem egyházi iskolákra is, amelyekben még kizárólag anyanyelven folyt a tanítás.

Mert a lelkek megtörése volt fontos. Mai szemmel nézve már nevetségesnek tűnő vádakkal több éves börtönbüntetéssel járó pereket indítottak tanárok, diákok, papok, tisztviselők és sok más társadalmi kategóriájú ember ellen. A Magyar

Autonóm Tartományban az elítéltek száma talán az 1500-at is meghaladta, de ennek sokszorosát teszi ki a rossz anyagi körülmények közé taszított, lélekben megkeserített emberek száma, akik - megmaradt energiájukat a mindennapi túlélésre fordítva - csak tengették az életüket.

S mert az autonóm személyiség kialakulásának - vagy éppen e személyiség megélésének - megakadályozása volt a cél, ezért hihetetlen nagyságú megfigyelőrendszer építettek ki. Ez, anyagi vagy más különböző előnyök juttatásával, de nem elhanyagolható módon megfélemlítéssel, a megfigyelő ügynökök ezreit, tízezreit foglalkoztatta. (Emellett a vezető tisztséget betöltő személyeknek hivatalból be kellett számolniuk az eseményekről - ha a hatalom szempontjából valami érdemleges történt.)

Nos, ezzel talán meg is jelöltem a feladatomat. Megpróbálok egy olyan hosszmeteszetet készíteni, amelyik feltérképezi és megörökíti a diktatúra utolsó három évtizedének eseményeit, amikor a hatalomnak nem tetsző állampolgárt megfigyelhették, megfélemlíthették, megalázhatták, megverhették, letartóztathatták, elítélhették, és ezzel tönkretették a szakmai karrierjét s legtöbbször magánéletét is. Esetenként változott, hogy melyik formát alkalmazták.

A leírt történetek színtere ugyan csak egy keskeny szeletét jelenti a Székelyföldnek, de azt hiszem, az itt megélt más településekre is érvényesek. És - bár nem az én tisztem az ezen időszak alatt végbement politikai, gazdasági és társadalmi változások tárgyalását nagyobb földrajzi egységek felé kitágítani -, az összefüggések érdekében néha ilyen irányba is ablakot nyitok.

Hogy a kisember szemével, alulról nézem az eseményeket, az talán még a könyvnek hasznára is válik. Akárcsak az, hogy a sors kiszámíthatatlan szeszélye folytán e három évtized alatt sok „nagy súlyú” emberrel is kapcsolatba kerültem, akikről nem a dicsekvés, hanem csak a történelmi hűség kedvéért írok, aminthogy a figyelmükkel kitüntetett megfigyelő szervekről is.

A kivített illetően csak a szándékról szólok. Hogy eszerint sikerült-e valami érdekeset is mondanom, miután a könyv végére ért, eldönti az Olvasó.

Bemutatjuk

Tolna Megyei Jobbhorog

A Tolna Megyei Fidelitas havonta megjelenő online hírlapja
Kiadja a Paksi Fidelitas

Közlemény

A korábban a paksi Fidelitas hírleveleként funkcionáló Jobbhorog hírlevél helyét 2013. januárjától a Tolna Megyei Jobbhorog nevű online hírlap váltja fel. A Tolna Megyei Jobbhorog ifjúságpolitikai lap, melyet elsősorban a helyi és megyei közéletet nyomon követni szándékozóknek ajánlunk.

Tallózás a bemutatkozó számból

2012 az önkéntesség éve volt. Ennek hatására döntött Juhász Gábor - a Fidelitas paksi és Tolna megyei alelnöke - egy akció kezdeményezése mellett, melynek célja, hogy a helyi fiatalok segítő kezét nyújtsanak olyan magányosan

élő idős embereknek, akik számára gondot jelent egymagukban háztáji feladataik ellátása.

Ruhákat, játékokat, könyveket, taneszközöket és élelmiszer alapanyagot (pl.: kristálycukor) juttatott el a Fidelitas Tolna megyei szervezete Juhász Gábor megyei alelnök védnöksége alatt Böjte Csabához és a gondozásában élő erdélyi árvákhoz. Az atya tevékenysége kiemelten fontos nekünk...

A nemzeti összetartozás napjára emlékeztek Pakson is hétfőn késő délután az óvárosi templomtérén. Dr. Hanol János, a Fidelitas Tolna megyei elnöke bevezetőjéből:

- A nemzeti emlékezés a Kárpát-medence népei közös jövőjének elősegítése és az európai értékek érvényesülése azt a feladatot rója ránk, hogy segítsük Trianon döntéseinek megértését és feldolgozását. Ugyanakkor szükséges az is, hogy bebizonyítsuk: a nyelvéből és kultúrájából erőt merítő magyarság e történelmi tragédia után képes a nemzeti megújulásra, az előtte álló történelmi feladatok megoldására - fogalmazott dr. Hanol János.

Támogatóink

(a megjelölt előfizetői díjakat meghaladó befizetéseket tekintjük támogatásnak)

Antal Balázs József		3500	Dr. Kiss András	Pócsmegyer	1500	Kiss Irén	Tatabánya	500
Bakos Gyula	Vértesszőlős	1500	Dr. Kiss Kálmán	Berettyóújfalu	5000	László István	Monor	500
Balázs József	Gödöllő	500	Dr. Kovács M. Ibolya	Örkény	3500	Len Emil	Gyergyósz. miklós	6000
Balázs Judit	Budapest	500	Dr. Kovács Lajosné	Fehérgyarmat	3500	Losonczy Zoltán	Csongrád	3500
Bányai Attila	Zalaszentiván	2000	Dr. Mezei László	Tolna	3500	Máthé András	Baja	500
Bányai Károly	Budapest	2500	Dr. Miklós Ildikó	Mátészalka	1500	Molnár Ferencné	Budapest	2500
Bárdos Odette	Monor	2000	Dr. Molnár Csaba	Szekszárd	1500	Nagy Emese Zsófia	Marosv. hely	20 EUR
Bedő Árpád	Budapest	8500	Dr. Nagy Jenő	Kalocsa	1000	Orbán Miklós	Nagyatád	1000
Bereczki Örs	Kovácshegy	8500	Dr. Nagy Levente	Százhalombatta	3500	Orsós István	Dány	5000
Bereczki Zoltán	Debrecen	500	Dr. Opra Béla	Mór	8500	Palkó Gizella	Békéscsaba	500
Bernardné			Dr. Orbán Csaba	Nagyatád	7000	Páncsél József Attila	Pécs	1500
dr. Fülöp Eszter	Dunasz. györgy	1500	Dr. Ördögh István	Környe	10 000	Páncsél József	Pécs	1500
Boda Lajosné	Dunavarsány	3500	Dr. Papp Attila	Enying	3500	Pauler Ernőné	Szentlőrinc	500
Boér Ferenc	Kolozsvár	5000	Dr. Patrúány Miklós	Medgyes	3000 Ft.	Pável László	Szekszárd	500
Czeglédi László	Budapest	3500	Dr. Péterffy László	Budapest	3500	Pázmány Elemérné	Pilis	500
Csegezi Károly	Budapest	500	Dr. Sebestyén Gyula	Nagyvázsony	3500	Pittner Caspar	Némethy	10 EUR
Csergő Miklós	Paks	3500	Dr. Sipos József	Szentendre	1500	Podolyák József	Budapest	1500
Csizmádia Attila	Szombathely	500	Dr. Somay Gergely	Paks	500	Prof. Dr. Andrásofszky		
Csont Sándor	Gödöllő	1500	Dr. Szabó Ilona	Budapest	3500	Barna	Mosdós	1500
Csoportos befizetés	Déseről	36 000	Dr. Szabó Zoltán	Szentjakabfa	8500	Prof. Dr. Istvánfi Gyula	Szigetmonostor	3500
(Bakos Jenő, Besenyei Károly, Gudor Lajos,			Dr. Szathmáry Péter	Pápa	3500	Prof. Dr. Péterffy Árpád	Debrecen	5000
Hegyi Csaba, Jánosy Sándor, Kerekes László,			Dr. Szekeres Sándor	Monor	5000	Prof. Dr. Süveges Ildikó	Budapest	8500
Lukács Solymossy Éva, Márton Gábor,			Dr. Szekeres Sándor	Monor	5000	Puskás Ibolya	Budapest	1500
Dr. Márton Zoltán, Medgyesi Magda,			Dr. Szemes Ferenc	Szekszárd	3500	Réti Árpád	Nagyatád	500
Pataki Ferenc, Varga Lóránd, Veres András			Dr. Szentkirályi István	Debrecen	8500	Rittner Erzsébet	Százhalombatta	500
Csupor Dezső	Jakabszállás	1500	Dr. Szilágyi Ágnes	Budapest	2000	Román Elemér	Szentendre	500
Csutoros Labert	Pécs	1500	Dr. Tamás Attila	Pécs	5000	Román Elemér	Szentendre	500
Dénes László	Szentendre	3500	Dr. Úry Előd	Sopron	8 500	Schmidt Sándor	Budapest	2500
Dr. Andrásy Gyula	Újkígyós	3500	Dr. Veress Pál	Budapest	3500	Sebestyén Gyula	Nagyvázsony	3500
Dr. Balázs Judit	Budapest	500	Dr. Zoltáni Miklós	Nagykörös	3500	Sedlmayer Ella	Sopronhorpács	3500
Dr. Bálint Géza	Tolna	1500	Ferencz Dezső	Kazincbarcika	1000	Simon Tamás	Csörög	10 500
Dr. Bartha Levente	Szentgotthárd	3500	Ferencz Dezső	Kazincbarcika	1000	Sipos Sándor	Esztergom	3500
Dr. Bartha Sámuel	Balatonendréd	5000	Filipp István	Budapest	2500	Spaller Árpád	Gyál	500
Dr. Bay Miklós	Budapest	8500	Fogarassy Lajos	Szekszárd	1500	Szász Olga	Monor	3500
Dr. Budaházi György	Mosonm. óvár	8500	Gallo Edit	Budapest	500	Szilágyi Kálmán	Komárom	500
Dr. Buzás Gáborné	Abda	500	Gyárfás András	Svájc	6000	Tamási Károly	Budapest	8500
Dr. Buzás János	Sopron	1500	Helmezy József	Budapest	3500	Tibád Magdolna	Németsz.	2000
Dr. Czákó József	Göd	1000	Holányi Zoltán	Zalaegerszeg	3500	Török István	Sárospatak	8 500
Dr. Czákó Judit	Budapest	2000	Horváth Enikő	Szászrégen	1000	Tunyogi Károly	Budapest	1500
Dr. Csibey Mária	Budapest	1500	Horváth Tivadarné	Leányfalu	3500	Vajda László	Vasalja	1500
Dr. Elekes József	Debrecen	5000	Ilyés Emese	Budapest	8500	Varga István	Tengelic	1000
Dr. Farkas Szabolcs	Monor	5000	Jeremiás Mária	Marosvásárhely	1.500	Vargyasi Mózes	Tevel	1000
Dr. Gönczy Béla	Nagykörös	3500	Juhos-Kiss János	Budapest	1500	Varró Gábor	Szentpéterszeg	500
Dr. Gönczy Péter	Némethy	3500	Kacsó István	Budapest	1000	Víg Ildikó	Budapest	1000
Dr. Grepály András	Budapest	3500	Kádár István	Budapest	500	Vigh Judit-Márta	Százhalombatta	500
Dr. Harmath Ferenc	Abony	2500	Kapitány Wágner András	Budapest	1500	Zolnai Pál	Vecsés	3500
Dr. Heilinger István	Némethy	3000 Ft.	Kegyes Attila	Pécs	3500	Zoltáni Miklós	Nagykörös	3500
Dr. Horváth Zsolt	Székefehérvár	4500	Kegyes Emese	Szamosújvár (Ro.	2000	Zwada Z. András	Bécsész. andrás	8000
Dr. Imreh Csanád	Szekszárd	1500	Kemenes Ármenné	Tárnok	1500	Zsombori Ilona	Pécel	8500
Dr. Kabdebó András	Cegléd	2500	Keszeg Tibor	Szentendre	1500			
Dr. Kaizer László	Mátranovák	2500	Király Károly	Mezőkovácsháza	1500			

(Lezárva február 20-án.)

Tisztelt olvasóink, nagylelkű támogatóink! Tájékoztatásul közöljük, hogy lapunk kiadásának, kiemelten Erdélybe történő díjmentes küldésének költségeit az EKOSZ-nak a Nemzeti Kulturális Alap működési támogatására kiírt pályázatán elnyert összegből igyekeztünk évente fedezni, melyet rendszeresen az Önök adományai egészítették ki. A tavalyi év során történt meg először, hogy pályázatunkat visszautasították. Az ok: összeférhetlenség. Az EKOSZ alelnöke u.i. egy másik bíráló bizott-

ságnak volt a tagja, amely a mi pályázatunkra semmilyen ráhatással, ráhatással nem rendelkezett. És ez még nem minden: a pályázatból történő kizárás három évre szól, tehát 2015-ig bezárólag! Mindennek minősítését Önökre bízunk, a mi feladatunk csupán annyi lehet, hogy országvilág elé tárjuk e tényt, és legfőképpen: kimondjuk: lapunk megjelenését, erdélyi olvasóinkhoz történő eljuttatását most már kizárólag Önöknek, nagylelkű adományaiknak köszönhetjük. Szívből köszönjük!

A marosvásárhelyi gyógyszerészképzés hatodik évtizede

1948-ban alakult meg a már létező Orvosi Kar mellett az önálló, magyar tannyelvű Gyógyszerészeti Kar. Így jött létre a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet. 1950-ben végzett az első évfolyam, azóta több mint 2300 gyógyszerész szerzett diplomát Marosvásárhelyen. 1962-től bevezették a román nyelvű oktatást.

A Gyógyszerészeti Kar 50 éves fennállását 1999-ben ünnepelték meg, és erre az alkalomra egy kétnyelvű (román, magyar) kötetet adtak ki. Ez taglalta az egyes tanszékek alapítását, fejlődését és eredményeit (egyetemi jegyzetek, könyvek, tudományos közlemények). Ennek folytatásaként jelent meg **A hatodik évtized – a Marosvásárhelyi Gyógyszerészeti Kar – Al saselea deceniu – Facultatea de Farmacie din Tirgu-Mures**, melyet 2011 decemberében mutattak be. Ezt a kötetet, akárcsak az előzőt, **dr. Gyéresi Árpád** professzor szerkesztette. Íme Gyéresi professzor írása a kötet elejéről.

Visszatekintés

Több mint egy évtizeddel ezelőtt készült kötetünk az 1948-ban alapított Marosvásárhelyi Gyógyszerészeti Kar (MVGyK) félévszázados működéséről. Eleven emlékem még az a csapatmunka, mely ezt a kortörténetinek is nevezhető emlékkönyvet eredményezte. Volt miért lelkesedni: hiszen akkor az újrakezdés kreatív, lendületes tevékenységének boldog tudatában voltunk.

Költői lehet a kérdés, maradt-e még ez a láz? Az igenlő válasz nem lehet kérdéses. Hajtóerő és tanulság is a saját történelem időnkénti elemzése, ünnepi felidézése. Az előző kötetünkben megidézett időszakról elmondható, hogy viharos félévszázad volt: az indulás magasztossága, a tekintélyt hozó szorgos tevékenység, a sokkoló hatású, erőszakos felszámolás veszélye, majd az újjászületés és megújulás évtizede.

Az indulás (1948) lelkesítő ereje, az összefogás gyümölcöző értékteremtése hamarosan a gyanakvás és az erőszakos „iránymutatás” vonalas elvárásaival ütközött. A szakmai képzés színvonalának és igényességének biztosítása az iskolateremtő nemzedékek elévülhetetlen érdeme. Igen, ez az iskola hírnevet vívott ki az országban és a világban egyaránt. A MVGyK Romániában a harmadik - önálló - karként létesült, végzettjeit az országban mindenütt előszeretettel fogadták. Nagyon jó ajánlólevél volt a Marosvásárhelyen szerzett gyógyszerész oklevél. A MVGyK ugyanakkor az anyanyelven való oktatás intézményeként – egyetemes értelemben – a második önálló kar volt évekig. Olyan egyetem szorgalmas kara volt, melynek folyóiratát (Orvosi Szemle – Revista Medicală) nemzetközi adatbázisok tartották nyilván és rangos külföldi folyóiratok idézték - már jó félévszázaddal ezelőtt.

Áldozatos munkát végeztek elődeink, bár sorsukat nem mindig jutalmazta ezért elismerés, értékteremtő tehetségüket nem mindig tükrözte jól megérdemelt oktatói fokozat. A tudományos fokozat szerzése tekintetében országos és nemzetközi hírnévre tett szert a gyógynövény-kutatás, saját háttérintézmények létesítésével is megtámogatva a gyümölcöző kutatómunkát.

Jeles tanárelődeink és a Kar mindenkori munkatársai tevékenyen részt vettek a második világháború utáni Román Gyógyszerkönyvek összes kiadásának szerkesztésében, valamint a hazai szakfolyóirat (Farmacia) szerkesztő bizottságában.

Sajnálatos módon, a dinamikus fejlődés, a felmutatott és

hallgatólagosan elismert szakmai értékek dacára, egy erőszakos beavatkozás (1986-1989) csaknem tönkretette az előző 40 év eredményeit. Ezen megrázkódtatás után maroknyi oktató harca tette lehetővé a folytatást. Igen, ezzel indult az iskolánk ötödik évtizede, amikor is az addigi hagyományok talaján kellett újat teremteni ahhoz, hogy a 39. (1990) gyógyszerészgenerációt – a korábbi megszakítás miatt – 1994-től további 17 követhesse. Nehéz, új korszak volt ez az évtized, a Főnix-madárként újjászületett Karon. A lelkesedés, az öröm – minden ellenérzés dacára – most sem hiányzott. A maroknyi oktatói állomány erőfeszítései a mértéken felüli oktatási feladatok mellett, a fiatal, tehetséges utánpótlás nevelését is biztosítaniuk kellett. És ezzel párhuzamosan a szemlélet, az oktatás korszerűsítésére is fokozottan figyelni kellett. A folyamatos megújulás, a szakmai globalizáció követelményei és irányzatai, a humánnumtól időnként elrugaskodott csábítások mellett kellett az oktatás józan szemléletét, irányát keresni és megtalálni.

A tudományos fokozatszerzés lehetőségeinek bővülése nyomán a feladatokhoz fokozatosan felnövő új oktatói nemzedék igazi tűzkeresztségen esett át. Ez a hatodik évtized egyik legfontosabb hozadéka. E szempontból fontos, hogy jelentősen szélesedett a doktori képzés kari választéka, a gyógynövényismeret (farmakognózia), farmakológia mellett a gyógyszerészeti kémia, fizikai kémia és gyógyszeranalízis területein is szerezhető gyógyszerészdoktori cím.

A szakemberi bázis megerősödése mellett az egyetemi infrastruktúra (laborok, előadótermek felújítása és felszerelése, számítógépek, műszerlabor) is biztató fejlődésnek indult.

Ebben az évtizedben történt meg Románia csatlakozása az Európai Unióhoz, és ennek keretében az Európai Gyógyszerkönyvi Egyezményhez. Mindez új szemlélet, kapcsolat- és követelményrendszer lehetőségét hozta és megvalósítását szorgalmazta. Az 1990-es nyitás eredményeként szakembereink számos nemzetközi rendezvény résztvevőiként szereztek újabb elismerést a Karnak. Kapcsolatok épültek ki nemzetközi egyetemi programok keretében. Ezek közül is kiemelkedik a CEEPUS program, mely a legnagyobb lehetőségeket biztosította doktorandusaink számára, lehetővé téve, hogy több külföldi egyetem oktatóival kapcsolatba kerüljenek, az együttműködések nyomán színvonalas eredményeket mutassanak fel és rangos tudományos folyóiratokban közölhessenek. Együttműködési egyezmények résztvevőiként

oktatóink, doktorandusaink, hallgatóink kapcsolatban állnak a Szegedi Egyetem, a Semmelweis Egyetem Gyógyszerésztudományi Karaival. Hallgatóink is egyre inkább élnek az ERASMUS program biztosította külföldi rész képzési lehetőségekkel.

A MVGYK-on végzetek száma 2010-el bezárólag meghaladta a 2100-at (2149). Az utóbbi évtized alatt jelentősen megnőtt a hallgatói létszám, így ebben az időszakban (1999-2010) végzett az összes abszolvensnek 30%-a (671). Eleddig 56 gyógyszerész-generáció hagyta el az Egyetem kapuit, sikeresen helytállva a gyógyszertervezés, gyártás, minőségvizsgálat, forgalmazás és a klasszikus gyógyszerügyi tevékenység területein, európai országokban és más kontinenseken is.

A Kar megújult életének sikeres próbaköve volt a 2010 októberében első ízben Marosvásárhelyen rendezett XIV. Nemzeti Gyógyszerész Kongresszus. Immár 4 éve megrendezzük a doktorandusok tudományos tanácskozását, nemzetközi részvétellel. Az évente sorra kerülő tudományos diákköri konferenciák igen jelentős eseményt jelentenek az Egyetem és a Kar életében is.

Az utóbbi évtizedben indult el a 3 éves gyógyszerész asszisztens képzés is. Lényegében adott a lehetőség az angol nyelvű képzés beindítására is.

Hat évtized – egy emberi élet. Az iskola – reményeink sze-

rint – örök. A megszerzett hírnév, az értékes múlt továbbra is kötelez. Ezért kell időnként mérleget készíteni, önvizsgálatot végezni és próbálni a jövőbe nézni. Ezt szolgálja a jelen kötet is.

VIVAT, CRESCAT, FLOREAT FACULTAS PHARMACIAE MARISIENSIS!

Epilógus

2011. február 9-én új tanügyi törvényt iktattak be Romániában. Hogy életbe lépett-e minden szempontból, az erősen kétséges. Alkalmazták az egyetem előtti oktatás szintjén, valamint a 65 évet betöltött egyetemi tanárok azonnali, tanév közben történő nyugdíjazásával. Ennek „eredményeként” a Gyógyszerészeti Kar magyar professzorok, doktorátusvezetők nélkül maradt.

A Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemen a mai napig fittyet hánytak a magyar tagozat önálló létét előíró törvénynek, úgyszintén a teljes körű képzés (előadás, gyakorlat, továbbképzés, rezidensképzés, doktorátus) magyar nyelven történő biztosításának.

Ez újabb bizonyítéka annak, hogy az Európa Unió tagság nem változtatta meg az alapvető szemléletet Romániában a magyarsággal szemben.

Dr. Gyéresi Árpád professzor a budapesti Semmelweis Egyetem díszdoktora



November 16-án 38. alkalommal avattak díszdoktorokat a több mint 240 éves múltta visszatekintő budapesti Semmelweis Orvostudományi Egyetemen (SOTE). Ünnepélyes külsőségek között 9 külföldi professzor vehette át a tiszteletbeli doktor – doctor honoris causa – kitüntetést dr. Szél Ágoston rektortól. Valamennyi kitüntetett hosszabb idő óta

ápol eredményes szakmai kapcsolatokat az egyetemmel.

A kitüntetettek között van dr. Gyéresi Árpád, a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem (MOGYE) Gyógyszerészeti Karának professzora is. Dr. Gyéresi Árpád a MOGYE Gyógyszerészeti Karának egyik meghatározó személyisége, több mint 20 évig tanszékvezetője. Tevékenységének méltatásában értékelték a több mint 4 évtizedes széles skálájú tudományos és oktatói munkásságát és kiemelték, hogy e munkája jelentős előrelépést eredményezett a magyar és a román felsőoktatás közötti kapcsolatok javításában és fejlesztésében.

A kitüntetett megemlékezett a Kolozsvári Magyar Tudományegyetem 140 éves évfordulójáról, ahol kezdettől folyt gyógyszerészképzés, és amelyik a 65. évében járó marosvásárhelyi magyar gyógyszerészképzés elődjének tekinthető. Meggyőződése, hogy ez a magas kitüntetés saját tevékenységén túlmenően ennek az iskolának is szól.

Itt emlékeztetünk rá, hogy – szintén a MOGYE részéről – dr. Bocskay István professzor. 2011-ben lett díszdoktor, dr. Nagy Örs professzorral együtt.

Aforizmák a tudományról

A tudománynak is megvannak az apostolai, mártírjai, törvényhozói, katechizmusa, és behatol minden-hová.

Amikor a történetnek vége, megjelennek a történet-szek.

Minél nagyobb volt a bizalom a tudományban, annál nagyobb volt a csalódás.

Minden tudománynak megvan a maga ideje.

Az értelem az élet végén jelenik meg; minél többet ismer fel, minél érettebb lesz, annál inkább hanyatlak az érzelem és a képzelőerő, azon két erő, amelyből származik minden kezdeményezés és lelkesedés.

A tudomány az érett életkor terméke, és nem képes a tovatünő éveket megújítani, sem az ifjúságot visszahozni.

Az érett életkor bizonyosan a legszebb időszak, de nem kezdet, hanem eredmény és inkább méltó koronája az addigi eseményeknek.

Az életet akkor ismerjük fel, amikor tovatünik, és csak akkor értsük meg, mikor elvesztettük a felette való hatalmat.

(Gyűjtötte és németből fordította Dr. Szócs Károly)

Schmidt Sándor tollából lapunk 2004. márciusi számában már közöltünk egy édesapja emlékét felidéző ismertetőt. Kulturális-szellemi értékeink életetésének jegyében és tekintettel az emberi emlékezet gyarlóságára adunk helyet az újabb dolgozatnak, miután a szülőházon az emléktábla elhelyezésre került. A fizikai és szellemi gyarmatosítás közepette városaink múltbéli magyar értékeit, jelenünk tápláló gyökereit nem lehet eléggé megbecsülni.

AKI A KÖZNEK ÉLT

Dr. Schmidt Béla orvos, lapkiadó, közíró emlékezete

„Az orvos tudása és tapasztalata egymagában csak pusztá szilárd talaj, mely a szeretet melege, a lélek jósága nélkül meddő és kopár. ...A teljes emberiség, az igazi emberszeretet, a tudás és tapasztalat adta aranyigazságok alkotják azt a nagy hármasszövetséget, mely oly nemessé teszi az orvos hivatását s melynek az orvos lelkét be kell töltenie” - idézet az Orvos c. könyvéből (1926.)

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, Felsőtelekesen született 1881. augusztus 18-án. Édesapja, Dr. Schmidt Sándor neves geológus, a Szegedi Nemzeti Múzeum őre, 1887-től a budapesti egyetem tanára, az MTA levelező tagja volt. Fia, Béla, Budapesten kezdte el iskolai tanulmányait, és 1899-ben Budapesten érettségizik. Orvosnak készül. Budapest, majd Bécs orvosegyeteme után Kolozsváron avatják orvossá 1905-ben.

Eredményes gyógyító munkája és írásai rövid idő alatt ismertté teszik. Dr. Bernády Györgynek megtetszik a fiatal és tehetséges orvos, meghívja, hogy telepedjen le Marosvásárhelyen. Ekkor (1903) a városban 4 gyógyszer-tár, 2 kórház (109 ágygal), 14 orvos és 2 halottkém volt. Itt indul el az a gazdag életpálya, amelyet még nem sikerült teljes mértékben feltérképezni.

Az első világháború a frontra szólítja, nehéz körülmények között tesz eleget hivatásának, és éli át a háború minden borzalmát. Sokszor a lehetetlent is megpróbálja, hogy megmentse a katonák életét. Nem tesz különbséget, csak a sebesülés súlyossága számított.

Visszatérve a frontról nincs pihenés, egyszerre sok tennivalója akad. Igyekszik gyógyítani a háború okozta lelki és testi sebeket. A hozzá forduló és segítségét kérő betegeket minden megkülönböztetés nélkül fogadja és gyógyítja. Sok esetben ingyenes gyógyszerekkel is ellátja őket. Barátja, Nagy Jenő gyógyszerész segíti ebben. Szentgyörgy utcai gyógyszer-tárában (a mai benzinkúttal szemben volt) a Schmidt doktor által írott receptekre kiadott gyógyszerekért nem vett el pénzt, édesapám havonta kifizette ezek árát. Egykori szegény sorsú betegei, akikkel gyerekkoromban összehozott a sors, említették az ingyen kapott gyógyszereket, és hálásan emlékeztek rá. Börtönorvosként a nélkülöző és kereső nélkül maradt családokat is segítette, ha nem bűnözőkről volt szó. Így a néhai Szabó György újságíró családját is, aki azért kapott börtönbüntetést, mert véleménye nem egyezett a hatalomával. A munkás emberek is bizalommal keresték fel. Veress Pál, az egykori marosvásárhelyi cukorgyár igazgatója könyvében tisztelettel említi nevét.

Sok mindenben aktív résztvevő. Így a Kemény Zsigmond irodalmi társaság titkára, a Maros megyei orvosi kamara elnöke, a Római Katolikus Gimnázium egészség-tan tanára, a marosvásárhelyi Ipari Testület orvosa, az EME (Erdélyi

Múzeum Egyesület) orvosi szakosztályának aktív tagja, ennek vándorgyűlésein többek között Dr. Veress Ferenc, Dr. Koleszár László, Dr. Csögör Lajossal és másokkal tart orvosi előadásokat. Mindezek mellett lapkiadó és közíró. És nem utolsósorban a Szentgyörgy utcai szülészeti kórház köztisztelőnek örvendő főorvosa. Háza az egykori Jókai Mór, ma Eminescu utca 3. szám alatti telken épült. A házat Toroczkaí Wigand Ede tervei alapján Várady Árpád építőmester kivitelezte.

Márványi Arthur Könyvkereskedése 1912-ben kiadja Az élet. Bevezetés a biológiába c. könyvét. Írásait nagyjából a Révész Béla könyvkereskedésének nyomdájára adta ki. Így Az orvos c. könyvét is. (1926.) A könyv elején közli a hippokratészi eskü szövegét, amelyre már Kr. e. 400 körül Hippokratész tanítványai feleltek. Ebben olvasható: *„Bármely házba hívassam is, a betegek segélyére megyek; tartózkodni fogok minden szándékos vételtől vagy romlottságtól, vagy bujálkodástól a nők, férfiak vagy fiúk és szolgálk testén; s bármit látok és hallok is gyógyítás közben, ami nem közbeszédre való dolog, azt elhallgatom és titokban tartom.”*

A mi sorsunk c. fejezetben írja: *„Hivatásának lett áldozata ma itt, holnap ott...az orvos.”* A Honorárium c. fejezetben pedig ezek olvashatók: *„Az orvos is munkás, ki munkájából él. Felelősségteljes, kemény és fáradtságos munkája után joggal követeli és követelheti bérét....éhen halhat, ha munkájáért megfelelő díjazást nem kap”. És végül...„annyit remélnünk lehet, hogy az embernek a jövőben is nélkülözhetetlen társa lesz és marad - az orvos”*.

Németből lefordítja Nothnagel A halálról c. könyvét. Harmincnál több különlenyomatot ad ki, pl. Az erdélyi kisebbségi, különösen a magyar orvosok irodalmi munkásságának 11 éve, 1919 I. 1.-1929. XII. 31. című - 1940-ben jelent meg. Számtalan írás, köztük S. Pálmi Béla álnéven szépirodalmiak is jelzik munkássága sokszínűségét. A praxis örömei c. különlenyomatban („Praxis medici” 1933-34-35. év számaiban) sok rövid, szórakoztató történetet közöl.

Szigeti Imrével létrehozzák a havonta megjelenő és nagy jelentőségű Magyar Népegészségügyi Szemlét. A lap első száma 1933. október 15-én, utolsó száma 1943-ban jelenik meg. A lap I. évf. 1. számában olvashatjuk a következőket: *„A betű csak vetőmag, az olvasó talaj, s az el nem olvasott betű olyan, mint a zsákban maradt mag.”* A lap egészségügyi, embervédelmi és népnevelő célkitűzéssel indul útjára. *„Népünk életében még nem vizsgálták különleges szempontok szerint az egyes vidékek egészségügyi viszonyait...Ezt is szolgáltatni akarja ez a lap”* - írják a szerkesztők. Dr. Bernády György ajánlásában olvashatjuk: *„A legjobb gazdának és a legjózanabb iparosnak is arra, hogy legdrágább kincsének, a maga és hozzátartozói egészségének gondozásával, munkaerejének és munka-*

bírásának conserválásával is törődjék, már ritkán marad ideje... seregeliünk tehát minél nagyobb számmal annak zászlaja alá, mert csak ez esetben háramolhat a romániai magyarságra igazán áldás abból a nemzetmentő munkából amelyet a beígért folyóirat szerkesztői és munkatársai vállaltak.” (1933. okt. 2.)

A lap legnagyobb érdeme, hogy aktuális, egészséggel kapcsolatos témákat dolgoz fel. Minden számban olvashatunk valami újról, ami összefüggésben van életünkkel. Csak néhány cím: A fény hatása a vérre, Népsűrűség 1932-ben, Túlérzékenység (allergia), A levegő portartalma, stb. A Vasárnapi Iskola olyan írásokat közöl, amelyek a mindennapi egészségvédelemmel kapcsolatosak. Fényképekkel, rajzokkal, grafikonokkal segíti a téma feldolgozását. Ezeket az írásokat minden falu megkapta, a tanítókat kérték fel, hogy ismertessék vagy olvassák fel a gyerekeknek. Az emberi test felépítésén át az elsősegélynyújtástól a fertőző betegségekig és a személyi higiéniaiával bezárólag mindenről, ami az egészséggel kapcsolatos volt, szó esett. A lap közölte a legfrissebb tudományos eredményeket és statisztikai adatokat pl. a népesség fogyásáról, a nemi és a fertőző betegségek terjedésén át a lakosság születési és halálozási adataiig. Sok esetben nemzetközi összehasonlításokat is közölnek. A lapban a Magyar Tíz parancsban olvashatjuk: 1. Hitvallásodban buzgó légy! 2. Ne bánts a más vallását! 3. Becsüld a más fajú népet s becsülését vívd ki! 4. Tiszteld a törvényt, jogodat követeld! 5. Tiszteld a magántulajdont!, stb. A lap közli a megjelent új könyvek ismertetőjét. Több városban, de külföldön is bemutatta egészségügyi plakát-gyűjteményét, amelynek sajnos a háborúban nyoma veszett.

Mindez csak töredéke mindannak, amit ránk hagyott. A járványkórház főorvosa volt, amikor 1942-ben kiderült, hogy súlyos fertőzést kapott. A következő, amire emlékszem, már a vasútállomáshoz kötődik. Ősz van, és én fent vagyok a

vonaton, apám búcsúzik tőlem. Tavasszal, születésnapom előtt egy nappal, 1943. március 19-én egy budapesti kórházban véget ért földi pályafutása, és a csillagok világába költözött. Marosvásárhelyen, a római katolikus temetőben helyezték örök nyugalomra.

Több ezer kötetes könyvtárát a háború után a városi könyvtár dolgozói átnézték, és az értékes könyveket elvitték. Sajnos feljegyzést nem készítettek. Talán lesz valaki, aki megírja nekem, mi lett a könyvek sorsa.

Köszönettel tartozom Marosvásárhely Polgármesteri Hivatalának az engedélyek megadásáért, Bátor Gyulának Schmidt Béla és az erdélyi Magyar Népegészségügyi Szemle című írásáért (Orvosi Hetilap, 1982), Péter Mihálynak és Péter Zoltánnak a Romániai Magyar Irodalmi Lexikonban édesapámról közölt írásukért, Várterész Istvánnak Egy orvos, aki a köznek élt (Vörös Zászló, 1983), valamint Ana Todea, Fülöp Mária, Monica Avram az Oameni de Stiinta Mureseni szerkesztőinek az édesapámról közölt nagyon részletes adatokért.

Emlékét egykori házán, az általam készített emléktábla őrzi, ami a Procardia vezetőjének, Dr. Kikeli Pál István orvosprofesszornak a hozzájárulásával 2012-ben került kihelyezésre. A hivatalos engedélyek beszerzésén Pálosi Tünde fáradozott.

Dr. Bányai János A Székelység c. korabeli (1943) folyóiratban így emlékezik édesapámról: „Egy talpig munkás és önzetlen emberrel lett kevesebb...meleg szerető szívét hozta el ide nekünk az orvosi hivatásán kívül. Mint kiváló szakember, megtalálta módját nehéz elfoglaltsága közepette is, hogy kivegye részét a közirányú munkálkodásból. Áldott legyen az emléke! Feledhetetlen az ilyen közmunkás képe, mint amilyen Schmidt Béla volt”.

Schmidt Sándor tanár

A kulturáltság

A minőségi embert a kultúra teremti meg.

(Geönczeöl Gyula)

Kulturáltságon a szellemi szépséget értjük, melynek lelki alapja a lelki érzékenység és a szeretetre való készség, kiindulópontja pedig az anyanyelv.

A kulturáltság tulajdonképpen a hosszú és bonyolult történelmi fejlődésen keresztülment társadalmi kultúra egyéni- leg elsajátított része. Azoknak a szellemi értékeknek a javát ugyanis, melyeket az emberiség közösségileg és történelmileg létrehozott, az egyes embereknek egyénileg is önmagukban fel kell építeniük.

A kulturáltság tehát mindannak a sajátunkká tett része, ami a társadalmi tudatban szép, igaz, előremutató és jó: finom ízlés, korszerű műveltség, nemes eszmények és fejlett erkölcsi érzék. A műveltség a valóságot méri fel, az eszmények a célt jelölik ki, az erkölcsi tudat a kötelességgel áll kapcsolatban, az ízlés pedig a szépet különbözteti meg a rúttól.

A kulturáltság nincs eleve bennünk, mert nem a ösztönökből származik, hanem kívülről, a társadalomból, szülői, ne-

velői, tanítói közvetítéssel kerül belénk, ám hogyha mélyen magunkba építettük, természetünk, tulajdonságunkká, „vérünké” válik, és a továbbiakban már belülről irányít bennünket, meghatározva gondolkodásmódunkat, igényeinket és magatartásunkat is. A kulturáltság egységes egésze áll össze bennünk, melyet eszményeink, erkölcsünk, műveltségünk és ízlésünk együttesen határoz meg, s ha bármelyik is hiányzik közülük, máris kulturálatlanságról beszélünk. Hasonlóképpen, bármennyire is fejlett legyen közülük valamelyik, önmagában még nem adhat kulturáltságot.

Mégis: az *Erkölc*s a legfontosabb, mert a bűn ellen hat, nélküle nincs helyes viselkedés, mint ahogy nincsenek magasabb eszmények, nincs igazi tudás, és nincsen jóízlés sem. Valójában a lélek szépsége a kulturáltság lelke. Lelki szépség nélkül nincs nemesebb eszme, erkölcsi érzékről pedig nem is beszélhetünk. Az erkölcs követelményei egyetemesek (kortól és helytől függetlenek), és kötelezőek (függetlenül attól, hogy a tényleges erkölcsi színvonal milyen). Az erkölcsi ismeretek „vérünké válása” bizonyos erkölcsi érzék kialakulásához vezet, amelynek neve: lelkiismeret.

Az erkölcsi cél már tulajdonképpen az Eszmények világához tartozik, és megállapíthatjuk, hogy a társadalmat és az egyént irányító eszmények és eszmék is részei a kulturáltságnak, mert a kulturáltságban nem csak az fejeződik ki, hogy

milyenek vagyunk, hanem az is, hogy milyenek szeretnénk lenni, és milyenek szeretnénk a világot is látni, azaz személyiségünk tökéletesedésére és a társadalom előrehaladására irányuló törekvéseinket is magába foglalja, melyeket csakis az értékek mentén bontakoztathatunk ki.

A *Vallásos hit* tulajdonképpen mind az erkölcsnek, mind az eszményeknek foglalatát adja. A vallásos hit gyengülése vagy elvesztése ezért azzal a veszéllyel jár, hogy közben elveszítjük erkölcsünket és kultúránkat is, mely eredetileg tulajdonképpen a vallásos kultusból ered. Ennek korszakos jelei a művi vetélés terjedése, a „kegyes halál” törvényesítése, az erőszak kultusza stb., ami végül is társadalmi összeomláshoz vezethet. A hit és az erkölcs talán nem mindig népszerű, de mindenkor alapvető. Éppen ezért számunkra csakis a keresztény hit, a család és a nemzet iránti szeretet és a kölcsönös jogtisztelethől fakadó remény (más szóval az istentelenség, a gyermektelenség és az embertelenség leküzdése) az az eszményi kiindulópont, amely a helyes célok kitűzéséhez vezet. A nemes eszméket a szeretet őrzi meg, a legnemesebb eszme pedig maga a szeretet. Pl. a testvériesség eszméjét a testvériesség érzése támogatja, s ennek az eszmének, hogy úgy viselkedjünk embertársainkkal, mintha testvéreink volnának, legszebb megfogalmazása a „szeresd felebarátodat”. Valójában ebből az eszméből és érzelemből fakad a demokrácia alapja: a jogtisztelet érzése és a jogvédelem eszméje is, amely aztán a jogegyenlőség törvényeiben kerül megfogalmazásra. A jogegyenlőségben viszont a szabadság eszméje fejeződik ki, melyre a szabadságszeretet ösztönösen is lelkesít. A szabadságszeretet és nemzetszeretet pedig a hazaszeretetnek is legbecsessebb elemei, mely egyáltalán nem mond ellent az általános emberszeretet és a világszabadság egyetemes eszméjének, hanem – mint annak ránk bízott részterülete – a nemzethez való hűséget, minden egyes tagja iránti óvó, segítő testvéri szeretetet, ügyének, értékeinek védelmében pedig önfeláldozó felelősséget jelent.

A kulturáltsághoz mindazonáltal a *Műveltség* is feltétlenül hozzátartozik, hiszen elfogadható ismeretek nélkül semmiképpen sem lehetünk kulturáltak. Akinek fokozottabb az érdeklődése, az szerényebb lehetőségekkel is nagyobb műveltségre tehet szert, mint másvalaki, akinek meglenne ugyan minden lehetősége a művelődésre, de nem használja ki, mert nincsen rá nyitottsága és igénye.

A kulturáltság foka tehát a műveltség szintjétől is függ, minél mélyebb a tudásunk, minél gazdagabb ismeretekkel rendelkezünk, annál magasabbrendű kulturáltságra nyílik lehetőségünk. Mégis: a sok ismeret, a nagyobb műveltség még nem ad feltétlenül magasabb kulturáltságot, mert a kulturáltság nem egyedül abból származik, hogy minél több ismeretünk legyen. Sőt mondhatjuk, hogy az információs túlkínálat, a túlságos ismerethalmozás éppen hogy kulturálatlansághoz vezethet. A mértéktelenül sok adat túlterheli az értelmet, s így nehezíti az átgondolást, akadályozza a megértést, mint ahogy a túl bőséges táplálkozás is túlterheli a gyomrot és megnehezíti az emésztést. De nem elég csak enni: emésztetni is kell, s ugyanúgy nem elegendő csak tanulni: érteni is kell, és a tanulságot is magunkba kell építeni. Határa van annak, hogy egyszerre mennyit, az ismeretek mekkora tömegét képes az ember befogadni és feldolgozni. Napjainkban a televízió, a világháló és az újságok közvetítette túl sok fölösleges híranyag végül is oda vezet, hogy mű-

velődésre már nem marad az embernek sem ideje, sem ereje, de még igénye sem. Szellemileg kifárad, érdeklődése beszűkül, erőszak- és pornófilmek „művelődik”, és élete céljának már csak a kikapcsolódást, az élvezetek kiélését tartja.

Így hát a mai információs túlkínálat a kulturálatlanság veszélyét hordozza magában. Azok, akik a különböző érdekek diktálta mindenféle fondorlatot követni próbálják (mert szándékos bolondítás is történik), olyanok lesznek végül, mint egy hirdetőtábla, amely mást se tud már, csak követni, és engedelmesen, válogatás nélkül hirdet mindent, mert saját gondolata és véleménye nincsen. Ám aki mindent elfogad, az semmit sem tart meg, a sokféle híranyag inkább csak szórakoztatja, de egyben meg is zavarja, és nem válik belőle semmi benső erővé, így hát a többség után megy, és végül is erkölcsét, ízlését, jellemét veszti.

Korunk kulturálatlansága másrészt a városiasodásból és a nagyüzemi gépi termelésből is ered. A városi magaskultúra ugyan fejlettebb szintű, mint a falusi, mégis gyakori, hogy a falusi ember társas kultúrája érettebb mint a városi, mert a falusi ember viszonylag zárt közösségben él, melynek szigorú szokásai, hagyományai évezredek óta csiszolódtak, s ezért a falusi ember, legyen bár iskolázatlan vagy akár buta, a hagyományokat és szokásokat követve legtöbbször mégis okosan viselkedik. A városi ember ellenben a körülötte nyüzsgő tömeg ellenére is magányosabb, társas kultúrája pedig a hagyományait gyakran változtató, mindig új és szabadelvű környezetben kezdetlegesebb és rögtönzőtebb. Ezenkívül a falusi ember sokoldalú, egyszerre több mesteriséghez is értő termelő, aki részletesen ismerhet mindent, ami a számára szükséges, a városi ember ellenben a munkamegosztásban mindjobban szakosodó fogyasztó, aki, miközben egy irányban haladást ér el, sokrétű képességei elszegényednek. A kulturáltság azonban egyetemességet, eredetiséget és széleskörűséget követel, s bár a város maga egyesíti ezt a teljességet, összetettséget, a városi ember csak annyiban kulturált, amennyiben önmagában képes az egész városi magaskultúrát összefoglalóan egyesíteni. Ez pedig sokkal nehezebb feladat, és más is: a városinak csak a legkiemelkedőbbeket, leglényegesebbeket, legjellemzőbbeket kell ismernie átfogóan, hogy kulturált lehessen. Ezért míg falusi kultúrája jóformán minden falusinak van, városi kultúrája csak aránylag keveseknek; ezenkívül, míg falusi kulturáltság mondhatni csak egy van, városi kulturáltság több is lehet, osztályoktól, rétegektől, foglalkozási ágaktól függően. Ez viszont az jelenti, hogy az egyén elveszti eredeti egyéniségét és sokoldalúságát, és foglalkozásának lenyomata lesz. De még foglalkozásában sem szabad, mert korlátozzák a különféle előírások és kötöttségek. Nem az eszére, érzelmeire, akaratára van szükség, hanem csak a begyakoroltatott képességeire, mint egy gépnek.

A nagyüzemi gépi termelés műszaki fegyelme háttérbe szorította a termelő egyéniségét, és mindenki számára ugyanazt a viselkedésmintát írja elő: azt követeli tőlünk, hogy minél jobban hasonlítsunk egymásra, minél teljesebben eltűnjön minden kulturális sajátosság és eredetiség. Az emberi értelem ragyogó alkotásai: a gépek, éppen az alkotó tudásuktól és kulturáltságuktól fosztják meg az emberek nagy részét. Amihez hajdan képzelőerő és szakértelem kellett, arra most már elegendő a részfeladatra betanított munkás is. Minél okosabbak lettek a gépek, annál butább emberek

használják őket, s így az emberi képességek nagy része sorvadásra van ítélve. Tömegfogyasztásra szánt egyhangú (alacsony információ-tartalmú) sorozattermékeinek divatjával pedig szintén egyneműsít (azt kívánja, hogy mindenki járjon „farmerben”, mindenki igyon coca-colát, és mindenki egyen hamburgert), s ezáltal a kulturális sajátosság és egyéniség sorvadását, majd eltűnését idézi elő.

A kulturáltság több mint egyszerű műveltség, és több mint különféle részismeretek, adatok és tények szétszórt, összefüggéstelen halmaza. Kulturáltságot ezért nem is lehet könnyedén, különböző szakok egymás mellé tanulásával, sem pedig egyetlen szak, vagy részlet túlságos elmélyítésével szerezni. A szakismeret is része a kulturáltságnak, de nem azonos vele. Ez nem azt jelenti, hogy mindannyiunkból mindentudót kellene képezni, de az alapok, a fő vonalak és összefüggések ismerete okvetlenül szükséges. A kultúrember nem arról ismerhető fel, hogy mindent tud, hanem arról, hogy felismeri és előtérbe helyezi az értéket, és fontosságuk sorrendjében képes osztályozni a dolgokat. Mert a kulturáltság nemcsak tudást jelent, hanem értést és értékelést is, világnézeti velejüknek magunkba építését, teljes birtokba vételt, olyan magasabb fokú öntudatot, amelynek révén lehetővé válik számunkra magatartásunk, viselkedésünk tökéletesítése is, egy magasabb rendű, teljesebb élet.

A kulturáltsághoz ezért a szépérzék, és általában az Ízlés is okvetlenül hozzátartozik, hiszen ahhoz, hogy különbséget tudjunk tenni szép és rút, értékes és silány között, fejlett ízlésre is szükségünk van. Az ízlés ugyanis az a képesség vagy érzék, amellyel a szépet, a helyeset és az illőt felismerjük, mely aztán lelkünkben kellemes és nemes érzelmeket kelt. Ezeket az érzelmeket fejlett ízlésű emberekben mindenekelőtt a mondanivaló benső szépsége, a tartalom erkölcsi tisztasága és igazsága váltja ki, amelynek hiányában még lehet valami külsőleg tetszetős, de sohasem lehet igazán szép, sem teljesen jó. Ám az, hogy ki, mennyire képes a dolgok mélyére hatolni, és ott mit, mennyit vesz észre belőle, az egyénileg változó; ezért az ízlések különbözőek.

Az egyes emberek és közösségek ízlését múltjuk, hagyományaik, származásuk, életkörülményeik, képzettségük, ismereteik, hitük, tapasztalataik egyaránt befolyásolják. Szépérzékünkre hat a szülői ház, amelyben gyermekkorunkban laktunk, az utca képe, amelyen naponta végigmegyünk, a divat, amely szerint öltözködünk, a hely ahol élünk, az emberek életmódja, akik körülöttünk élnek, a történelmi környezet, amelybe beleszülettünk, vagyis minden, amit magunk körül látunk, érzékelünk, még a használati tárgyak formája és színe is. Mindez azt is jelenti, hogy az ember világnézetének tágulásával, műveltségének gyarapodásával, művészi élményeinek sokasodásával és érzelmi életének gazdagodásával változik, fejlődik ízlése is. Ízlésünk tehát nemcsak változatos, hanem változó is.

Noha a korízlés és a szépségeszmény változó, ami egyszer valóban szép volt és nem csupán divatos, az szép marad mindenkor. Az eszményi szépség (akárcsak az eszményi igazság) nem új vagy régi, hanem egyetemes és időtlen. Ámde bármi is csak a környezetével összhangban lehet elfogadhatóan szép. Azt a szépséget, amely nem illik bele a természeti, társadalmi és civilizációs környezetünkbe, akár azért mert nem korszerű, akár azért mert nem alkalomszerű, vagy akár azért mert nemünknek, korunknak vagy éppen természetünknek nem felel meg, már nem érezzük korszerűen szépnek, nem érezzük

a helyhez, alkalomhoz illően szépnek, vagy nem érezzük magunkhoz közelállóan szépnek, ezért a különböző korok és vidékek, népek és egyének ízlése különböző.

A különféle kultúrákat elsősorban nyelvük, művészi sajátosságaik és eltérő ízlésük különbözteti meg egymástól. Ezért a különböző kultúrák – akárcsak a különféle virágok és gyümölcsök –, ha nem is egyforma természetűek, azért még egyaránt értékesek: mindenik szép színfolt a tarka mezőben, és mindegyik jó a maga nemében. Nem mondhatjuk, hogy csak a rózsza, vagy csak a dinnye kell, hogy létezzen, mert az a legszebb, vagy az a legnagyobb.

Mindebből az is következik, hogy a különböző kultúrahordozóknak (nemzeteknek, osztályoknak, foglalkozási ágaknak, nemeknek és korosztályoknak) egyaránt különleges és egyedülálló szerepük és lehetőségük van az emberiség gazdagítására, ezért nem alá-, hanem mellérendelési viszonyt kell kialakítani közöttük.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a kultúra fejlődéséről és a fejlettség különböző színvonaláról ne beszélhetnénk, hiszen a kultúra koronként és helyenként különböző fejlettségi szintet ért el. Ám ez mégsem jelenthet megbélyegző értékítéletet, hiszen a kultúra a fejlődés alacsonyabb fokán is alkothat maradandót és értékeset: nem mondhatjuk például, hogy a mai elektronikus zene értékesebb, mint a gregorián. Mindkettő kifejezi a kort, amelyben keletkezett, és mindkettő képviselhet magasabb értéket, minőséget. Azt sem mondhatjuk, hogy a mai ember kulturáltabb, mint az ókori görög, csupán azért, mert néhány olyan dolgot tud, amit az ókorban még nem is tudhatott, sem pedig azt, hogy a városi ember kulturáltabb, mint a falusi, hiszen találkozhatunk bőven kulturálatlanokkal még a magasabb iskolázottságúak és a szakemberek körében is. Egyénileg az emberek a kulturáltság különböző fokán állnak, hiszen a kulturáltság is egy fejlődési folyamat terméke, amely pillanatnyilag egy bizonyos fejlettségi szinten van.

A kulturáltságnak bármilyen megjelenési formája és szintje is értékes; az „értékes” „értéktelen” (sőt „káros”) megjelölés tehát nem a kultúra alacsonyabb, vagy magasabb fejlettségi állapotának elkülönítésére szolgál, hanem a kultúra és az alkultúra megkülönböztetésére.

Mindnyájan beleszületünk, s úgyszólván az anyatejjel szívjuk magunkba egy nyelv, nép, család, foglalkozási osztály, gazdasági-társadalmi réteg, történelmi sors és szülőföld sajátos kulturális örökségét. Az anyanyelv s a nemzeti és réteggkultúra, mellyel a szülői házban találkozunk először, alapjául szolgál minden további kulturálódásunknak, melyet később tudatos munkával magunk szerzünk majd meg. A civilizációs-kulturális környezet, akárcsak a természeti-földrajzi környezet is, sajátos lélek, ízlés és jellemformáló hatású.

Kulturáltságunk tehát függ azoktól a forrásoktól, amelyekből merítünk, saját személyiségünkötől, amelyhez hozzáalakítjuk, de attól a környezettől is, ahol majd érvényesíteni akarjuk. Sajátossága elsősorban a nemzeti kultúrából származik, mert a réteggkultúra bizonyos nemzetközi vonásokkal is rendelkezik, amely összeköti a világ minden táján élő szakmabelieket. A szakismeret azonban csak akkor lesz része és gazdagítója a nemzeti kultúrának, ha a szakszókincs is anyanyelvű, amelyen mindenki megérti, vagyis megszünteti a szakmai elkülönülést, s ezáltal a műveltségen kívül a demokráciát is terjeszti. „*Nemzeti műveltséget csak az egész nép számára érthető nyelven lehet teremteni*” (Szabó T. Attila).

Dr. Veér Győző, Szováta

Kegyelemkenyéren

(V. rész)

Újra lepergett két gondtalan esztendő életem homokóráján, mert társaimnak szomorúságot, nekem meg gondtalan életet jelentett a katonaság. Őket édesanyák, édesapák, testvérek várták haza szeretettel, engem már csak egy testvérem, mert nővérem katonaéveim alatt vetett véget életének.

S ha leszerelésünk után több kollégám hónapokig nem foglalta el állását, én kénytelen voltam anyagi helyzetem végett azonnali kinevezésemet kérni bárhová, csak kenyérhez juthassak, olyanhoz, amit nem más ad nekem, hanem én keresem meg becsületes munkámmal. Így kerültem 1959. november 1-én a Székelykeresztúrtól alig 3 km-re lévő Alsóboldogfalvára, ahol most e sorokat írom.

Bár fiatalon, alig 21 évesen már katonaviselt legény voltam, miután álláshoz jutottam, a családalapításon járt az eszem. Nem mintha nem fért volna rám is egy pár gondtalan, szabad év, amit kedvem szerint tölthetek szabadidőmben, barátaim társaságában, de rendszeres családlátogatásaim idején egyre jobban megerősödött bennem a család iránti vonzalom, olyan szeretetben és harmóniában való életmód kialakítása, amiben nekem eddig nem lehetett részem, de szívből vágytam rá. Szerencsém folytán, Isten segedelmével e községben megtaláltam azt a társat, akivel két gyermekünket a legnagyobb szeretetben, harmóniában nevelhettük fel, akiknek igyekeztünk mindazt biztosítani, amitől a sors megfosztott engem.

Nősülésem évében a minden tanévkezdést megelőző őszi tanácskozás alkalmával egyik osztálytársam felfedezte a kari-

kagyűrűmet, mire rám kérdezett: hány személyes esküvőt tartottatok?

Én bevallottam őszintén, hogy bizony a mi esküvőnk csupán négy személyes volt, már ami az egyházi esküvőnköt illeti, s az is a szokástól eltérő napszakban, mert este került rá sor. A falunkban akkor az Atyaisten szerepét egy kis mitugrász, de nagy kommunista játszotta, aki figyelmeztetett, ha papi esküvőt tartunk, repülök a tanügyből. De nemcsak mondta, hanem rendszeresen figyelt is minket. Feleségem, szakmája szerint, egészségügyi asszisztens volt, szigorúan tartott az egyházi esküvőnk megtartása mellett, így egyedüli megoldásként cselhez folyamodtunk. Megbeszéltük a református pappal meg a feleségével, hogy egyik este elmegyünk a székelykeresztúri moziba és miután a filmet megnéztük, a vasúti töltésen lebaktatunk a papi lakig, ott a kerten elémegyünk és megesket a lakásukon. A csel sikerült, miután a teljhatalmú látta, hogy mi gyalogosan elmentünk Székelykeresztúrra, azon az estén nem figyelt bennünket, így Isten színe előtt is örök hűséget fogadhattunk egymásnak, immár 50 éve.

A sors úgy hozta, hogy tanulólétszám-csökkenés végett a tanítói állások száma is csökkent eggyel, s ki mást helyeztek volna át ideiglenesen Székelyszenterzsébetre, mely falu szintén a mi községünkhöz tartozik, mint a legfiatalabb, legkevesebb szolgálati évvel rendelkezőt, aki éppen én voltam. Így töltöttem négy kerek esztendőt az egyébként jó hírű szenterzsébeti iskolánál, most már mint fiatal házas ember.

A faluba érkezéskor, ahol addig nemigen fordultam meg, mindjárt szemembe ötlött, hogy rengeteg „barna színű” emberrel találkozom. Ez azért volt furcsa, mert ahol én gyermekorom egy részét töltöttem, a Nyikó-menti Nagykádásban, egyetlen cigány család élt, mely a Pinkó névre hallgatott.

Második nagy meglepetésem az volt, hogy az osztályomban, melyet az igazgató úr rám bízott, 22 cigány gyermek volt a csupán két magyar gyermek mellett. Ennek köszönhetem, hogy elég jól megtanultam a nyelvüket, mert bizony az elején elég sok gondom adódott a nyelvük ismerete hiányában.

Ehhez tudni kell azt, hogy akkor még kimondottan a falut övező három domb tetején, a három „pusztán”, vagyis a Templom-pusztán, a Kancsó-pusztán és a Szőlő-pusztán laktak csak a cigány családok, szinte teljesen elszigetelten a magyar családoktól. A kisebb purdék iskolás koruk előtt nemigen jártak be a faluba, maguk közt meg kimondottan csak cigányul társalogtak.

Történt, hogy az iskolakezdés másnapján egy cigányasszony, akit Náná Erzsinek hívtak, azzal keresett fel az osztályban, hogy legyen szíves, ne beszéljek „rományul” a purdékkel, mert nem értették meg, hogy miket magyaráztam nekik. Magyarázataim közben többször megkérdezték a purdék: Tuké ná dzsánész románész? – de sajnos nem értettem meg, hogy mit akarnak kérdezni. (Te nem tudsz cigányul? – volt a kérdésük).

Amikor a cigányné előtt újra rákérdeztem, akkor győződtem meg, hogy a purdék több mint a fele nem tud igazán magyarul, csak pár szót. Így tanultunk meg kölcsönösen, én cigányul, ők meg magyarul. Hogy mit jelentett Székelyszenterzsébeten ilyen osztályokban tanítani, azt csak az tudja, aki próbálta is. Akkor még a polgárosodásnak a legkisebb jele sem volt a „pusztákon”, olyannyira nem, hogy a legtöbb csa-



ládnak még illemhelye se volt. Ha az egyéni higiéniai szabályokról beszélgettünk, elképedtek azon, hogy télen is kell és lehet fürdeni. Számukra a fürdés fogalma kimondottan a nyárral volt összekötve, és csak a falu közt elfolyó Mogyoróspatakban volt elképzelhető.

Táplálkozásuk nagyon gyenge volt, fő eledelük a puliszka és egy kis „mellévaló”, melyet napszámos munkájuk bérében kaptak a „gádsók”-tól.

A legtöbb vezetőknév Kóré, Lévai, Lunka és Forgács, ezek mellett van egy pár Compi és Dávid. Mivel sok ugyanolyan nevű cigány volt a faluban: Kóré János, Kóré Mózes vagy Lévai János, ezért maguk közt ragadványneveket adtak megkülönböztetés végett.

A három magaslaton elhelyezkedő „puszták” lakói esténként a falun át hangos kiáltással kommunikáltak egymás közt cigányul, amit a magyarok nem értettek. De hogy pontosan tudja az illető, kinek szól az üzenet, akihez az átkiáltás szólt, annak a ragadványnevet is hozzá tették, így: „Lévai János, - PINUS, hé! Amá sziggyár khéré, me dukhál moro séro!” Vagyis: „Lévai János-Pinus, hé! Gyere haza hamar, mert fáj a fejem!” Az illető pontosan tudta, hogy nem a másik Lévai Jánosnak szól a „telefon”, akinek a ragadványneve Lévai János-Buvár volt. De hadd soroljam fel a még emlékezetemben levő ragadványneveket: Lévai János-Pinus, Kóré Géza-Kancukás, Forgács János-Hóner, Kóré Béla- Likas, Lunka János-Csorgó, Kóré Mózes-Sipos, Bódi János-Pajkó, Kóré Vilma-Bobonya, Lévai János-Buvár, Dávid Dénes-Verkő, Kóré Márton-Burák, Dávid János-Bikás, Kóré József-Csikiri, Lévai Dezső-Bunyi. Hogy honnan vették e ragadványneveket, nem sikerült nyomára bukkannom.

Négy kellemes évet töltöttem ebben az eseményekben gazdag ősi székely faluban, mely idő alatt családunk is megszorodott, megáldott az Isten egy egészséges, szép fiúgyermekkel! Négy év elteltével megüresedett egy tanítói állás, s mint ideiglenesen áthelyezett, visszakaptam helyemet az alsóboldogfalvi Általános Iskolánál, ahová már mint igazgató-tanítót helyeztek vissza. Ez a beosztás még energikusabb oktató-nevelő munka kifejtésére ösztönzött, bár a hatóság, főleg a pártszervek részéről több alkalommal is ért megaláztatás. Az igazság az, hogy a múlt rendszerben a papok mellőzött, alig megtúrt személyiségek voltak, míg mi, tanítók a rendszer áldozatai. Igen sok esetben ellenszenv alakult ki a tantestület meg a helyi lakosság között. Mert bár minket nem azért fizettek, mégis a helyi pártbizottság és a néptanács kötelezett arra, hogy gyűjtsük be a lakosságtól az önadóhátrálékokat. Minden tavasszal kötelező módon házalnunk kellett bárányszerződések megkötése végett, de igen sokszor beosztottak tojásszerződés, házinyúlszerződés, gyapjúszerződés megkötésére, és aki ezt megtagadta, vehette a sátorfáját, büntetésből más, eldugottabb falvakba helyezték. A falu lakói nem tudták azt, hogy a tanügyieket kényszerítették ezen aljas munkák elvégzésére, de az ellenszenv mai napig fennmaradt azok iránt, akik saját házuknál aláírták, hogy úgymond „jósántukból” az államnak adják a „feleslegeiket”. S bár a papok tényleg mellőzve voltak, de ilyen aljas munkára nem kötelezték őket, így hát nyilván ők nem „fekete báránypók” a falvak lakói szemében.

Fiatal tanító koromban történt velem itt a faluban, Alsóboldogfalván. Egy napon az első tanítási órámön hirte-

len, kopogtatás nélkül hátracsapódott az ajtó és beviharzott az osztályomba az akkori elnevezés szerint a sejtítikár, rám ordítva a tanulóim előtt: - Tanító elvtárs, a 167 szám alatti bennvaló előtti kerítésen kié az a piros tábla? Hogy a tanulóim előtt leplezhessem e megaláztatást, ráfeleltem, hogy biztos a néptanácsé.

Jó jó, de kinek kellett volna ráírnia krétával, hogy „Dolgozó földművesek, ne álljatok szóba a kulákokkal, a rendszer kerékkötőivel!”

Nekem volt kiosztva feladatul – válaszoltam, - mire a felelet rövid és velős volt: - Itt, előttem azonnal induljon és írja meg, egyébként holnaptól repül a faluból! Mit tehettem volna, mentem és krétával ráírtam a kezembe nyomott szöveget, amit láttak az arra járó falusiak, de azt már nem tudták, hogy milyen kényszerítő körülmények és megaláztatások közt került sor az úgynevezett hazafias jelszó felírására. Az ellenszenv pedig nem a sejtítikár, hanem a tanító iránt alakult ki. És ez minden faluban így történt, valóban a nemzet napszámosai voltunk és maradtunk. Igen, ez a napszámoság önként vállalt feladatokat kell tartalmazzon.

Az én felfogásom szerint, talán a családi örökségből ihletődötten, a felnőtt nevelés elválaszthatatlan az iskolai neveléstől. Ezért vállaltam önként a kultúr-igazgatói tevékenységet is, melyen keresztül széles körű nevelői tevékenységet fejthettem ki a 35 év alatt, amíg ezt a feladatkört is betöltöttem, de tagadhatatlan, hogy egy tanító népnevelői tevékenységét mindig a kor gazdasági-társadalmi helyzete határozza meg. Ha tanító nagyapám gyümölcsfa-oltásra, szakszerű gazdálkodásra oktatta a felnőtt lakosságot, a mi nemzedékünknek nem adatott meg ez. Igen sokszor az idősebb nemzedék szubjektíven értékeli az újabb idők tanítóinak ilyen irányú

Család



tevékenységét. Nostalgiaival emlegetnek egy-egy tanítót, aki gyümölcsfaoltásra tanította a század eleji nebulókat meg idősebbeket, gyümölcsösöket hoztak létre, csemetekerteket létesítettek. Azt viszont nem tudják, hogy amikor mi fiatalos lendülettel, az 1950-es évek végén tanítani kezdtünk, elődeinkhez hasonlóan ugyanezt akartuk tenni. Az akkor beindított agrotechnikai körökön a rajontól kiküldött mérnök elvtárs tudomásunkra hozta, hogy büntetés jár azon tanítóknak, akik gyümölcsfa-oltással foglalkoznak és tanítják a földműveseket, mert a szocialista mezőgazdaságokat az állami kísérleti állomásokon előállított nemes fajtákkal látják el a néptanácsokon keresztül. Meg is van az eredménye, alig tíz év elteltével a politikai változás után az összes szuper-intenzív fajták a megfelelő gondozás hiányában kivesztek, míg a nagyapám által ezelőtt 80 évvel létrehozott gyümölcsösök még mindig teremnek.

Aztán lépten-nyomon hallani a hajdani híres színjátszó csoportok, dalárdák, táncszöportok egykori tevékenységéről. Ebben is sok téves ítélet hangzik el. Nekem ilyen vonatkozásban szégyellni valóm nincs. A hosszas tanító munkám alatt összesen 87 műsoros estet tanítottam be ifjúsági, meg felnőtt bálók, szüreti multságok, regrutabálók, cigánybálók alkalmával. Akkor volt rá igény, zsúfolásig megtelt a nézőtér egészen addig, amíg meg nem jelentek a parabolaantennák. Az utolsó csalódás akkor ért, amikor egy három felvonásos darabra csak annyi néző jelent meg, hogy a zenészek kifizetésére a család kevéske megspórolt pénzéből kellett 600 lejt pótoljak (akkor egy félhavi fizetésemnek felelt meg!). Nyilván, rá kellett jönnöm arra, hogy ami nem megy, nem kell erőltetni. De ítéletmondás előtt mérje föl mindenki azt, hogy nem a pedagógusgárda mondta föl az ilyen irányú tevékenységet, hanem sok-sok éjszakázás utáni fáradtságos munkájának nem látta értelmét a tanító, ha a nézőtér üresen maradt.

Természetesen, az önként vállalt „napszámosság” skálája nagyon széles, s a tevékeny pedagógus nem menekül az édes semmittevésbe. Mert mi lehet annál nemesebb dolog, mint felkutatni nemzetiségünk hagyományait, hogy azt átörökíthessük az utódainknak?

Miután láttam, hogy az írott meg az elektronikus sajtó jó-részt átvette tőlünk a sokoldalú információközlés feladatát, nagy lendülettel nekiláttam a néprajzgyűjtési tevékenységnek, melyet e falu területén végeztem, ahol immár 50 éve élek és dolgozom. Tartoztam e faluközösségnek ennyivel, mert befogadott, itt alapítottam családot, itt született második gyermekként a lányunk, így hát, bár anyakönyvi szülőföldem Székelyudvarhely, érzelmi szülőföldemnek Alsóboldogfálvát tartom.

A kitartó kutató munkám eredményeként Magyarországon a Néprajzi Múzeumnál és a kolozsvári Kríza János Néprajzi Társaságnál, melynek tagja is vagyok, eddig kilenc néprajzi dolgozatomat díjaz-

ták, melyek közül négyet sikerült nyomtatásban is megjelenítenem.

A semmiből vágtam neki az életnek, s most, a nyolcadik X-emhez közeledve az idő távlatából örömmel állapítom meg, hogy szerencsére rám nem vonatkozott „az alma nem esik messze a fájától” közmondás, bár életem folytán e megjegyzést a legcsekélyebb csínytevéseimkor is a fejemhez vágták. E megfogalmazás nem tőlem származik, de egyetértek vele: „csak a rohadt alma nem esik messze a fájától.” S én szerencsére nem rohadt almaként éltem le életemet. Büszkén mesélhetek a két szeretett unokámnak kalandos, kínos, de minden nehézséget legyőző életemről.

E sorokat nyugdíjba vonulásom-évben vetem papírra, abban az évben, amikor gyümölcsöző munkám betetőzéséként átvehettem a számomra eddigi legmagasabb kitüntetésnek számító „A Magyar Kultúra Lovagja” címet, melyet a Magyarországon létrehozott Falvak Kultúrájáért Alapítvány ítelt meg nekem a Magyar Millenium alkalmából.

Nem önelégülten, de büszkén állapítom meg: életemet nem éltem hiába, úgy anyagilag, mint szellemileg hagyok valamit magam után, ha majd engem is „szólítanak”.

Azért tanultam, hogy taníthassak, azért égett életem mécsese, hogy meleget varázsolhassak az emberek lelkébe és fényt gyűjthassak a tanulóim agyába. Úgy érzem, ez az 50 évi tanítói munkám alatt sikerült nekem, s számomra ez a legnagyobb elégtétel.

Utóirat: *Nem kérdésből, de mivel fenti kéziratot ezelőtt jó pár évvel írtam, végül felsorolom, hogy munkám elismeréseként 2004-ben Csíkszeredában Német Géza Kulturális emlékdíjjal, Székelykeresztúron Pro-Cultura díjjal, 2005-ben a Magyar Pedagógiai Szövetség Életműdíjával, 2006-ban a Román Kormány Kultuszminisztere életre szóló ingyenes belépővel jutalmazott meg az ország bármely kulturális intézményébe, Udvarhelyszék Kulturális Központja Díszoklevéllel és egy tömör ezüstplakettel díjazta értékmentő és értékkeremtő munkásságomat, a Székelyföld Kapuja Egyesület Pro Alsóboldogfalva címet adományozta nekem.*

(Gálfalvi Gábor)

Vége



Decemberi lapszámunk 32. oldalán közöltük Gyárfás András Puzzle című könyvének ismertetőjét, B. Osvát Ágnes tollából. Ezt követően a könyv szerzője eljuttatta hozzánk utólagos emlékfűzérét, Gömbvillámok címmel. Az alábbiakban elkezdjük közölni ennek részleteit. Előzetes kommentárt nem igényel, az írás önmagáért beszél. Jó szórakozást, elmélkedést kívánunk.

Gömbvillámok

Előszó helyett

40 éven át otthon, Erdélyben tanultam és gyakoroltam a kisebbség adta sors túlélési szabályait. Közel 30 éve (16 éve a többséghez tartozóként) itthon (Svájcban) gyakorlom az emberi életet.

Itt azt is meg kellett tanulnom, hogy ha valakit felkérnek egy spontán beszélgetésre - rádióba vagy TV kamerák elé -, legkevesebb fél évet kér a felkészülésre, és feltesz magának minden lehetséges kérdést, kidolgozza a „spontán” választ, sőt egy váratlan/kiszámíthatatlan fordulatra is meglesz a forgatókönyve. Itt nincs villámlás. Itt gömbvillám-anekdóták gördülnek és csiklandozzák nevetésre/mosolyra, vagy készítenek gondolkodásra a közönséget.

Több éve a kora reggel a számítógép előtt talál (találna, ha keresne, de miért keressen, nem vagyok én számára elveszte), köszönt (köszönne, ha én köszönnék neki, de én miért köszönjek, amikor hamarabb fent vagyok nála, és így neki illene), szóval csinál a kora reggel amit akar, én írok, nem azt, amit akarok, hanem azt, ami éppen eszembe jut.

2011. január. Puzzle-regény születik

50 éves érettségi találkozóra készülünk, és az izgalom hőfokát már csak a terasz hőmérőjével lehetne mérni. Az érettségi-találkozóknak nincs nagy irodalma, valahol Karinthy (a fiú) ír annyit, hogy akik éltek mind eljöttek, aki akkor vagány volt, az most is az, és aki hülye, az hülyébb lett. Ennyi. Igaz ő nem a Bolyaiban érettségizett.

A 45 éves találkozó ünnepi gyűlekezetének végén a főszervezőnő érthetően, de már a székekről felállók és egymást keresgélők tompa zajában adta ki a feladatot, hogy a következő évben mindenki küldjön be egy rövid, egy-két oldalas életrajzot, mert mi is folytatni akarjuk a bolyais tradíciót, az 50 éves találkozó Jubileumi Könyvét.

A házi feladatot, ha éppen nem a nagyszünetekben másoltam, akkor mindig frissiben, aznap, míg el nem felejttem, hogy mit is kell csinálni, elkészítettem. Így aztán hazaérve, minden hajnalban, hosszas gyötrés mellett egy-egy oldal Visszaemlékezést az Iskolára, majd a Városra, Gyermekkoromra szült a szürkeállomány. És amikor eljött az ideje, avagy megjött a szervezőbizottság hivatalos levele, hogy küldjük be az Önéletrajzainkat, s most már félreérthetetlen felszólítással, hogy lehetőleg 2 oldalt fényképestől ne lépjen túl az írás, mert sokan vagyunk még szerencsére életben, és nem többkötetes enciklopédiát akarnak a

Találkozón a kezünkbe adni, döbbsentem rá, hogy nálam kb. 700 oldal a leírt anyag. Időközben már érkezett olyan szerű buzdítás, hogy András, add ki amiket írsz, hiszen manapság akkora marhaságok látnak napvilágot, hogy igazán... Hát az ilyen motivációnak nem lehetett ellenállni, s csak amikor megérdeklődtem a kiadatással járó költségeket és elkezdtem javítani a hajnali sebtében helyesírás hibákkal, fogalmazási tévedésekkel tarkított szöveget, kezdtek kétségeim lenni. A 700 leírt oldalból kitöröltem 400-at, s a már régóta tervezett Családi Krónika cím alatt elküldtem a neten néhány kortársnak, akik azonnal, postafordultával a kitörölt 300-at dicsérték/hiányolták, s buzdítottak - most már észérvekkel - a további írásra.

A Kiadó, miután megegyeztünk árban és időpontokban, rávetette magát az anyagra és hamarosan jelezte, hogy jó, nagyon jó, és ő, mivel ugyancsak vásárhelyi s alig valamivel fiatalabb mint én, átélte az eseményeket és érzéseket, de az egészet le kell fordítania magyarra. Megdöbbsentem s faggatni kezdtem az ugyancsak 30-40 éve Erdélyből menekült barátaimat, kiknek közben elbírálás végett ugyancsak elküldtem az írást. Egyöntetűen jött a válasz, hogy ők értik, s az, hogy itt-ott elmarad az állítmány vagy az alany, hát azért van a lektor, hogy javítsa.

Már-már napirendre tértem fölötte, de egy hosszabb telefonbeszélgetés a berni magyar követséggel újra feltépte a sebet. Az úgynevezett „egyszerűsített honosítási” ügyben hívtam fel a követasszonyt, és röpké 20 perc alatt megbeszéltük a lényegét, hol kapom meg a nyomtatványokat, hova adjam be, stb. stb. Letöltöttem a netről az űrlapokat, és már akkor kételkedni kezdtem, hogy ez „egyszerűsített” eljárás lenne, mert utoljára ennél szelídebb és rövidebb kérdésekre a román szekun kellett válaszolnom az útlevelekérésnél.

Egye fene, kötelességem megtenni, bár én is vallom, hogy ettől sem jobb, sem igazibb magyar nem leszek, és gyakorlatilag semmi hasznát sem veszem, de a nemzeti összetartozás ügyében ennyi az én feladatom, hát teszem.

Badarságnak tartom, hogy az okmányokat le kell fordíttatni magyarra, hisz az Erdélyben kitöltöttek teljesen azonosak színre, alakra stb., csak a neveink egyéniek, tehát bőven elég lenne egyet lefordítani, s a számítógép beleírja a kérelmezők nevét s azzal kész, és ugyanez vonatkozik a többi bekért iratra is. És valahol azok, akik 1940-44 között már magyar állampolgárként születtek, egy születési bizonyítvány alapján is meg kellene kapják az állampolgárságot, alanyi alapon. Na de hagyjuk, mást akarok itt leírni.

Kitöltöm az űrlapokat és újra felhívom a nagyon kedves hölgyet a követségen, hogy most hogyan tovább. Röpké félórát beszélgetünk a lehetőségekről, s egyszer csak megszakítja a beszélgetést: - Jaj, Gyárfás úr, valami lényegest elfelejtettem! Az esküt aztán magyarul kell letenni, tudnak önök magyarul? Úristen, szakadt le a plafon és nyílt meg a parketta alattam, hát eddig milyen nyelven beszélgettünk? - Ja igaz, elnézést, akkor ha megvannak a fordítások, jöhetnek. És itt jutott eszembe a lektor, aki szintén magyarra fordítja/írja, amit a Puzzleban össze-emlékeztem. Valami baj van nálam, jöttem rá hosszas, gyötrő elmélkedés után.

Mi itt úgy vagyunk mint a csángók, elszigetelődünk az

anyaországtól, megőriztük az ezelőtt 30-40 évvel használt szavakat, fogalmazási módokat, miközben ők otthon egy jóval modernebb (hisz élő nyelv a magyar) nyelvet beszélnek, tehát a baj, mint mindig, az én készülékemben van.

Már lapokra hullt a jubileumi, 1957-2011-es évfolyam- emlékkönyv, annyit forgattam, nyitogattam. Megdöbbenő, hogy az osztály- vagy évfolyamtársaim ugyanazokat az éveket, melyeket én 270 oldalban, szerintem méltatlanul leszűkítve, besűrítve idézek a Puzzleban, ők másfél- két oldalakon izzó érzelmekkel telített mondatokkal, száraz statisztikai adatokkal keverve tudják érzékeltetni. A tömörség pálmáját Oláh István költő-évfolyamtársunk viszi, neki egyetlen sorban sikerült összefoglalnia azt, mit én, mint macska a forró kását járom a kötetben körbe: „Vásárhelyen Vásárhelyem siratom” – idézek a Bernády György liturgiájából.

Alig várom, hogy találkozzunk és megdicsérjem, hogy akkoriban milyen jól döntött, hogy a humán osztályba iratkozott, így mi gazdagabbak lettünk egy költővel és a matematika megszabadult egy szám-pancsertől, pontosabban egy mértékegységet nem ismerő szabad akaratú és gondolkodású, de eltévedt embertársunktól. S ezt azért írom, mert kapcsolatunk örök alapja a kötekedés, a humorral telt hecc volt, s nem hagyhatom ki ezt a talán utolsó esélyt.

Pista azt írja az Emlékkönyvbe, hogy „tenyényi papírra fogalmazom”, majd egy-két sorral arrébb: „ez a lényegében néhány négyzetméternyi felület”...Hát ez nem hagyhatom ki. Pista tudod mennyi egy méter? Visszaemlékszel a 30 évvel ezelőtti csicsói találkozásunkra? Na, pont egy méter volt az a táv, amennyivel a találkozásunk örömei miatt már nem tudtam visszaugrani a Vásárhelyre tartó mozgó vonatra.

Fiam és feleségem már egy nappal hamarabb hazautaztak, én másnap kapaszkodtam fel az amúgy nem túl zsúfolt, de annál büdösebb első osztályra (valami buta vállalati nagyképűség kényszerítette a vezető állású utazókat az első osztályra). Így aztán a kabátom és csomagjaim betettem a

fülkébe és kiálltam a folyosóra bámulni. Csicsón hosszabban állt a vonat, be kellett várjuk a Vásárhely felől jövőt, s ahogy a peront végigpásztázom, a büféhez közel Oláh Pistát látom, aki Csíkszeredába utazott volna tovább. Hangsúlyozom - volna, mert azonnal lehúztam az ablakot: – Pista, Pista, közel 20-25 éve nem láttalak! – András, ugorj le, még sokat áll a vonat, ismerem, mert riportra ezzel járok.

Kabát, csomag marad, a büfé ajtajából pont rá lehet látni, összeölelkezünk, lapogatjuk, számba vesszük egymást és „hát valamit csak megiszunk erre a nagy örömré”, időnk is van s kevertet is adnak, s odaszólt a csaposnak: - Jani, hat kevertet. -A többiek hól vannak? - kérdi a csapos, miután csak két embert látott. -Jani, maga most ne népszámláljon, hanem töltsen a 6-t, és fejenként, ha lehet.

Az első kettő volt az aperitif, ezt szó nélkül és villámgyorsan bedobtuk, aztán megint ölelkeztünk, és ezentúl a beszélgetés leszűkült arra, hogy felváltva kérdeztük egymástól: emlékszel még? Egy szóval sem bővítettük, hogy mire, hol, mikor, a másik kötelezően bólintott rá - „Igen”, és a 3-ik 4-ik pohárig még hozzátette, hogy „hát lehet azt elfelejteni?”, ezután szótlanul jöhetett a 2 pohár digesztívó és indult el a vonatom. Még kirohantam, de a síkos pályaudvar nullává tette az esélyemet.

És most jön az, amire te már nem emlékezhetsz, mert rá egy pár percre a tied kivételesen menetrendszerűen futott be és feltuszkoltalak rá, mert te kézzel-lábbal tiltakoztál ellene, hogy barátod cserbenhagy.

Bementem az állomásfőnökhöz és megkértem, telefonáljon legyen szíves a tusnádi kollégájának, hogy ebben és ebben a vagonban egy árva nagykabát és csomag szomorkodik a hűtlen gazdája után, és vegye magához, én majd 2 óra múlva a következő vonattal jövök. S történik mindez Romániában 1980 vagy 81-ben mikor a nyomor már oda fajult, hogy más megyékben a kabát alól is lelopták az inged, ha nem figyeltél nagyon oda.

Apósom hiába várt a vásárhelyi kisállomáson, hogy segítsen a csomagokat az Aleea-ra hazavinni (volt nálam egy 5 kilós krumpliskenyér is, a nagy családi találkozóra sütötte a sepsii pékmester), de rá 3 órára már csengettem kissé kábultan az ajtón.

A keverteteket kialudtam, de a történeteket szerencsémre nem felejtettem el, s így most, június elején a nagy Találkózón friss eseményekre utalva kérdezhetem újból csak röviden: Emlékszel, Pista?

Skype-on kérdezett meg egy hölgy: Hogy tudtuk mi a „kevertet” inni, hisz ő visszaemlékszik gyermekkorának falun töltött heteire, és ott azt a csirkének adták enni, sőt, hogy biztos legyen benne és ne kötekedésnek véljem, a Magyar Értelmező Szótárban is utánanézt, és ott is mint takarmány-keverék szerepel.

Hát Hölgyem, én most nagyon kioktató leszek (remélem nem bántóan), mert egy férfit, egy akkori erdélyi férfit ilyesmivel gyanúsítani az alapműveltségének legnagyobb megsértése. És még mielőtt a kevertől mint élet- és agyzsibbasztó szerről részletes értekezést tartok, javasolom, hogy ne tessék az Értel-



mező Szótár zsebkijáadásában keresni az ilyen elvont filozófiai kifejezéseket, elő kell venni a Nagy Szótárt, vagy a neten is be lehet kérni, és mindkét helyen mint rum és likőr keveréke, öskoktétként szerepel. Nem untatom azzal, hogy amit Ön ír, az egy profán, Erdélyben a csau-idők alatt soha kevertet nem ivó szerkesztőnek a definíciója. A valóság egy csodálatos íz- és színpaletta, ami nem csak a különböző összekeverhető italok, hanem az azt fogyasztó közönség egysége is egyben. Istenem, felejthetetlen maradt.

Az érettségim előtt a nagyobbik bátyám (a helyi újság legkedveltebb kroki-írója és karikatúristája) már nem tudom hányadik legénybúcsúztatóját tartotta (esküvők ritkán követték ezeket) a Szentgyörgy téri álló büfében, és egyúttal engem is felnőttnek akart avatni, meghívott hát, hogy barátai körében hajtsak fel egy pár pohár kevertet. A büfé a tér felső sarkán volt a benzinkút mellett közvetlenül, hatalmas ablakai nyíltak a főútra és kútra is. Kiemelem a kutat, mert fontos szerepe volt, ösztönzőleg hatott a kevert fogyasztására, mert az évek során bámulatosan olcsult. Ha a kezdet kezdetén egy liter benzin ára megfelelt egy nagy kevertnek, a 60-as évek alatt már 2, sőt később 4 pohárral is lehetett venni belőle, nem beszélve arról, hogy kevert mindig volt sorban állás nélkül, míg a benzin csak államilag meghatározott mennyiségben és napokon. A Magyar Értelmező Szótárt itt sem olvasták, mert nem rumot és likőrt, hanem Monopolt és málnaszörpöt kapott az arra szomjazó.

Soha sem érek az írásom végére, mert most meg kell magyarázzam, hogy mi is az a Monopol, bár azt nem magyarázni, azt inni kellene, de mára már kihalt, ha nem is olyan látványosan mint a rendszer, amelyik szülte. A Monopol valahol a szilvapálinka, a faszesz és fehér rum gyártásánál visszamaradt anyagok újrafőzéséből készülhetett, és így magával hozta a lényegét mindeniknek, akárcsak a kenyér, hisz ott is kiderült, hogy mindaz, amit a pékek a malom padlóján összesepertek vegyes gabonaszemekből készítenek, a legegészségesebb anyagokat tartalmazza. Karcolt mint a legrosszabb pálinka, vakított mint a faszesz, és édes álmod és sajgó fejfájást ajándékozott fogyasztójának, mint a rum. A leghatásosabb zsibbasztó, hisz 2 de legtöbb 3 pohár elfogyasztása után olyan katatón állapotban volt a hozzá nem szokott, hogy fogorvos is húzásra vagy sebész is ott helyben vakbélműtétre alkalmasnak találta volna. És, hogy visszatérjek újra az árara, hát olcsóbb volt, mint egy rossz szovjet film belépőjegye, és akkor józan ésszel most büfébe vagy moziba menjen a kultúrára éhes ember?

Mikor beléptem, a bátyám már a pultnál rendelkezett, mellette Vanek úr, Pizskos Fred a kapitány és Fülög Jimmy, s ez 100%, mert akkor bújtam megszállottan a Rejtő Jenő könyveket, így minden tévedés kizárva. Talán a cipők ütöttek el kissé a ponyvákban leírtaktól, lehet ez is csak azért, mert ők is az ünnepi alkalomra, „legénybúcsúztatóra” jöttek. Egyikükön két különböző színű és márkájú tornacipő sebtapasszal össze-vissza ragasztva, a másik két hasonló, de ballábas cipővel és az eseményhez illő, más-más színű zoknikkal, a harmadik csak úgy, hanyag eleganciával, ünnepi mezítlábbal.

Míg bátyám rendelt, ők el is foglalták a kút fele néző ablak párkányához közel eső sarokasztalt. Stratégiailag nagyon fontos volt a sarok, mert kb. a 3-ik vagy 4-ik kevert után (edzett, ezt a kultúrát naponta fogyasztó emberek voltak) érdemes volt a sarok két falának és asztal peremének támaszt igénybe venni, mert dülöngélő személyt a pultos nem szolgált ki, s később az ablakpárkányon zavartalan ki-aludhatták az első forduló fáradalmait.

A csapos udvariasságból feltette a kérdést, átérezve, hogy ma valami különleges nap van, és nem csak „a szokásost” ejtette ki fél szájjal, és hogy „hányat”, hanem: „Miki úr, Royalt vagy az Imperiált óhajlja?” A Royalba először jött a slibovica és kis színesítőnek a tetejére a málnaszörp, míg az Imperiálba ugyanez, de fordított sorrendben, és így nem lehetett szemmel felmérni, melyikből mennyi jutott bele. A többi aztán néma csend.

Rövidre sikerült a műsor, mert engem az első után haza kellett vinni, és nekik kétszer ugyanabba a büfébe valahogy nem volt sikk visszatérni, ezért átmentek a város másik felébe, ahol vanílialikőrt keverték a vodkához.

Kitérhetnék a Lövetei kevertre is, amit Bányász-állásnak vagy Vegyesnek is hívtak. Az orvosnak és vendégeinek becsületsértés lett volna kitérnie a becsületes bányászemberek meghívása elől. Lövétén nagyon sok bányász volt és csak egy orvos, és akkor pont én voltam az egyetlen vendége, aki csak nem hoz szegycint a barátjára! Szerencsére a feleségnek, mint józan életű orvosnőnek másnap sikerült az alkoholkómából felébresztenie, és visszamehettem Brassóba az egyetemre.

De tanulságos marad a bukaresti TV magyar adásának a meghívója is, hol a bridzsről kellett volna rövid kis oktató jellegű expozét tartsak, de belefutott az interjú a riporter saját készítésű régi szép idők felidézési akaró kevertjeibe.

Most joggal sóhajtok fel az olvasó hölgy: „Úristen, ezek mit és mennyit össze nem ittak!” Igen Hölgem, a túlélésnek sok útja/formája van. Sokat ittunk, de eleget soha.

(Folytatjuk)

Fölszállott a páva

